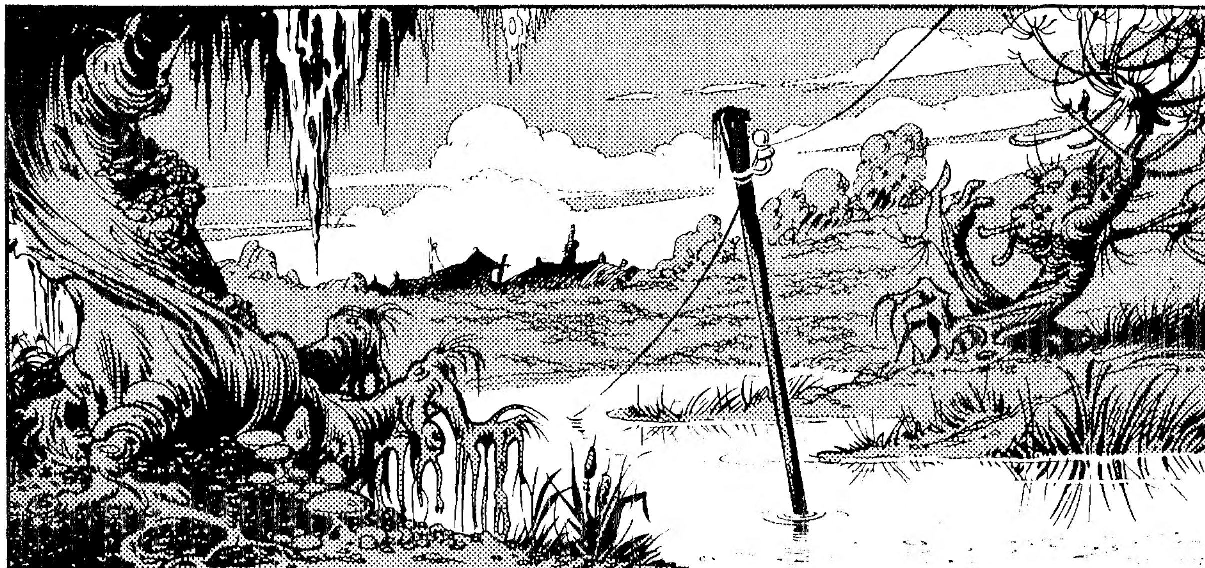
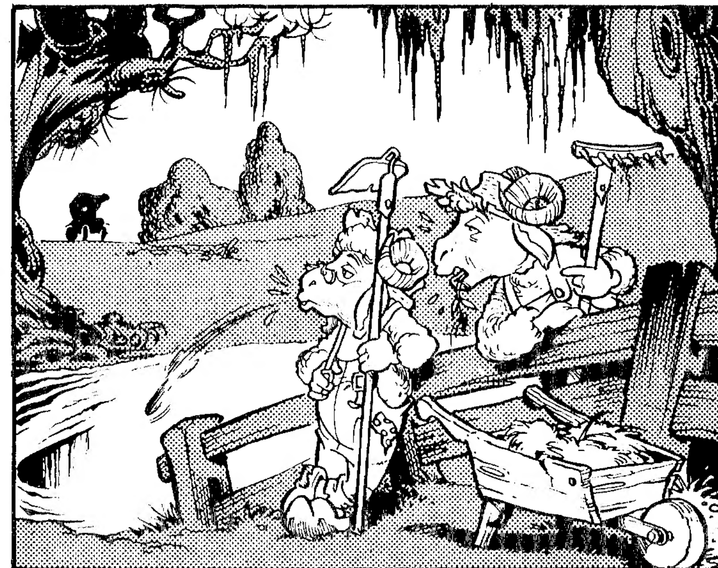
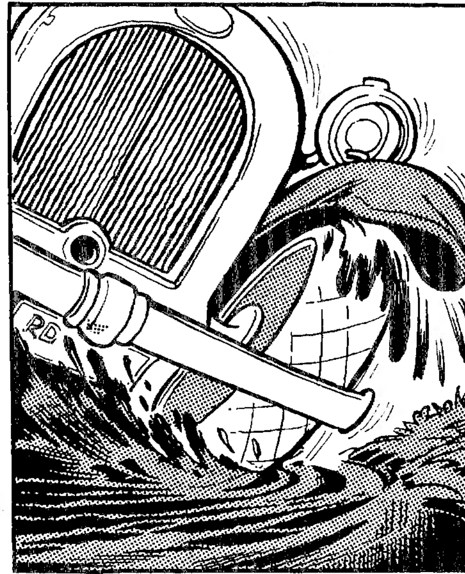
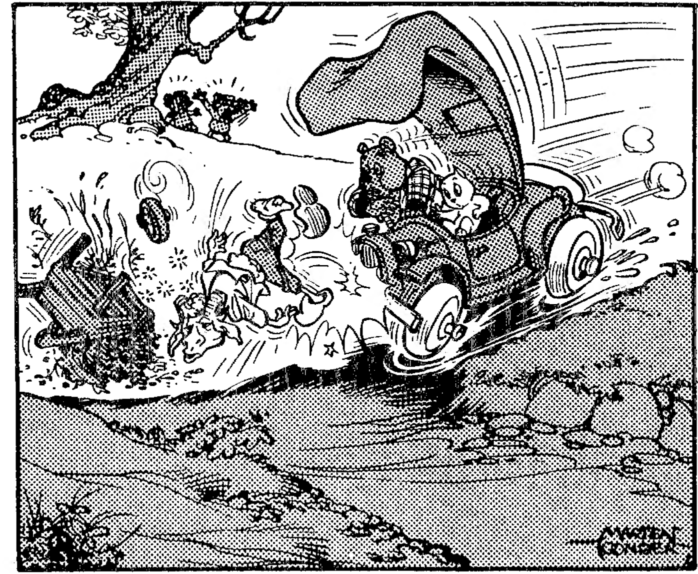

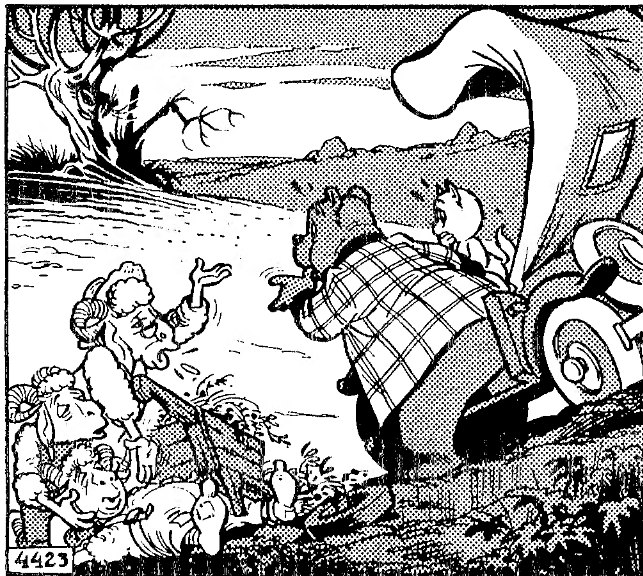
Aan de andere kant van de Zwarte Bergen ligt de landstreek Lammermoer. Het is een kale vlakte met scheve, akelige bomen en mistige vennen waarin drijfzand dreigt. De bewoners van dit gebied voorzien in hun onderhoud door het kweken van dopheide – een karig bestaan vol zorg en ontbering waarin zelden een lach wordt gehoord. Eeuwig waaien de winden over dit gebied en de heidetelers zijn dag en nacht in grof gebreide wol gekleed om aan het klimaat het hoofd te bieden.
Geen wonder, dat het een rechtschapen volkje is; degelijk en oppassend en met een fijn ontwikkeld gevoel voor goed en kwaad, zoals we in het verloop van deze geschiedenis zullen zien.
Vroeger was het een weinig bezochte streek; maar door het toenemen van het toerisme wordt er tegenwoordig wel eens een vreemdeling waargenomen. De inboorlingen zien dat echter met gemengde gevoelens.
'Gastvrijheid is gepast,' zoals de oude heiplagger Amram op een morgen zei, 'maar dat vreemde volk brengt vaak onrust en nieuwerwetse ideeën. Het trekt kwaad aan.'
'Zo is 't maar net,' zei zijn zoon Abel. Hij verschoof het takje in zijn mond en voegde er nadenkend aan toe: 'Pas op!'
'We hebben het moeilijk zat, zoals het is,' hernam de grijsaard. 'Met alle bozigheid om ons heen hebben we al genoeg te stellen.'
'Me dunkt,' mompelde Abel gehoorzaam.
De heibouwers zwegen in gedachten verdiept – en in de ingetreden stilte klonk het geluid van een motor.
'Daar komt er weer een,' mompelde de zoon. Hij wees in de verte waar een langzaam naderende automobiel zichtbaar was. Het was de Oude Schicht, het voertuig van heer Olivier B. Bommel.

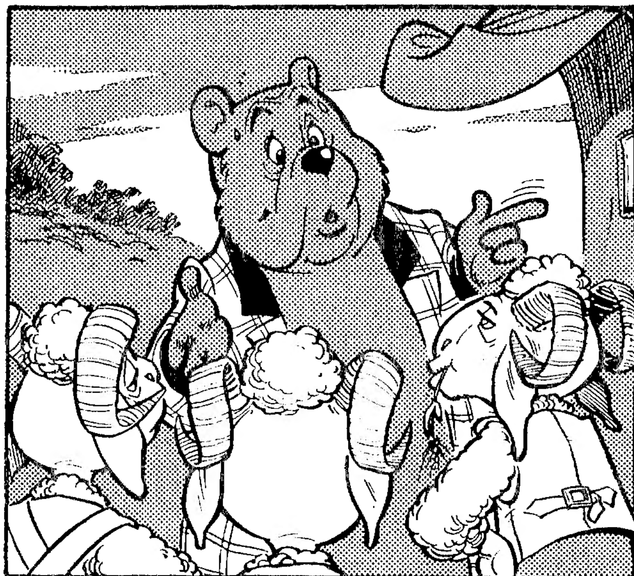

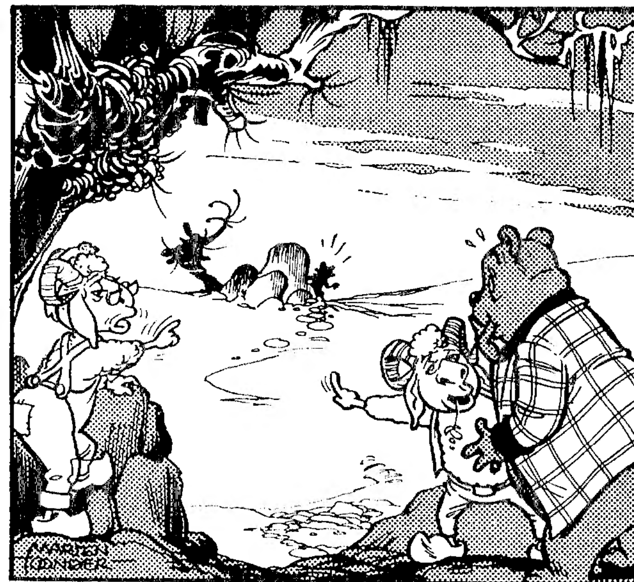

Deze had besloten een korte vakantie te nemen, en omdat het nuttig is voor jonge lieden om onbekende streken te bezoeken had hij Tom Poes uitgenodigd om mee te gaan naar het dorp Ooikooi, op de Lammermoerse heide.
‘Onbekende streken kunnen interessant zijn,’ zei Tom Poes. ‘Maar hier vind ik er niet veel aan. Zo kaal en winderig.’
‘Het is weer eens wat anders,’ meende heer Bommel. ‘De reisgids zegt, dat hier nog rust en stilte heersen en dat hier een rechtschapen, arbeidzame bevolking woont. Dat is leerzaam, jonge vriend! Kijk, daar voor ons loopt een ijverige inboorling, zie je wel? Zulk kruien ziet men niet vaak meer, vandaag de dag. Neem er een voorbeeld aan...’

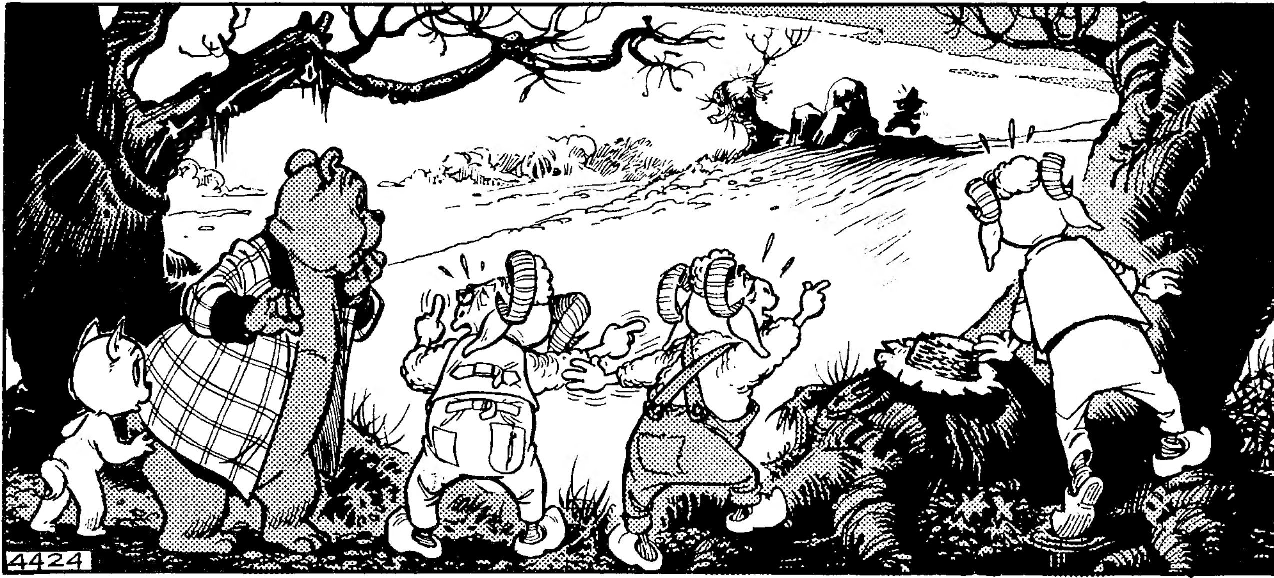
Hij zweeg, want het ging nu heuvelafwaarts en het modderpad bood niet veel houvast aan de wielen. Heer Ollie trachtte door scherp sturen en voorzichtig bijremmen meester over het trouwe voertuig te blijven – maar al zijn gezwoeg was vergeefs. Onder aan de weg bedierf een grote plas slik zijn rijwerk, zodat de wagen aan het slippen raakte. Ongeremd schoof hij voort totdat hij met een dreun het karretje van een voortsjokkende heibouwer raakte. De ongelukkige verloor het evenwicht en stortte met zijn vrachtje ter aarde.
Een ogenblik heerste er een dreigende stilte, doch toen klonk in de verte, boven het gezoem van de wind uit, een blatende stem, die riep: ‘Daar heb je het weer! Het is sinister – het kwade loert overal!’

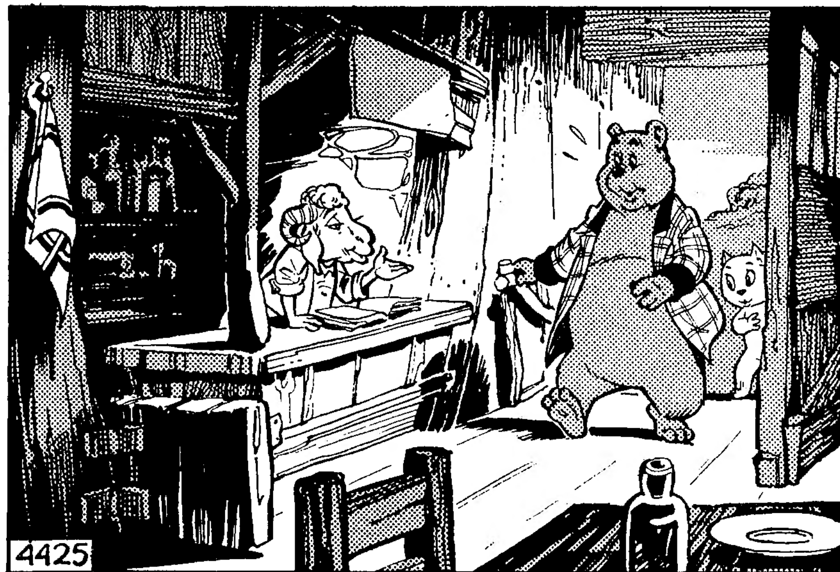

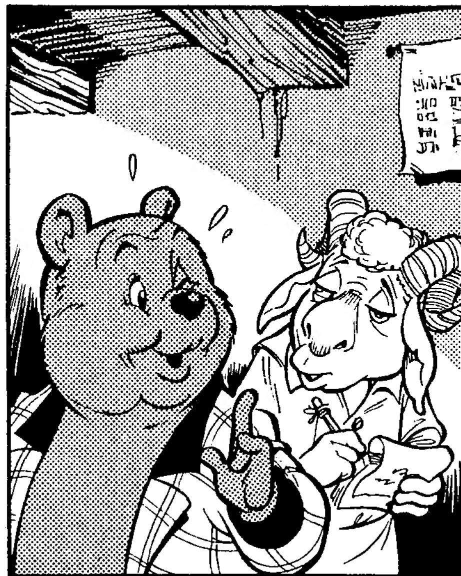
Het was de oude Amram die met zijn zoon Abel naderbij snelde en zich over de ongelukkige kruier boog.
'Is het erg?' vroeg heer Ollie, bedremmeld uit zijn wagen stappend. 'Ik bedoel; heeft hij zich pijn gedaan? Ik kon het echt niet helpen, hoor...'
Nu richtten alle drie heidetelers zich overeind.
'Het is zonde!' riepen ze met kwade stemmen. 'In koude en ontbering moeten we ons brood verdienen – maar wat helpt ons zwoegen? De bozigheid loert overal!'
'Het w-was g-geen bozigheid,' stamelde heer Bommel. 'Maar de weg is zo glad dat ik remde, en toen gleed ik door de modder, als iemand begrijpt, wat ik bedoel. Het was echt geen opzet...'
'Natuurlijk was het opzet,' sprak Amram korzelig. Hij zette zijn brilletje recht en vervolgde met dorre stem: 'De rechtschapene gaat oppassend zijn nederige weg; maar de zwarte loert en slaat toe. Wee, wee!'
'Zo is het maar net, pa,' zei Abel plichtsgetrouw.
'Precies,' vulde de derde aan, 'onder het rechtvaardig voortkruien van ontwoekerde dopheide werd ik van de rechte weg geslagen en in de modder geworpen!'
Nu brak het zweet heer Ollie uit.
'Geloof me toch!' zo riep hij handenwringend. 'Ik heb het niet expres gedaan!'
'Ach man, zever niet,' zei Amram ongeduldig. 'Natuurlijk heb je het niet expres gedaan; jij bent maar een nieuwerwets werktuig in de handen van de kwade.'
'W-welke k-kwade?' vroeg heer Bommel zonder begrip.
'Daar!' riep de kruier. 'Daar zit hij!'

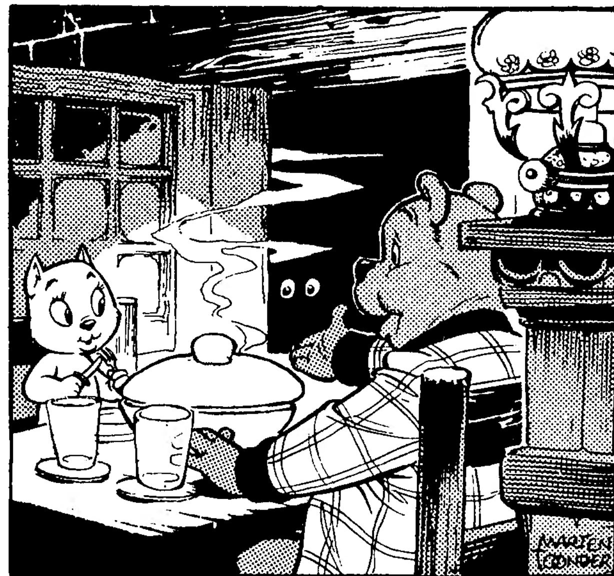

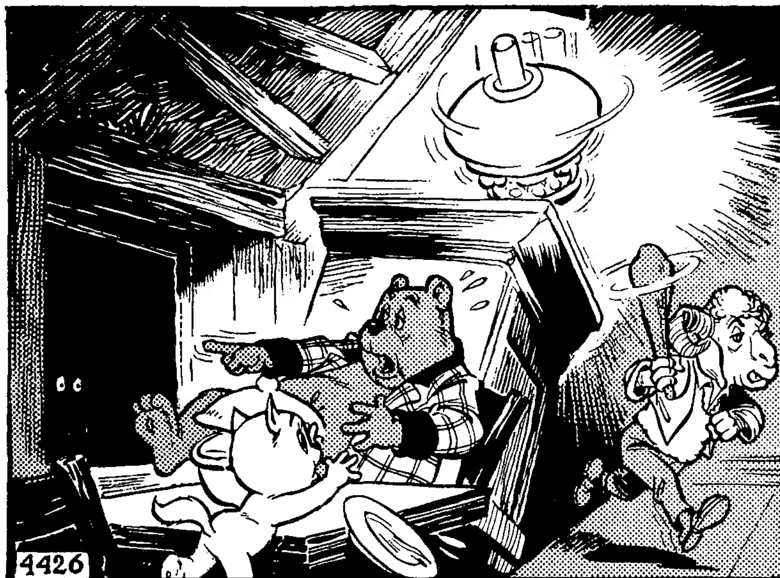
Hij wees opgewonden in de verte.
'Daar!' riep hij. 'Achter die stenen! De zwarte die de schuld is van mijn ongeluk!'
Heer Bommel wendde zich om en staarde verbaasd over de vlakte waar de wind met een ijl geluid overheen streek. Zijn blik werd getroffen door een donkere figuur, die spiedend in de richting van het blatende groepje stond te kijken. Toen deze echter merkte, dat men hem in de gaten had, keerde hij zich om en maakte zich haastig uit de voeten.
'Ah, nu snap ik het!' mompelde heer Ollie opgelucht. 'Die gluurder was dus de schuld van de botsing. Natuurlijk; ik wist meteen al, dat ik er niets aan doen kon.'
'Hm,' zei Tom Poes, 'ik begrijp niet wat die vreemde met de aanrijding te maken had. Hij was niet eens in de buurt toen het gebeurde!'
Heer Bommel betrok weer.
'Nee,' prevelde hij na enig nadenken. 'Hij was niet eens in de buurt. Hoe kan dat dan?'
'Die zwarte daar heeft het boze oog!' verklaarde Amram fluisterend. 'Hij en zijn familie! Alles waarop zij hun blik laten vallen wordt door het onheil getroffen; daarom is de streek vol kommer en zwarigheid!'
'Daarom loert het ongeluk op degene die zijn wagen over de weg kruit,' vulde het verkeersslachtoffer aan.
'Het leven van de rechtschapenen is vol rampspoed,' hernam de grijsaard. 'Zij moeten immer waakzaam zijn en het kwade uit hun midden verdrijven!'
'Ja, ja, zo is het,' zei heer Ollie bedrukt. 'Komaan, Tom Poes, we gaan weer eens verder.'

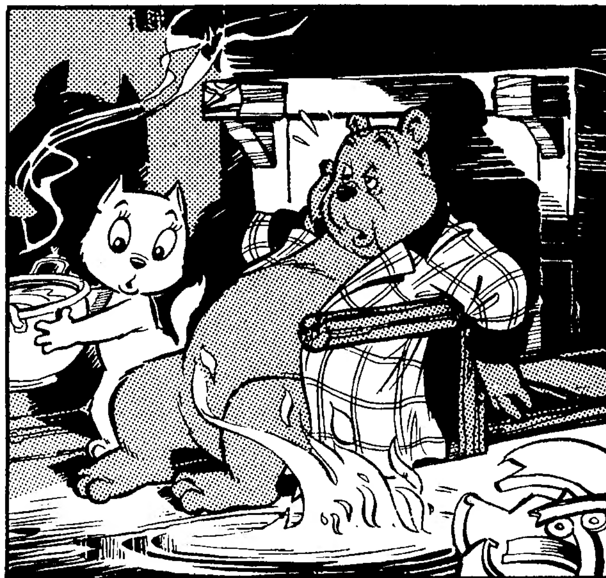

Enige tijd later bereikten heer Bommel en Tom Poes het dorp Ooikooi en namen hun intrek in de plaatselijke herberg.
'Welkom,' sprak de hotelier. 'Ik hoop, dat de heren zich thuis zullen voelen in deze eenvoudige onderneming.'
'Ik ook,' zei heer Ollie opgewekt. Hij was blij, dat hij niet de schuld van de aanrijding gekregen had en daarom had hij zich niet lang laten neerdrukken door het boze oog.
'Wij hebben trek,' verklaarde hij. 'Een voedzaam maal zou wel smaken. Iets met een gebonden kippesoep. En dan wat truffels en kapoenen, wat jij, Tom Poes?'
De waard betrok enigszins.
'Zou u dat nu wel doen?' vroeg hij, achter zijn toog vandaan komend. 'Ach, heren, zo'n overvloed trekt kwadigheid; wees toch voorzichtig!'
'Wat een onzin!' riep heer Ollie uit. 'Ik ben in de bloei van mijn leven en ik heb altijd goed gegeten; maar van kwadigheid heb ik nooit last gehad. Zeg nu zelf, jonge vriend!'
'Hm,' zei Tom Poes.
'De heren moeten het zelf weten,' hernam de hotelhouder. 'Sober en vol onthouding, zo is het lot van de oppassende. Maar ja, u bent vreemdelingen...'
Hij haalde de schouders op en begon de maaltijd te bedisselen terwijl zijn gasten aan een tafeltje bij het raam plaats namen.
'Dat gepraat over kwade invloeden vind ik maar vreemd,' zei heer Ollie. 'Vooral wanneer het iets met eten te maken heeft. Als heer ziet men de dingen graag van de smakelijke kant.'
Tom Poes antwoordde niet direct. In de duisternis buiten zag hij een paar felle ogen begerig naar de geurige schaal loeren, die de waard had opgediend.

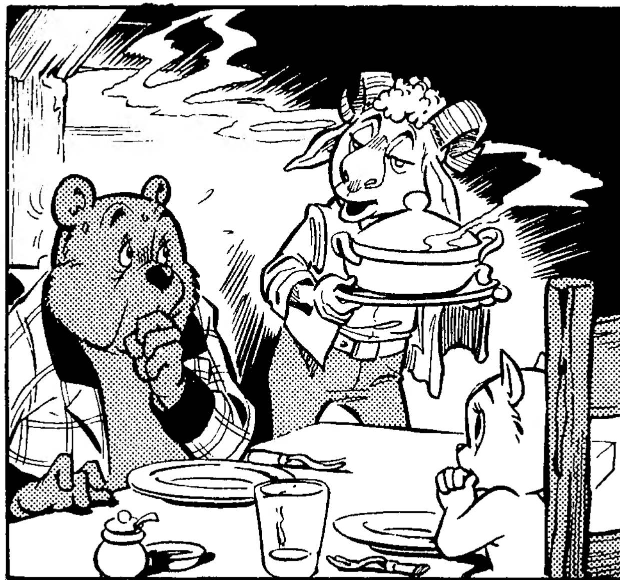
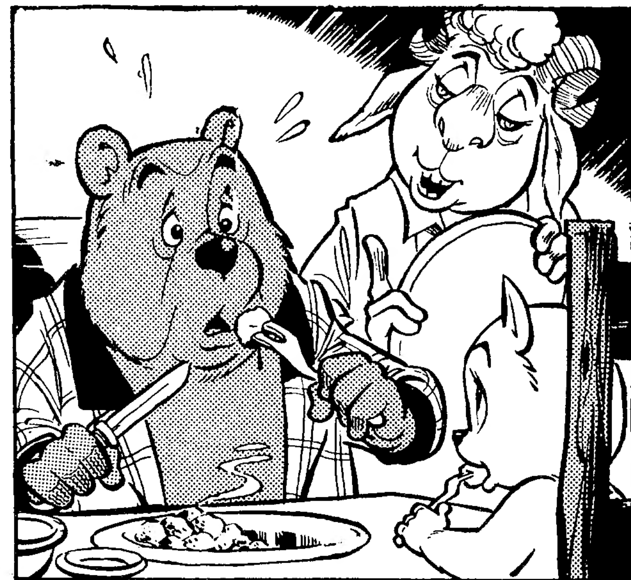

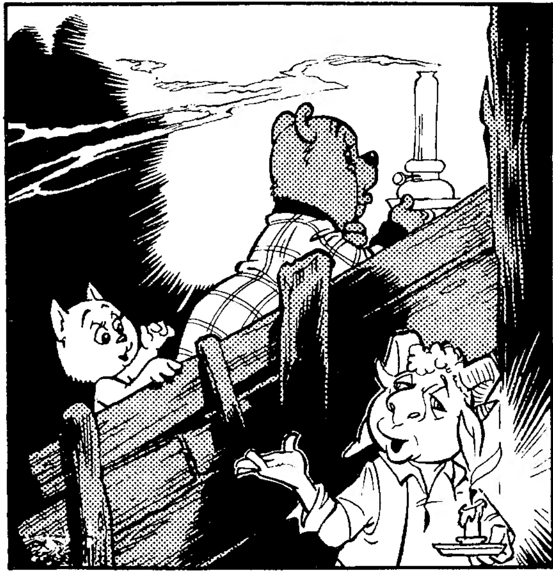

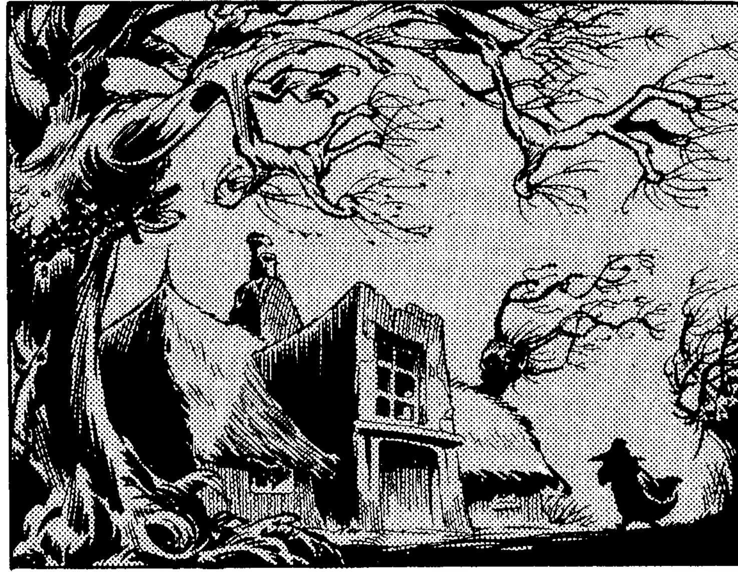
'Een bijgelovig volkje, deze dorpelingen,' vervolgde heer Ollie, terwijl hij de soep in zijn bord schepte. 'Wie heeft nu ooit gehoord dat goede voeding ergens slecht voor kan zijn? Het idee, haha!'
De lach bestierf hem echter op de lippen. Want toen hij de blik van zijn jonge vriend volgde werd ook hij de lichtende ogen in de duisternis gewaar.
'Het b-boze oog!' stamelde hij, verschrikt achteruit deinzend. Zijn stoel, die niet op deze beweging berekend was, brak de achterpoten en stortte krakend tegen de kast die het zitje afsloot.
Nu viel alles ter aarde en terwijl heer Bommel tussen splinterend houtwerk op de grond belandde, sprong de waard met een zware knuppel gewapend te voorschijn.
'De boze krachten zijn werkzaam!' riep hij vol toorn. 'Maar de rechtschapene is op zijn hoede en zal ze uitdrijven!'
Tom Poes had geen tijd om de vurige ondernemer naar buiten te volgen, want de lamp, die in de val erg geleden had, verspreidde een grote plas brandende petroleum over de grond. Heer Ollie staarde ontzet naar de blauwe vlammetjes, die zich naar hem toe bewogen en kreunde.
'H-help!' stamelde hij. 'D-doe iets, j-jonge vr-vriend... d-dat oog heeft b-brand gemaakt! B-brand!'
Tom Poes aarzelde niet. Hij vatte de soepterrien met beide handen beet en stortte de inhoud op het vuur zodat het sissend doofde.
'Zonde van het kostelijke voedsel,' sprak de herbergier, die moedeloos weer binnenkwam. 'Dit komt van de overdaad, heren. Verspilling en slemppartijen – en intussen is de boze ontkomen in de duisternis!'

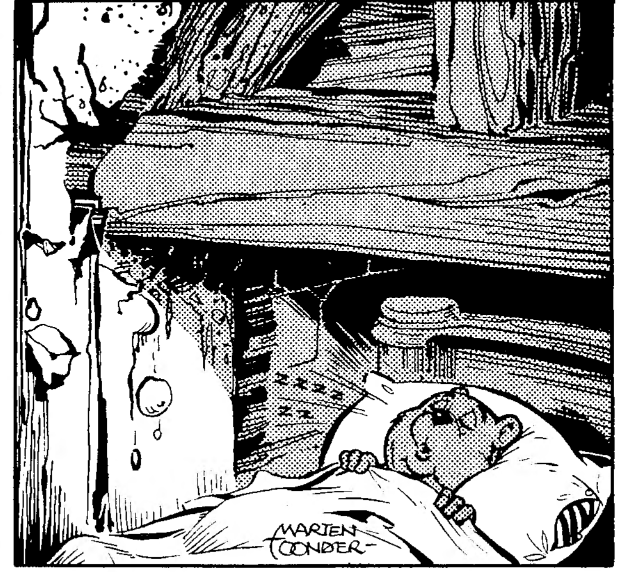

Heer Bommel rees, geholpen door Tom Poes, moeilijk overeind. Hij had zich bij de val lelijk bezeerd – en bovendien was zijn jas verontreinigd door soepvlekken.
'Er w-was b-brand!' klaagde hij.
'Het is de overdaad!' verbeterde de waard streng. 'Zo gaat dat, heren. Die trekt immer kwade krachten aan. Het maal van de deugdzame dient sober te zijn.'
Heer Ollie snoof eens. Hij schoof een andere stoel bij en nam voorzichtig plaats.
'Dan maar sober,' mompelde hij. 'De eetlust is mij vergaan nu het boze oog mij heeft geraakt.'
'Wat is er toch met het boze oog?' vroeg Tom Poes. 'Wie heeft dat eigenlijk?'
'Dat is een heel verhaal,' zei de herbergier, die nu nadertrad met een schaal dampende deegballen. 'Het zijn de zwarten die hier met hun kunsten achter zitten, heren. Zij wonen in de bossen, en ze sluipen rond om onheil en verderf te zaaien. Want iedereen, die door hun blik getroffen is, zal zekerlijk door het ongeluk achtervolgd worden en ten prooi zijn aan rampspoed en ellende.'
'W-wat een akeligheid,' stamelde heer Bommel verblekend. Hij stak een bal in zijn mond en begon met tegenzin op het deeg te kauwen.
'Waarom doen ze dat, die zwarten?' vroeg Tom Poes.
'Bozigheid, jonge heer,' verklaarde de waard. 'Ze zitten zo vol kwade streken als watergruwel vol gort.'

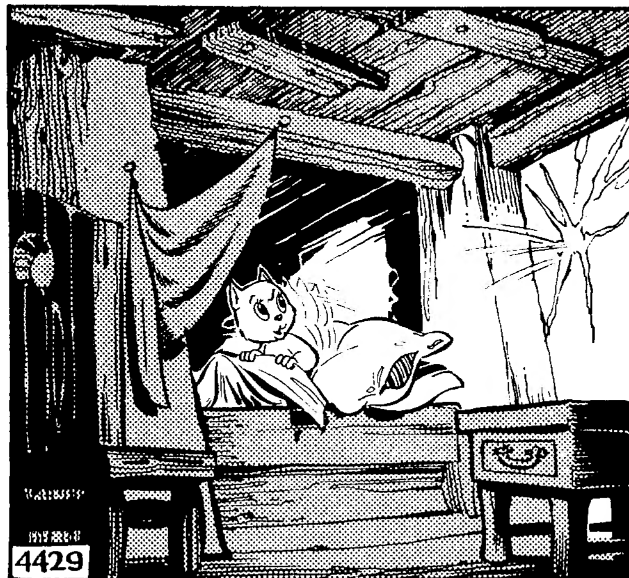

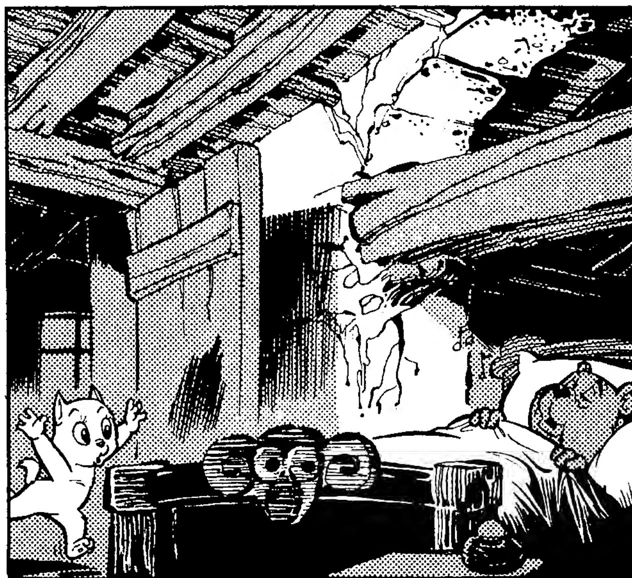
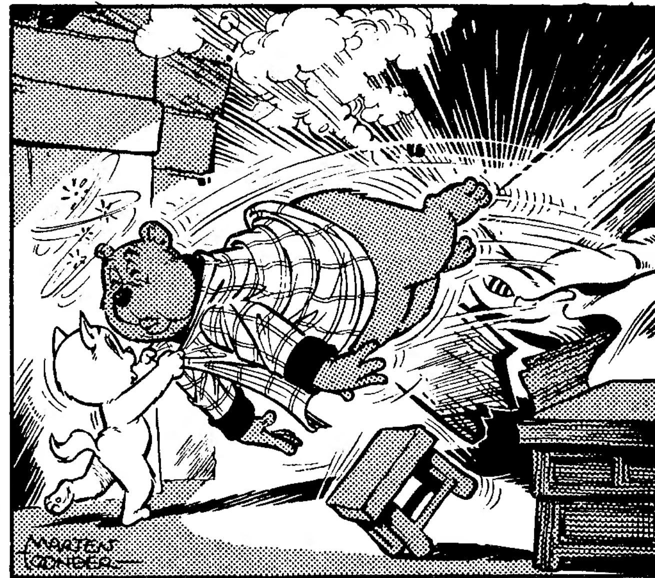

Heer Bommel had nu geen trek meer. Hij schoof zijn stoel terug en gaf de wens te kennen om naar bed te gaan.
'Deze trap op, heren,' zei de waard berustend. 'Hier is uw lamp. Maar brandt hem laag want ook te veel licht trekt de Krachten aan – en zelfs in uw slaap kunt u getroffen worden.'
'O,' zei heer Ollie, die meer en meer betrok. 'Wat naar is dat nu toch. Kan een heer hier dan niet eens rustig de ogen sluiten?'
'De treffelijke moet immer waakzaam wezen,' verklaarde de waard. 'Niet lang geleden was er een algemeen geacht dorpeling, die een zwarte bleek te zijn en hij heeft onheil over de hele gemeenschap gebracht, voordat wij hem dóór hadden. De puinhopen van zijn huis staan nog in het dorp. Ja, ja, zo gaat het... Welterusten, heren.'

Na deze neerdrukkende praat gingen de gasten ter ruste – en al spoedig lag de gastvrije herberg in duisternis gehuld. Buiten was de wind aangewakkerd; hij huilde klaaglijk over de vlakte van Lammermoer en floot in de kale takken van de bossen die de gemeente omringden. Uit dit geboomte nu, trad een donkere gedaante te voorschijn. Omzichtig keek hij om zich heen, doch toen hij zag dat nergens een levend wezen te bespeuren viel sloop hij in gebogen houding naar de uitspanning en keek naar het raam waarachter heer Ollie in een diepe sluimer lag.
Diens vermoeidheid was na een dag reizen nog sterker dan zijn ongerustheid over de verhalen van de hotelhouder, en hij sliep dan ook zo vast, dat hij niet hoorde hoe er boven zijn hoofd iets begon te kraken. Er ontstond een scheur in de gepleisterde wand en een zware steunbalk begon langzaam los te laten.

Tom Poes zat rechtop in zijn bedstede en dacht na. Buiten huilde de wind en binnen kraakte het houtwerk, zodat het hem moeilijk viel om de slaap te vatten.

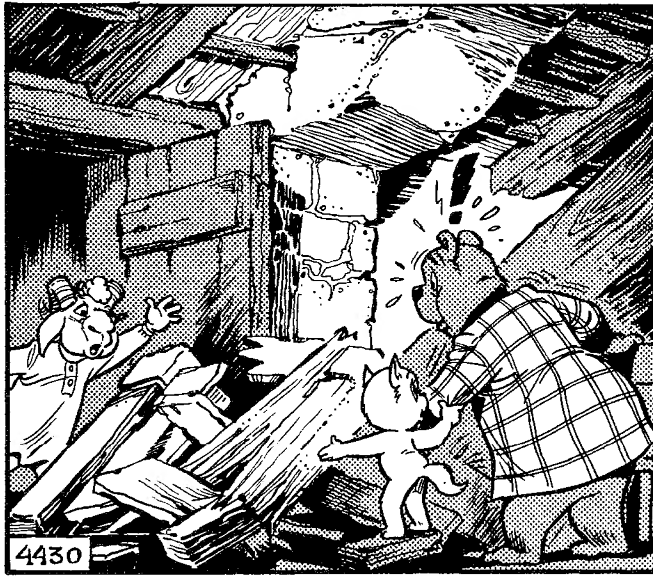
'Wat een nare streek is dit,' sprak hij tot zichzelf. 'Ik zou hier niet willen wonen, tussen dit bijgelovige heidevolk. Maar ik zou toch wel iets meer willen weten over de kwade krachten waar de waard het over had. Wat zijn dat voor zwarten, die er op uit zijn om ongelukken en narigheid te maken? Een soort tovenaars soms? Maar dan moeten ze toch een doel hebben met hun kunsten – en wat is dat voor een doel?'

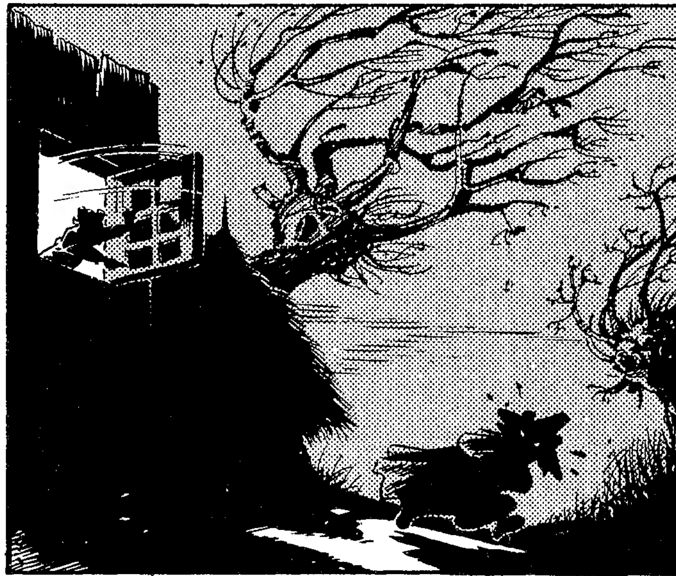
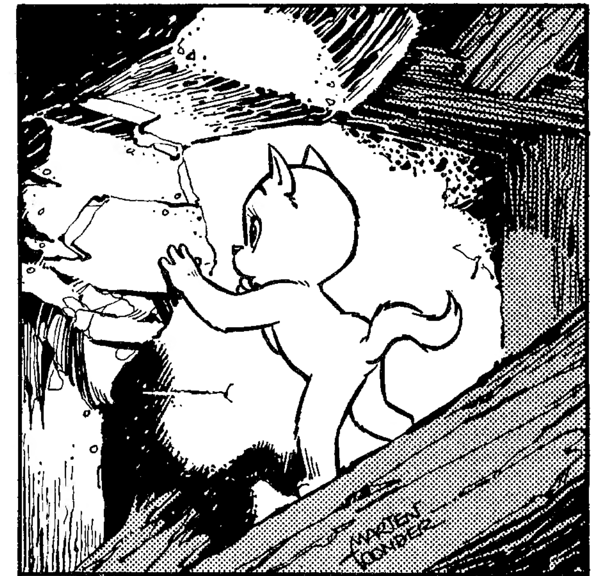
Op dat moment deed een plotselinge rukwind het gebouw schudden en er klonk een gekraak, dat luider was dan het gewone. Tom Poes keek ongerust om zich heen en nu zag hij in de muur een grote barst verschijnen, die langzaam groter werd. In het vertrek ernaast knapte iets.

'Dat is de kamer waar heer Ollie slaapt!' mompelde hij ongerust en zonder lang na te denken sprong hij het bed uit en rende de gang door.

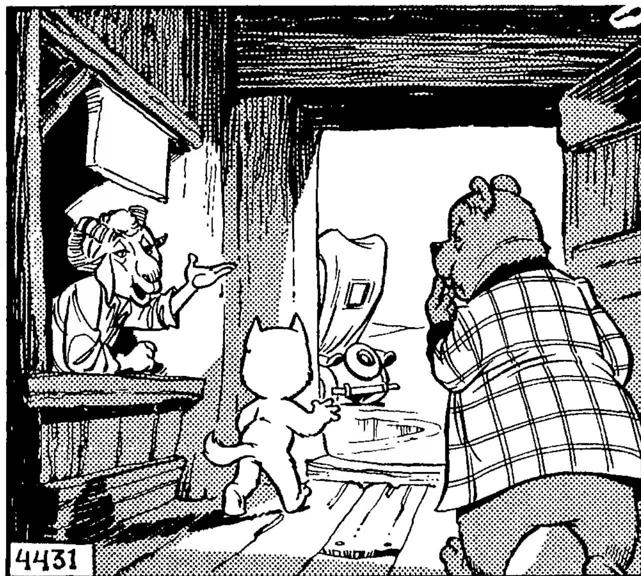
Hij was maar net op tijd.

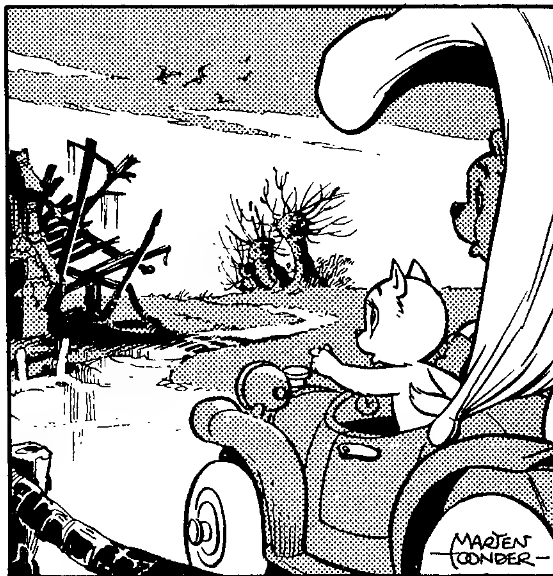
De balk boven de sluimerende heer had nu geheel losgelaten en twee tellen nadat Tom Poes hem uit zijn sponde had getrokken, plofte het zware houtwerk op de plek waar zoëven nog zijn hoofd was. Het bed kon dit gewicht niet dragen en knapte in elkaar met een zware dreun. Het mag dan ook geen verwondering wekken, dat heer Bommel met een schok ontwaakte.

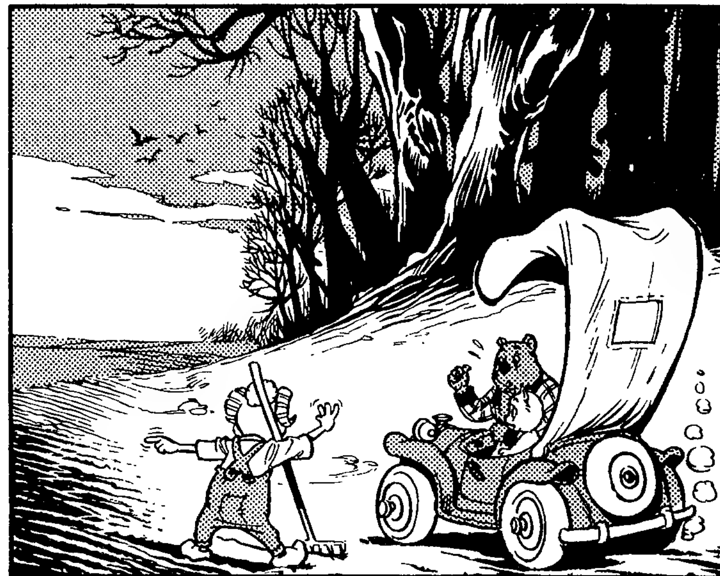

‘Wat doe je, T-Tom Poes?’ stamelde hij klaaglijk. ‘Waarom wek je me zo ruw? Je weet toch, dat ik aan slapeloosheid lijd! Mijn zenuwen...’
Hij zweeg plotseling, want nu viel zijn blik op de ruïne van zijn legerstede.
‘Er is een balk op uw kussen gevallen,’ zei Tom Poes. ‘Ik kwam net op tijd, anders had u daar nu onder gelegen.’
Heer Ollie verbleekte en hij moest zich aan een stoelleuning vastgrijpen om niet te vallen. Voordat hij echter uitdrukking aan zijn gevoelens had kunnen geven kwam de waard binnenstormen.
‘De zwarte heeft weer toegeslagen!’ riep hij uit.
‘Het was een balk,’ zei Tom Poes, doch de ondernemer luisterde niet. Met bevende vingers opende hij het venster en boog zich naar buiten.
‘Daar gaat hij!’ riep hij. ‘Aangetrokken door het overdadige licht van uw lamp heeft hij het boze oog op dit vertrek gericht – en de gevolgen zijn niet uitgebleven!’
Heer Bommel wierp een blik op de gestalte die wegvluchtte in het bleke licht van de maan en hij huiverde. Tom Poes echter beklom met enige moeite de neergestorte steunbalk en onderzocht de muur.
‘Hm,’ mompelde hij, ‘het was een oude breuk, zo te zien. Slecht hersteld en toen dichtgepleisterd. Zou het een toeval zijn, dat die balk het juist nu begaf; of zou het toch het boze oog wezen?’

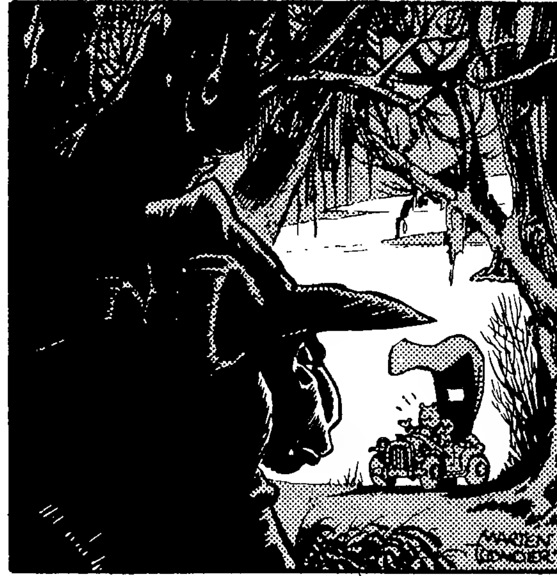

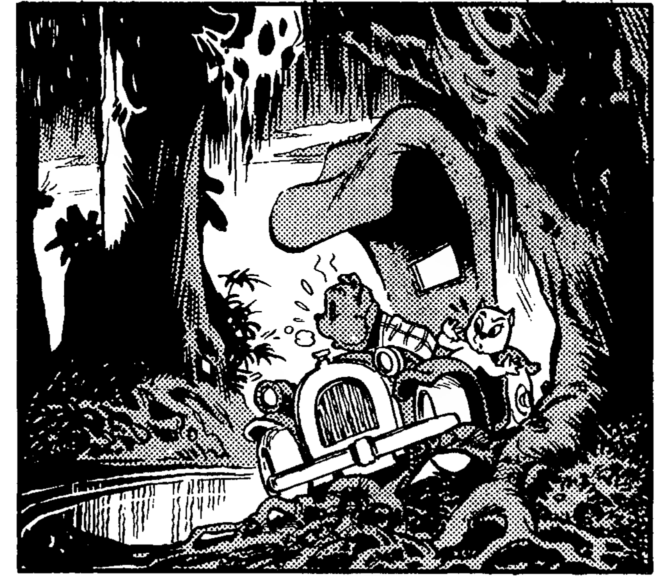

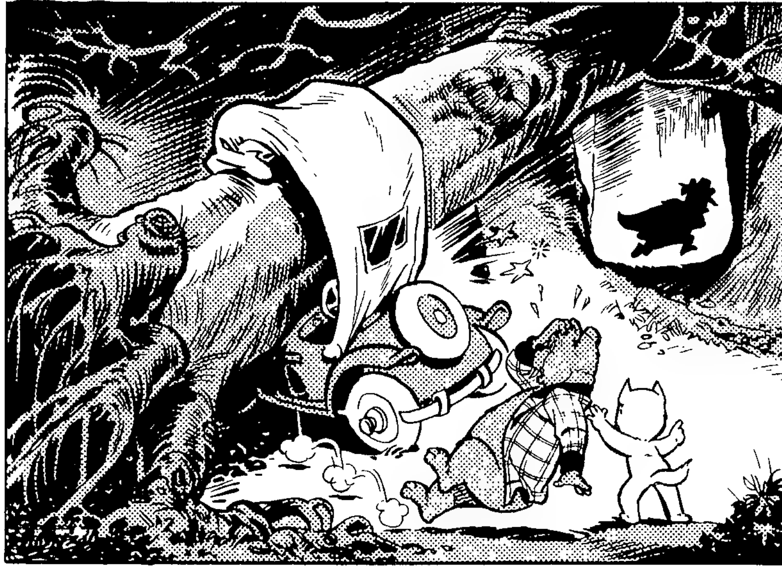
De volgende morgen verlieten heer Bommel en Tom Poes tamelijk onuitgeslapen de herberg.
'Goede reis verder, heren,' wenste de waard. 'Ik hoop, dat u het naar uw zin gehad hebt en dat u nog eens terugkomt.'
'Dat denk ik niet,' zei heer Ollie, een opkomende geeuw onderdrukkend. 'Er is te veel boos oog in deze buurt, voor een heer van mijn stand.'
'Eigen schuld,' riep de ondernemer hem na. 'Overdadig voedsel en lamplicht! De onberouwelijke dient sober en matig zijn nederige weg te gaan!'
'Bah!' mompelde heer Ollie, terwijl hij in de Oude Schicht plaats nam. 'Luister niet naar hem, jonge vriend! Wie heeft nu ooit gehoord dat een Bommel zijn licht niet mag laten schijnen? We gaan een andere omgeving zoeken.'
'Toch zou ik meer willen weten over het boze oog,' zei Tom Poes. 'Kijk, daar staat de ruïne, waar de waard het gisteren over had. Er heeft een zwarte in gewoond, die zich vermomd had of zo, u weet wel.'
'Een neerdrukkende buurt,' hernam heer Bommel huiverend. 'Niets voor mij. We zullen eens aan die landbouwer daar vragen waar het prettiger is.'
Hij remde zijn voertuig en boog zich naar buiten, waar de oude Amram de bodem stond te ontginnen.
'Het pad van de rechtschapene gaat rechtdoor,' zei de heideteler desgevraagd. 'Neemt de vlakke weg, heren.'
'Ik heb genoeg van de vlakke weg,' zei heer Ollie. 'Die is te winderig. Dat bos trekt me meer aan.'
Nu schrok de grijsaard.
'Ga niet rechtsaf,' riep hij waarschuwend. 'In het woud huizen de zwarten met hun streken!'

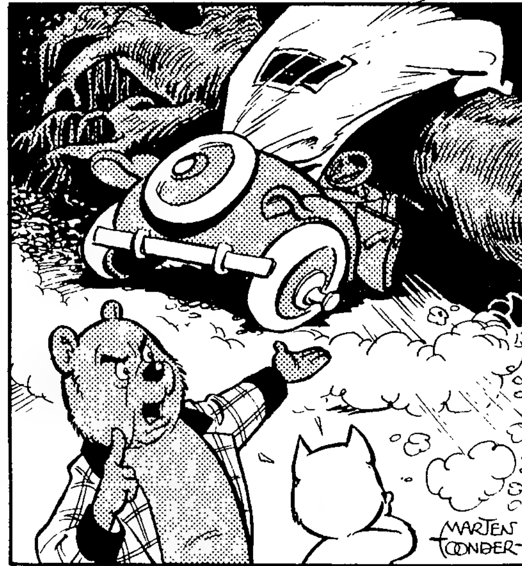

‘O,’ zei heer Bommel. Hij gaf gas en reed weifelend verder, totdat hij als vanzelf bij een bospad uitkwam.
‘Welke richting zullen we nu nemen?’ vroeg hij zich af. ‘Terug naar het rechte, platte pad? Aan deze weg wonen zwarten met boze ogen...’
‘Laten we toch maar verder gaan,’ stelde Tom Poes voor. ‘Ik wil wat meer van hen weten.’
Heer Ollie volgde die raad op, hoewel met een bezwaard gemoed.
‘Ik weet niet of ik hier goed aan doe,’ prevelde hij toen de Oude Schicht in de schaduw van eeuwenoude bomen voortreed. ‘Heb je ook niet het gevoel dat er iemand naar je staat te kijken? Achter een boom of zo?’
‘Dat is maar een gevoel,’ zei Tom Poes sussend. ‘Het komt door al die stammen om ons heen.’
‘Jij hebt gemakkelijk praten,’ hernam heer Bommel, ongerust rondblikkend. ‘Ik ben al enkele keren door het oog getroffen. En ik herinner me nu net, dat mijn goede vader altijd zei: ‘Ollie, jongen, het pad van een heer gaat plat en rechtdoor.’ ’
Op dat moment viel zijn blik op een duistere gedaante die vanachter een beuk naar het voorbijtrekkende voertuig stond te kijken, en met een kreet liet hij het stuur los terwijl hij gas gaf. Tom Poes greep de handrem, maar het was reeds te laat. De Oude Schicht reed met een slag tegen een boom op, die met blootgewoelde wortels in de berm stond, en dat was meer dan die verdragen kon.

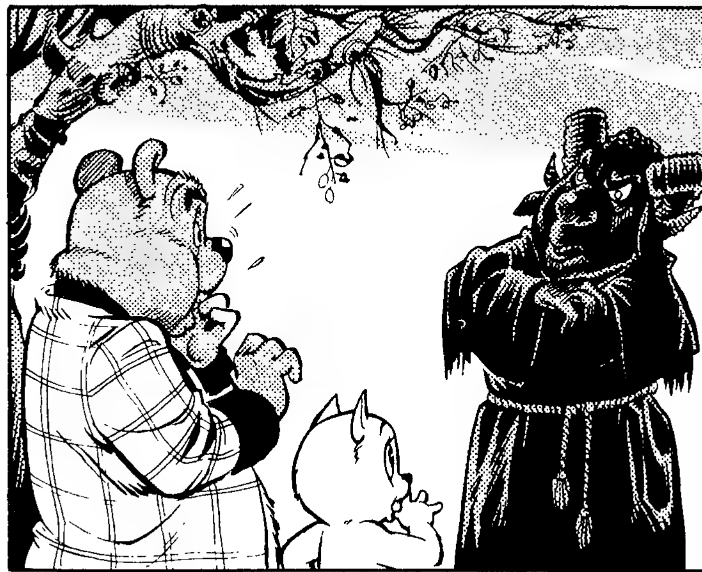

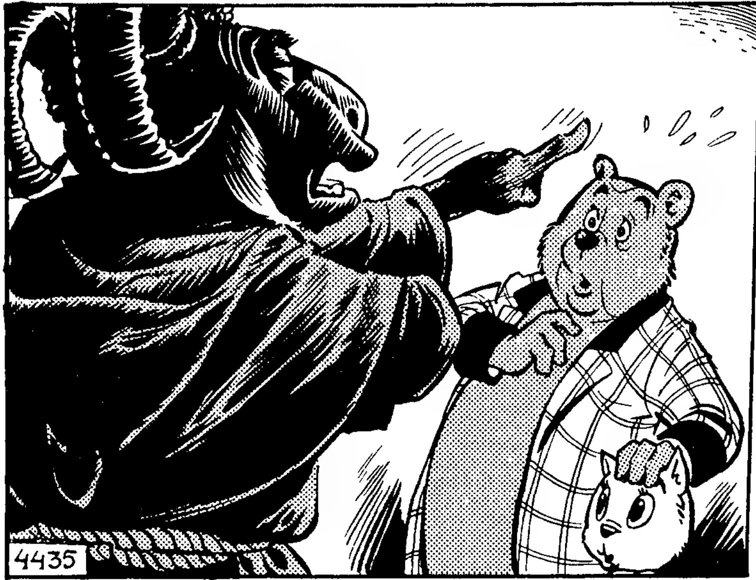
'Pas op, heer Ollie!' riep Tom Poes. 'Spring er uit!'
Hij gaf zelf het voorbeeld, en heer Bommel, die in grote ontzetting naar de vallende woudreus had zitten staren, schrok op en tuimelde achter hem aan. Het was maar net bijtijds, want twee tellen later rimpelde het trouwe voertuig reeds akelig onder de houtmassa ineen.
'Het k-kwade oog!' stamelde de eigenaar handenwringend. 'De b-boze h-heeft w-weer toegeslagen!'
'Het kwam omdat u het stuur losliet,' zei Tom Poes; maar heer Ollie had geen oor voor deze misselijke opmerking.
'Het is een schande!' hernam hij met verheffing van stem. 'Kijk, daar vlucht hij! Maar ik zal hem! Ik zal de politie waarschuwen!'
'Hm,' mompelde Tom Poes, 'ik geloof niet, dat hij het deed. Waarom zou hij anders vluchten?'
'Omdat hij bang is voor de toorn van een heer!' riep heer Bommel in grote drift. 'Daarom vlucht hij! Maar hij zal spijt krijgen van zijn streken, dat zeg ik je!'
'Hm,' zei Tom Poes.
'Wat sta je daar te hummen?!' voer heer Ollie voort. 'Geloof je me soms niet? Ik zal me aan het hoofd stellen van alle weldenkende, rechtschapen lieden en dan gaan we dit bos uitkammen om een einde te maken aan de zwarten en hun kunsten! Dat zal ik!'
'Dat kunt u doen,' gaf Tom Poes toe. 'Maar er is toch iets vreemds aan deze zaak. Iemand, die werkelijk een boosaardige macht heeft, vlucht niet.'

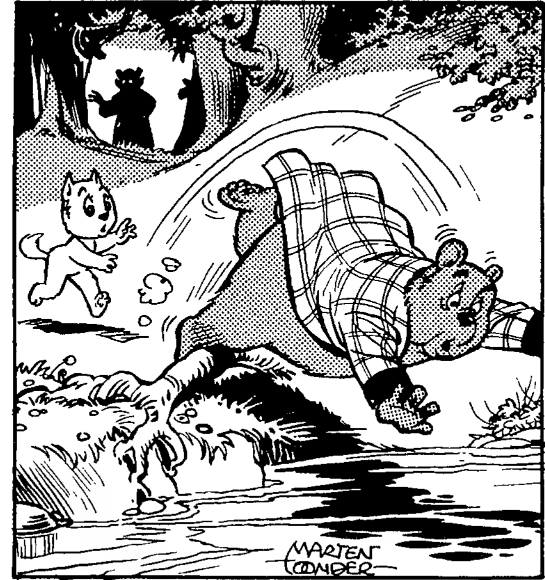

Heer Bommel begon brommend de Oude Schicht te onderzoeken en hij zag al gauw, dat het verpletterde voertuig niet geheel rijvaardig was.
'Ik kan trouwens die boom niet alleen optillen,' zei hij terneergeslagen. 'Laten we teruggaan naar het dorp Ooikooi, jonge vriend. Met geld en goede woorden zullen we daar wel hulp kunnen krijgen.'
'Dat weet ik niet,' zei Tom Poes. 'Die dorpelingen waren veel te bang voor het boze oog; ze durven vast het bos niet ingaan.'
Heer Ollie dacht hier over na, doch toen maakte hij een wegwerpende beweging.
'Je vergist je,' hernam hij. 'Ik ga die eenvoudige lieden toespreken; en ik zal ze duidelijk maken, dat er een einde moet worden gemaakt aan de kwade krachten die hier huizen. Eendracht maakt macht! Goed bewapend en onder mijn onbevreesde leiding zullen ze dit woud zuiveren, dat zul je zien!'
Zo sprekende had hij zich omgewend en nu stapte hij met veerkrachtige tred het pad af.
De oplettende lezertjes zullen echter hebben opgemerkt, dat een zwarte figuur zich reeds enige tijd om hen heen bewoog – en bij het krommen van de weg stond hij plotseling vóór hen.
Heer Ollie wierp een ontzette blik op de kolossale gedaante, die hem met vlammende ogen opnam, en zijn knieën begonnen te knikken.
'H-hij k-kijkt me aan!' stamelde hij.

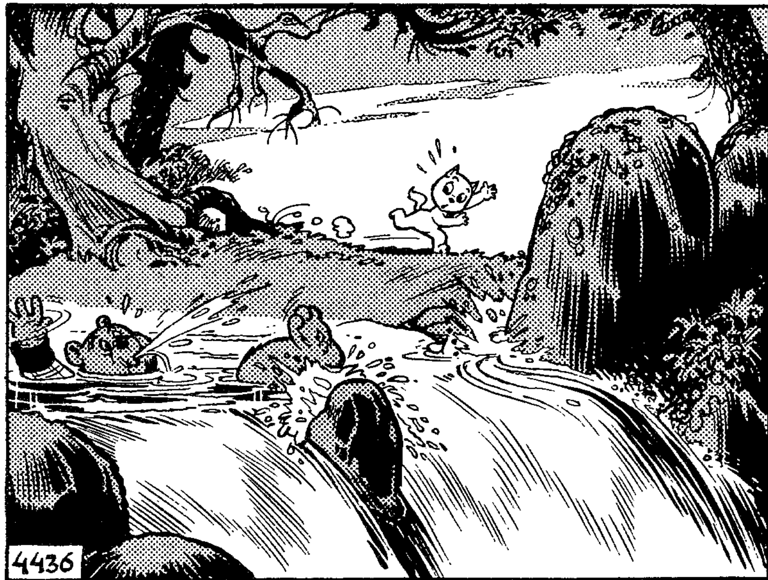

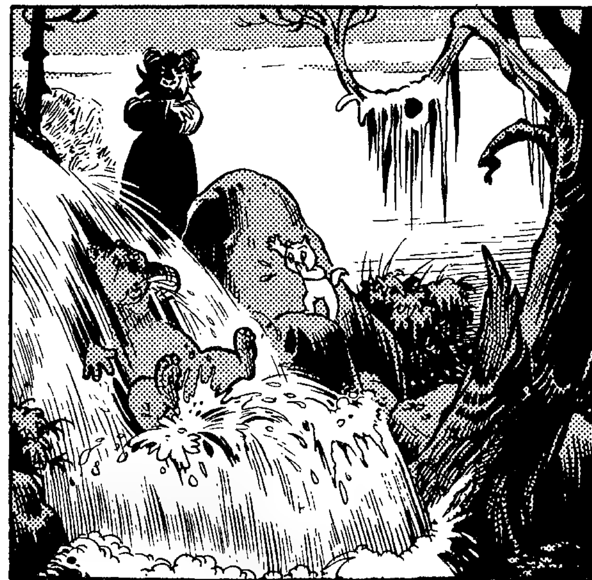

'Juist,' zei de vreemdeling. 'Mijn naam is Moen. En ik kijk je aan, ja! Heb je daar iets op tegen?'
'J-ja!' stamelde heer Ollie. 'N-niet doen! U hebt het boze oog!'
'Niet één, maar twee!' verbeterde de ander met zware stem.
'Ach wat vreselijk,' hernam heer Bommel handenwringend. 'Is het al niet genoeg, dat de Oude Schicht een heidekruier heeft aangereden? Mijn maaltijd is bedorven, men heeft een balk op mijn bed ge...gekeken en mijn auto ligt onder een boom geklemd. En nog steeds kijkt u, als u begrijpt wat ik bedoel. Ik heb u toch geen kwaad gedaan? Ik ben een vreedzame heer...'
'Wat doe je hier dan in het bos van de zwarten?' riep Moen dreigend uit. 'Er is geen plaats hier voor lui van jouw slag. Scheer je weg!'

Met deze woorden strekte hij gebiedend een arm uit en zijn ogen fonkelden zó onheilspellend, dat heer Ollie het angstzweet uitbrak. Met een zwakke kreet zette hij het op een lopen.
'Ik ben getroffen!' jammerde hij. 'Ik voel het; het oog heeft toegeslagen.'
Nu, daar zag het wel naar uit. Want verblind door nare voorgevoelens schonk de beklagenswaardige heer geen aandacht aan zijn omgeving en daardoor struikelde hij over een boomwortel die over het pad groeide. Hij verloor het evenwicht en sloeg voorover in een riviertje, dat zich kabbelend door het woud bewoog.

Deze rivier stroomde snel in de richting van een waterval – en hoewel heer Bommel vertwijfelde pogingen aanwendde om aan de oever te geraken werd hij willoos meegesleurd. Zijn kreten werden al spoedig overstemd door het geruis van de stroomversnellingen, maar Tom Poes, die langs de kant meedraafde, kon zijn koers nauwkeurig volgen door de lichaamsdelen die van tijd tot tijd uit de vloed opdoken.

'Daar is een rots, heer Ollie!' riep hij. 'Pak die steen vast! Nee, niet die. Die ander!'

Het hielp echter niet. De drenkeling was zozeer bevangen door zijn aandoening, dat hij geen oor had voor goede raad. In een warreling van armen en benen ging hij dan ook in het vallende water ten onder.

'De struikelaar!' prevelde Moen, die het gebeuren vanuit de verte misprijzend gadesloeg. 'Met zo'n figuur is het wel erg moeilijk om geen ongelukken te maken. Wat doet hij ook in het woud van de zwarten?'

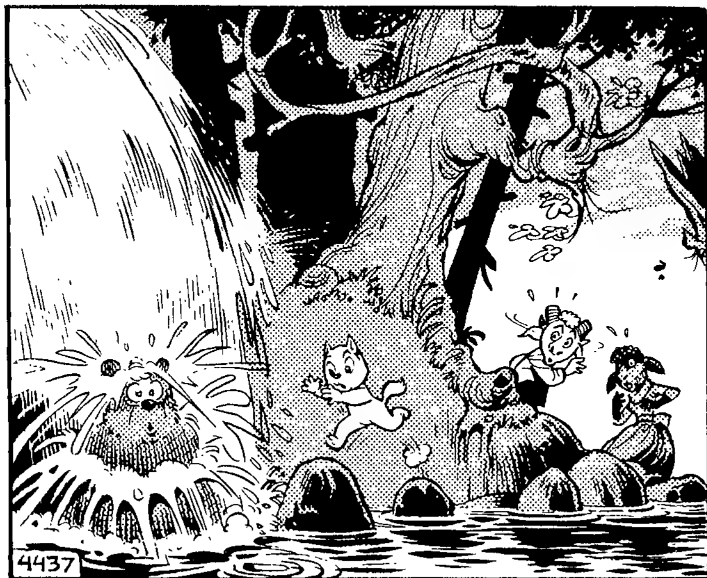
Met deze woorden haalde hij de schouders op en verdween gemelijk in het struweel.

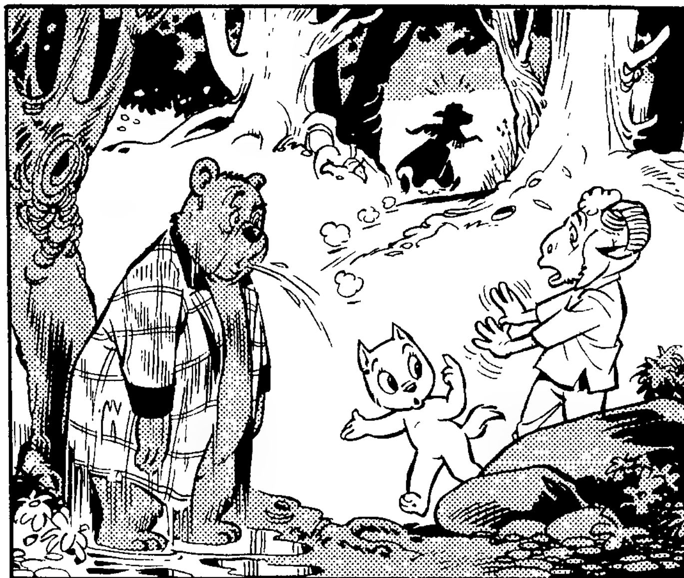
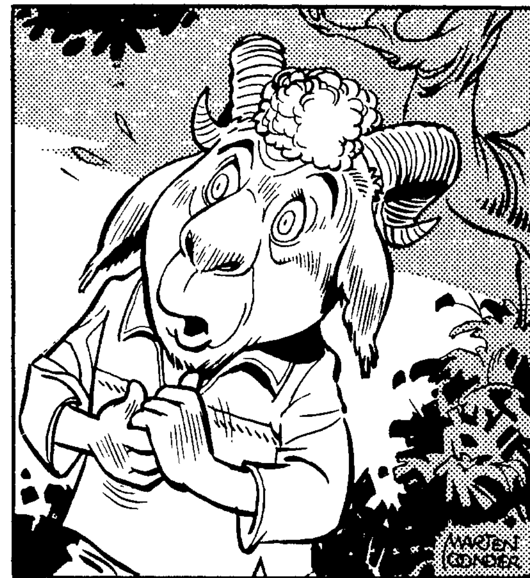
Inmiddels had heer Bommel de voet van de waterval bereikt, waar hij geheel aan het oog onttrokken werd door het neerstortende vocht. Zijn ongeluk werd dan ook niet opgemerkt door een paartje, dat niet ver van daar op een steen zat te praten.

'Wat ben je moedig, Abel,' zei het zwarte vrouwtje, dat Ola heette. 'Het is héél gevaarlijk voor een witte om in het bos te komen.'

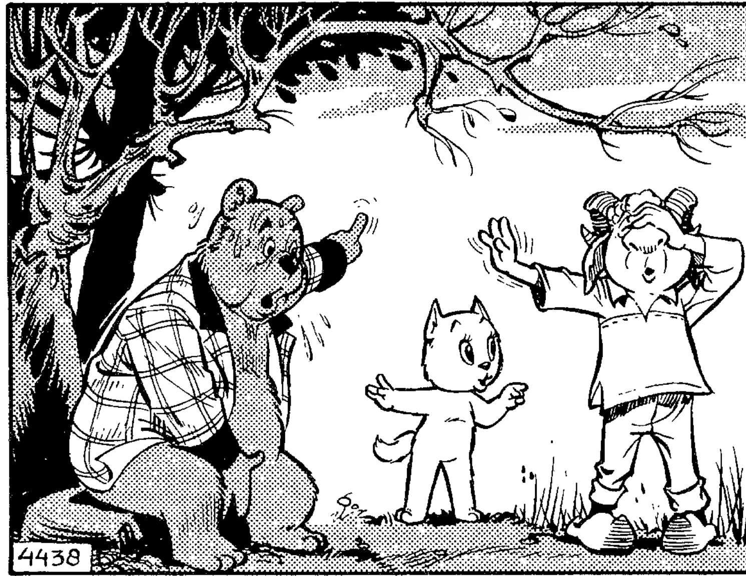
'Zo is het maar net,' beaamde Abel. 'Maar ik ben niet bang voor jouw oog hoor. Zodoende.'

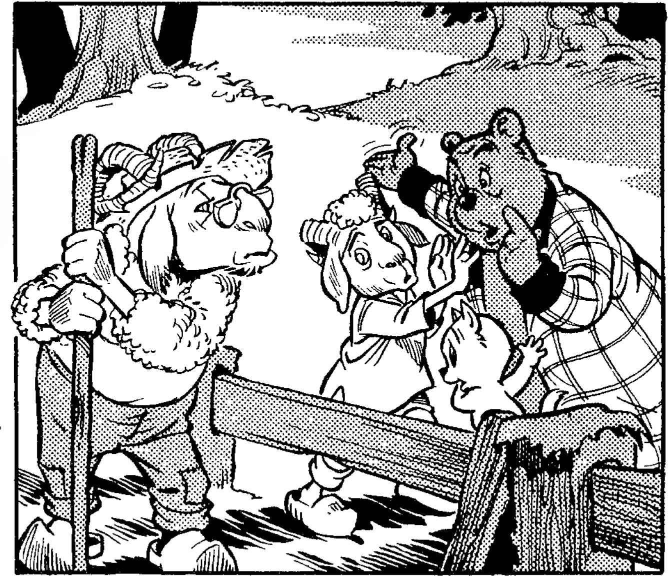
Hij zuchtte en voegde er dromerig aan toe: 'Ik vind het wel een leuk oog eigenlijk...'

Op dat moment dook heer Ollie op aan de voet van de waterval – en terwijl de rivier hem klaterend op het hoofd spoelde, riep hij op klaaglijke toon om hulp.
‘Daar is iemand, Abel!’ riep Ola verschrikt. ‘W-wat moeten we doen?’
‘Weg wezen,’ zei de zoon van Amram. Hij sprong op, maar omdat hij enige moeilijkheden met zijn klompen had slaagde hij er niet onmiddellijk in om uitvoering aan zijn plan te geven. Zo kwam het dan ook, dat Tom Poes heer Bommel reeds uit het water getrokken had toen hij nog met zijn schoeisel doende was.
‘Zou je niet eens helpen?’ vroeg Tom Poes. ‘Zag je niet, dat deze heer aan het verdrinken was?’
Abel wierp een schichtige blik op Ola, die in de verte tussen de boomstammen verdween en hij slikte moeilijk.
‘Ik...eh... ik ben er niet,’ sprak hij.
‘Het is t-tleulig,’ stamelde heer Ollie. Hij spoot een straaltje water uit terwijl hij de jongeling met een uitgebluste blik vol verwijt aanstaarde.
‘Héél dloevig,’ hernam hij. ‘Schaam je je niet? Ben je dan niet lechtschapen?’
‘Ja, ja,’ riep Abel haastig. ‘Zo is het maar net!’
‘Een eenzaam heel, die dool het boze oog getloffen is...’ vervolgde heer Bommel met zwakke stem. Maar nu viel Tom Poes hem in de rede.
‘Wat doe jij hier in het bos?’ vroeg hij. ‘Ben jij dan niet bang hier?’
‘N-nee,’ zei Abel. ‘Ja, bedoel ik. Ik moet wel van m’n pa. Maar ik ben niet echt bang; Ola is erg aardig; zodoende...’ Hij zweeg en klemde de handen verslagen ineen.
‘Ik praat te veel,’ prevelde hij. ‘Vertel het niet aan de ouwe. Dat je me hier met Ola gezien hebt, en zo.’

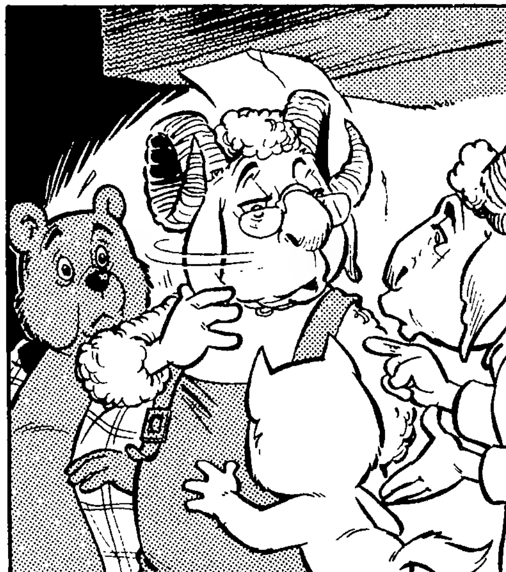

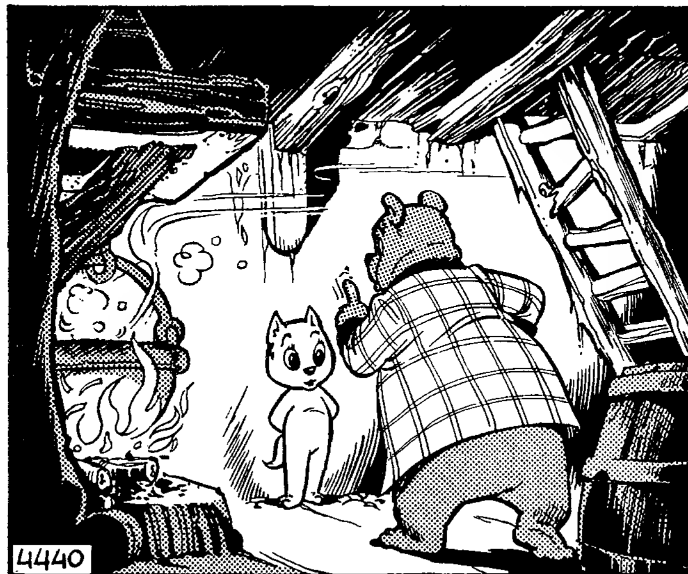
Heer Bommel antwoordde daar niet op. Hij liet zich op een steen zinken en volgde zijn eigen gedachtenloop.
'Het is een schande!' sprak hij moeilijk. 'Dit bos is vol ellende. Een heer wordt hier op klaarlichte dag getroffen door de blik van een onverlaat – en niemand die er wat aan doet. Maar daar moet een einde aan komen!'
'Stil even, heer Ollie,' zei Tom Poes. 'Hoe komt het, dat ik geen last heb van dat boze oog? En Abel hier ook niet?'
'Dat komt omdat ik Ola aardig vind,' zei Abel. 'Ach, zeg het alsjeblieft niet tegen m'n pa!'
'Natuurlijk niet,' zei Tom Poes. 'Maar dan moet je ons helpen met de auto van deze heer die onder een boom ligt. Als jij die er nu onderuit wilt halen en als jij kunt zorgen, dat hij gemaakt wordt...'
'Alles wat je wilt,' zei de jongeling. 'Als jullie je mond maar houden.'

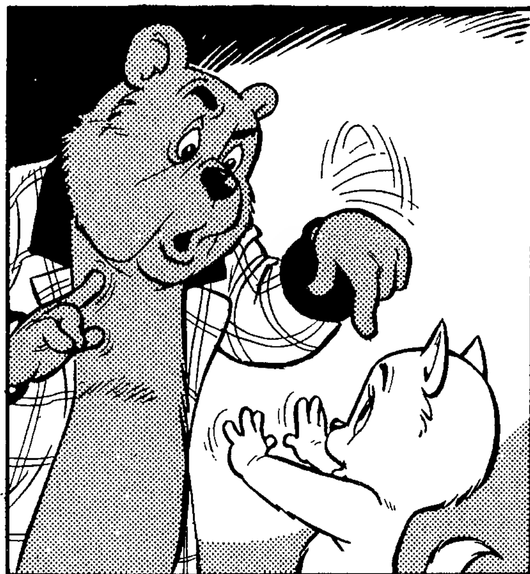
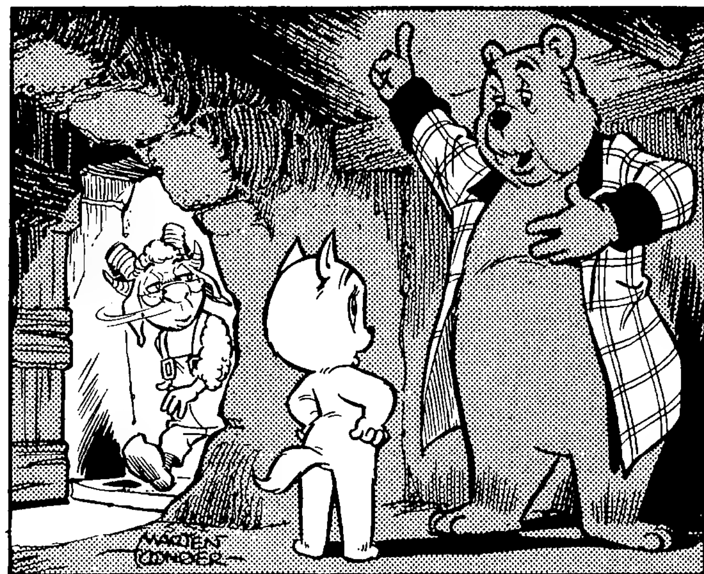
Zo sprekende hielp hij heer Ollie overeind en steunde hem bij het verlaten van het woud. Heer Bommel echter was het met de gang van zaken in het geheel niet eens. Onder het voortgaan beschreef hij op zwakke, doch vastberaden toon, hoe hij een einde zou maken aan de zwarten en hun kunsten. En hij was daar nog mee bezig toen ze het akkertje bereikten waar de oude Amram doende was.
'Wat is dat?' vroeg de oude, na een blik op de geteisterde heer geworpen te hebben. 'Het boze oog heeft toegeslagen, vrees ik. Ach ja, het pad van de rechtschapene is vol kommer!'
'Juist!' riep heer Ollie uit. 'Een zwarte heeft...'
'Deze heer heeft een auto-ongeluk gehad,' zei Tom Poes haastig. 'En toen is hij een beetje in het water gevallen. Kunnen we hem ergens drogen?'

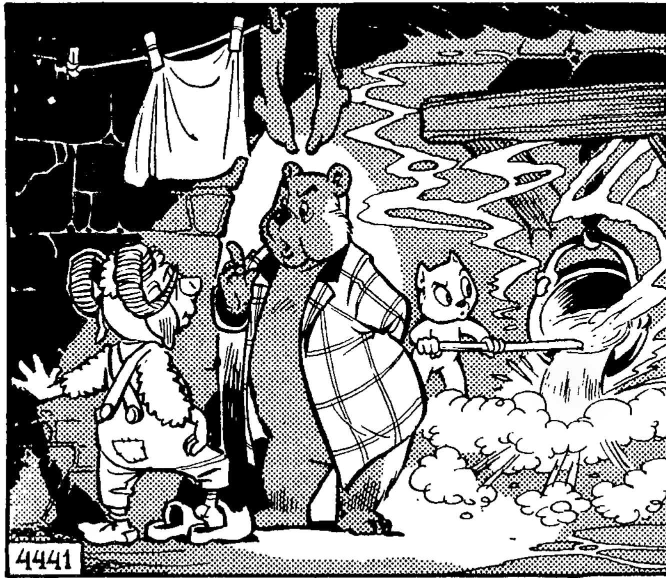

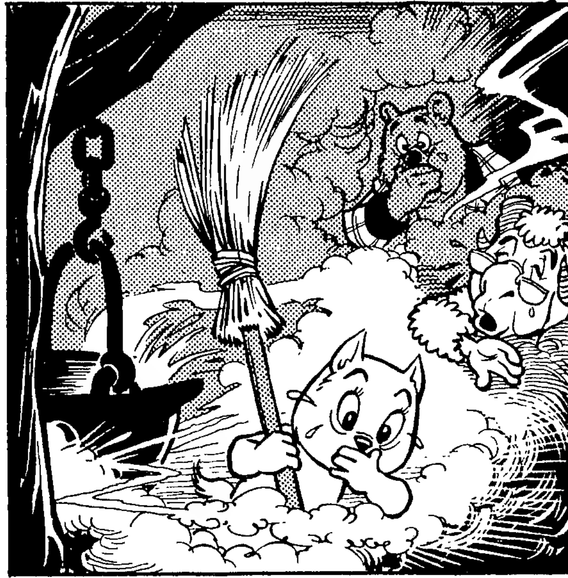

'Kom maar mee,' zei de oude Amram. Hij leidde heer Bommel naar zijn woning en nodigde hem uit om naast het vuurtje plaats te nemen.
'Hier kunt u bekomen van uw ongeluk,' sprak hij. 'De hut van de rechtschapene is schamel, maar overdaad trekt kwade krachten.'
'Juist,' riep heer Ollie uit. 'Over die kwade krachten wilde ik het hebben. U moet weten, dat ik door het bos reed...'
'Het was een gewone botsing,' zei Tom Poes. 'De auto slipte tegen een boom!'
'Ik reed door het bos,' hernam heer Bommel met stemverheffing, 'toen ik plotseling getroffen werd door...'
'Door die boom,' vulde Tom Poes roepend aan. 'Hij was oud en zijn wortels lagen bloot en daarom viel hij om.'
'Het was een zwarte!' schreeuwde heer Ollie rood. 'Waar zijn je manieren, jonge vriend? Wat mankeert je om steeds door me heen te brullen?'
'Lawaai trekt kwaad aan!' waarschuwde Amram. 'Misschien kan Abel beter vertellen wat er gebeurd is; hij is grootgebracht in soberheid en vrees. Wat is er met die zwarte, zoon?'
'Een... boom!' stamelde Abel. 'Een zwarte boom. Op de auto. Zodoende. Nu is de wagen een beetje kapot, maar ik zal hem even maken. Zo is het maar net.'
'Dat is duidelijke taal,' zei de vader prijzend. 'Aan het werk, dan, jongen. Gastvrijheid is mooi en gepast!'
'Maar ik wilde...' begon heer Ollie. De grijsaard legde hem echter het zwijgen op met een eenvoudig gebaar.
'U kunt rustig verder drogen,' sprak hij. 'Ik moet mijn akker afspitten.'
Met deze woorden liep hij achter zijn zoon aan de deur uit en heer Bommel keek hem verbitterd na.

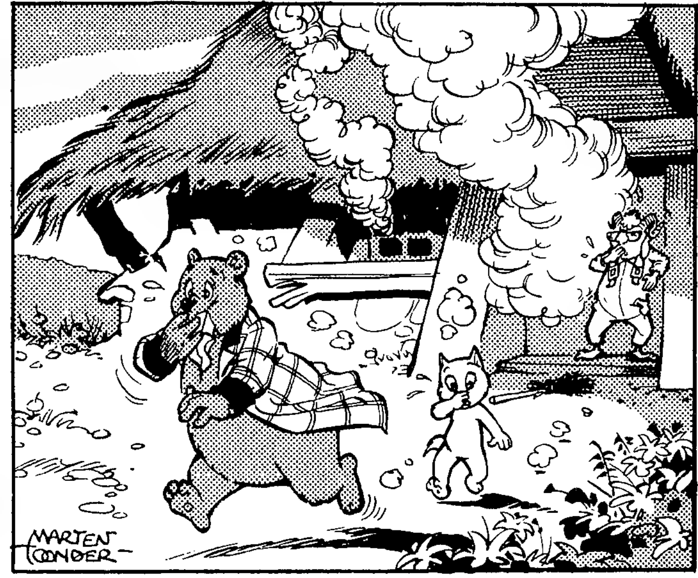

'Wat mankeert je toch, jonge vriend?' vroeg hij toen klagend. 'Waarom viel je me steeds in de rede?'
'Om Abel,' zei Tom Poes. 'Ik heb hem immers beloofd dat we niet zouden vertellen, dat hij in het bos zat met Ola?'
'Dat heb jij beloofd; niet ik,' hernam heer Ollie streng. 'En het was een belofte waar ik het niet mee eens ben. Dat bos deugt niet; ik ben daar getroffen door het boze oog van Moen; dat weet ik zeker. Waarom probeer je Amram wijs te maken, dat ik een gewone botsing heb gehad?'
'Om Abel,' zei Tom Poes. 'En ook omdat ik meer wil weten over dat boze oog.'
'Ik ook!' riep heer Bommel, die zich meer en meer opwond. 'Ik zie mijn taak. Mijn roeping is om een einde te maken aan de zwarte kunsten. Men kan een heer niet ongestraft te water werpen en van een waterval doen storten. Dat zou mijn goede vader nooit hebben goedgekeurd!'
'Praat er nu niet verder over,' zei Tom Poes sussend. 'En houdt uw mond tegen Amram.'
'Nooit!' riep heer Ollie uit. 'Men kan een Bommel het zwijgen niet opleggen. Het recht moet zijn loop hebben. Aan het hoofd van de Ooikooiers zal ik opmarcheren!'
Op dat moment werd hij gestoord doordat zijn gastheer opnieuw binnentrad. De grijsaard was bij het omspitten van zijn akker afgeleid door de luide woorden uit zijn haardstede en wilde er meer van weten.

‘Wat is dat voor taal?’ vroeg hij. ‘Waarover moet men zijn mond houden? Ik voel dat er iets voor mij verzwegen wordt – en dat is niet gepast.’

‘Precies,’ zei heer Bommel. ‘Ik houd ook niet van geheimzinnigdoenerij. Een gast moet zijn gastheer open en eerlijk de waarheid durven zeggen...’

‘Ja, ja,’ zei Tom Poes op de achtergrond. ‘Maar we moeten weer eens naar de herberg gaan, heer Ollie. U bent nu wel opgedroogd en we mogen geen misbruik maken van Amrams gastvrijheid!’

‘Stil, jonge vriend,’ hernam heer Bommel. ‘Het is mijn plicht om te vertellen, dat het geen verkeersongeluk was, waardoor ik getroffen ben. Het was het boze oog!’

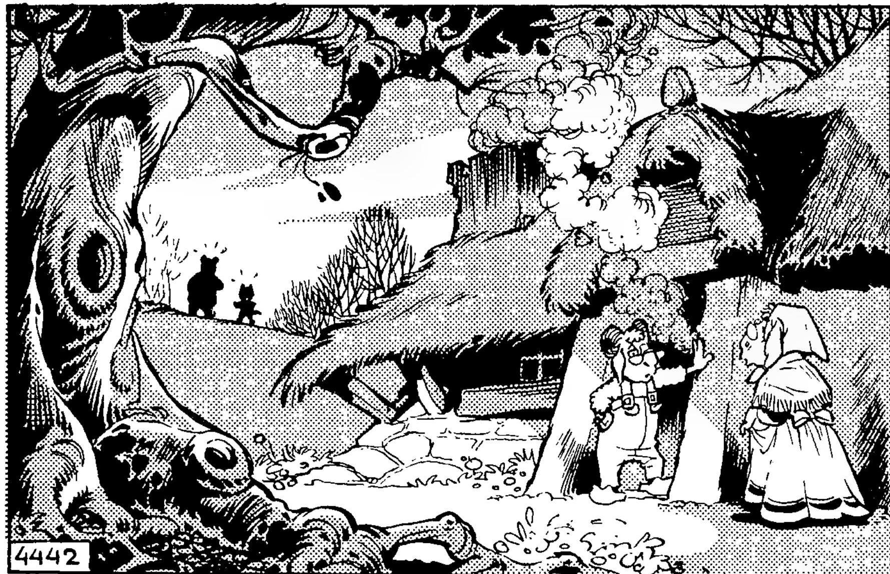
Net wat ik dacht,’ mompelde de heidebouwer. ‘Ga verder, vreemdeling.’

Tom Poes begreep, dat er nu vlug iets moest gebeuren als hij zijn belofte aan Abel wilde houden. Daarom greep hij een bezem en kantelde de kookpot om, zodat de soep in een brede plas op het vuurtje stroomde. Een vette, verstikkende rook vulde het vertrekje en onttrok de bewoners aan het oog.

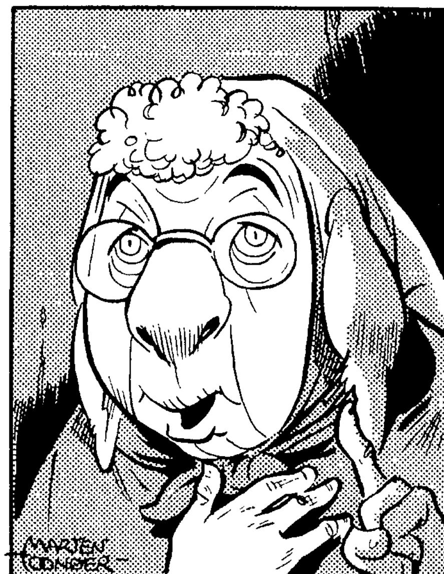
De woorden bleven heer Ollie in de keel steken en ook Amram verloor zijn belangstelling in het verhaal.

‘Uche, uche... naar buiten!’ riep hij uit. ‘De kwade krachten hebben alweer toegeslagen!’

Heer Bommel wierp een door tranen omfloerste blik op Tom Poes. De kracht om zijn vermoedens duidelijk te maken ontbrak hem echter; daarom wankelde hij de frisse buitenlucht in en haastte zich hoestend en verbitterd achter zijn jonge vriend aan.

Amram keek hen vanuit zijn rokende deuropening peinzend na. 'Vreemdelingen trekken het boze aan,' mompelde hij. 'Dat is de loop der dingen. Maar wat wilde die stadse heer mij vertellen?'

'Wat zeg je, vader?' vroeg zijn vrouw. Ze keerde juist terug van een bezoek aan de buren en nu keek ze wat bevreemd naar de walm die uit haar huisje sloeg.

'Wat is er met de soep gebeurd?' vervolgde ze. 'Wie zijn die lui daar? En waar is Abel?'

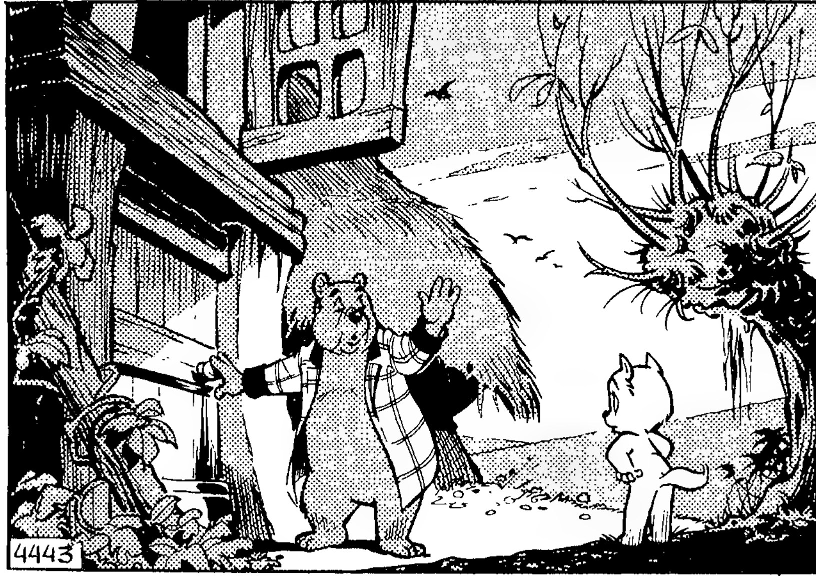
'Abel is bezig de auto van die vreemdeling te herstellen,' verklaarde de heidebouwer. 'Men moet degenen helpen, die in nood verkeren, dat is gepast. Er was een verkeersongeval.'

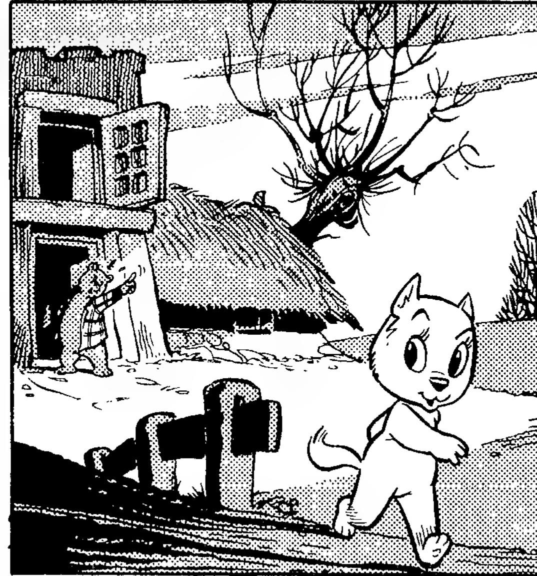
'O, zodoende,' zei de vrouw begrijpend. Ze betrad haar woning en begon te redderen.

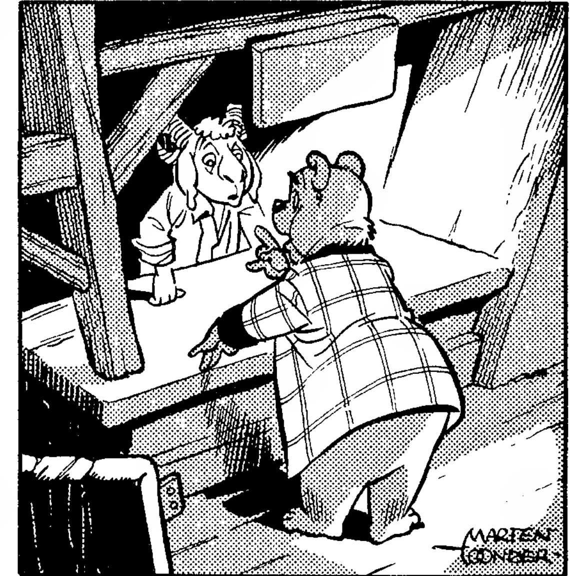
'Het moet een erg ongeluk geweest zijn,' hernam ze. 'Alle soep is uit de pot gevallen. Weet je zeker, dat de zwarten hier niet achter zitten?'

'Daar zeg je het, moeder!' beaamde Amram knikkend. Het verhaal van die vreemdeling was verward – en Abel deed vreemd. Hij praatte te veel, nu ik er over nadenk. Ach, overal loeren de kwade krachten en de rechtschapene moet zwijgend en onopvallend zijn weg gaan.'

'Die Abel toch,' prevelde zijn vrouw. 'Hij doet de laatste tijd zo mal, hè? Hij is veel weg en hij heeft zwemmerige ogen. Weet je wat er met hem is? Hij is op vrijersvoeten, dat is het!'

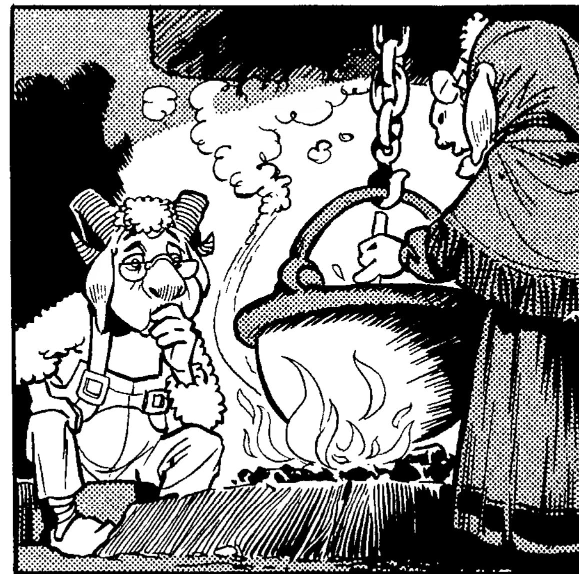

Heer Bommel en Tom Poes waren zwijgend bij de herberg aangekomen en daar greep de eerste de deurknop en wendde zich om.
'Ik heb nagedacht,' verklaarde hij. 'En het staat voor mij vast, dat je op de verkeerde weg bent, jonge vriend. Je probeert mij met soep de mond te snoeren, als je begrijpt wat ik bedoel. Wanneer ik het gevaar van het boze oog wil beschrijven begin je te roepen!'
'Natuurlijk,' begon Tom Poes, 'want...'
'Zwijg!' riep heer Ollie met grote strengheid. 'Jij kiest de kant van de zwarten. Jij en Abel! Ik wil met jullie niks te maken hebben. Jij probeert me van mijn plicht als heer af te brengen; maar dat zal niet gaan. Ik ga de eenzame, rechtschapen weg van een Bommel!'
Hij opende de deur en betrad de drempel.
'Hier scheiden zich onze wegen,' besloot hij. 'Totdat je je gebeterd hebt. Vaarwel, jonge vriend!'
'Hm,' zei Tom Poes, 'we zullen zien!'
Met deze woorden begon hij terug te lopen naar het bos en heer Ollie stapte de herberg binnen.
'Welkom,' zei de waard vormelijk. 'Daar bent u dus weer. Ik hoop, dat u een prettig tochtje gemaakt hebt?'
'Nee,' zei heer Bommel met grote nadruk. 'U ziet hier voor u iemand, die zwaar getroffen is. Mijn auto is verwoest en ik heb oog in oog gestaan met het boze oog. Door mijn ijzeren wilskracht en mijn sterk gestel ben ik ontkomen; maar nu is het genoeg. Ik ga een einde maken aan de zwarten en hun streken, heer waard! Bereid mij een eenvoudig doch voedzaam maal, zodat ik gesterkt aan het werk kan gaan.'

De jonge Abel had intussen niet stil gezeten. Hij was opnieuw het woud in gegaan en daar was hij nu doende om met behulp van Ola's vader de Oude Schicht onder de boom uit te trekken.

'Het is zwaar werk,' zei hij hijgend. 'Maar dat is de straf voor mijn dwalingen. Daarom is het aardig, dat je me helpt. Ik zou dit alleen niet hebben klaargespeeld – en als ik het niet klaarspeel gaan die vreemdelingen alles aan pa vertellen. Van Ola en zo.'

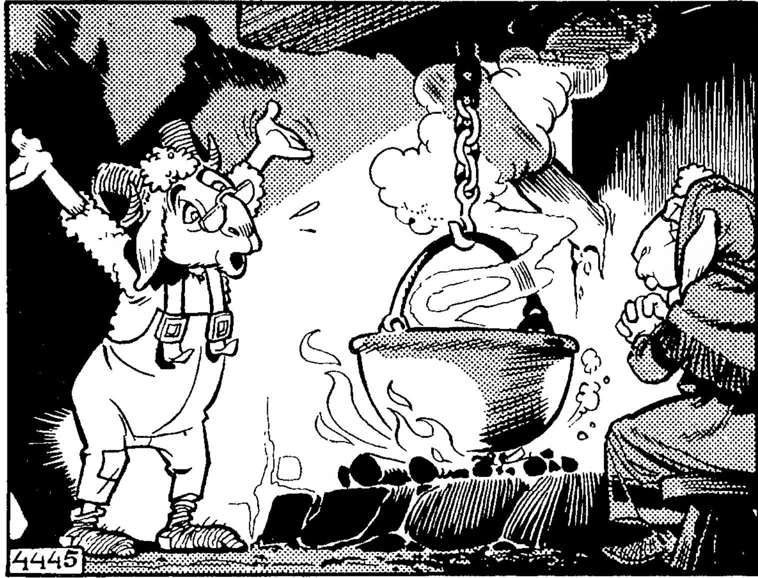
'Het is mijn schuld, dat dit gebeurd is,' zei de ander. 'Als ik niet uit nieuwsgierigheid naar deze wagen had gekeken was de boom niet gevallen. Ach, onze schuld is groot en wordt vanzelf steeds groter.'

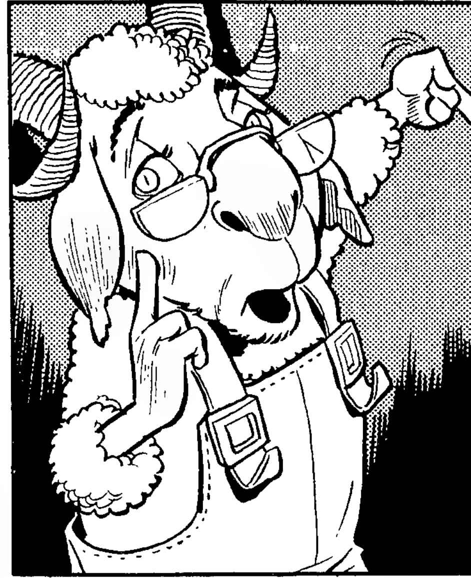
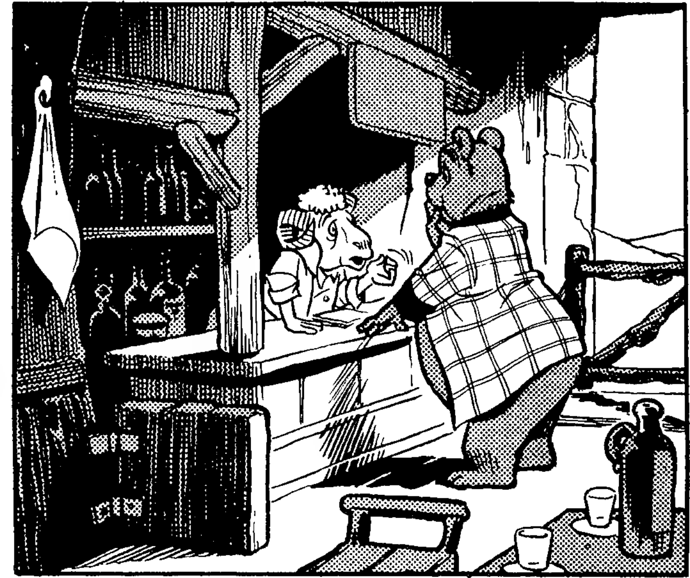
'Wat schuld?' riep Moen, die vanaf een heuveltje toekeek. 'Jullie zijn een stel sukkelaars. Wie schuld voelt heeft schuld – en als Abel niet oppast zal hij eindigen als zwarte!'

'Nee maar!' riep Abel ontzet. 'Ik heb toch geen boos oog?'

'Dat zal je krijgen!' riep Moen met sombere stem. 'Wee degene, die berouw voelt zonder zonde!'

'Waarom zou Abel zo vreemd doen?' vroeg Amram zich af, terwijl hij mijmerend bij de kookpot zat. 'Hij hoeft toch niet schuldig te doen, omdat hij op vrijersvoeten loopt? Nee, ik ben bang, dat hij iets te maken heeft met de boze machten! Er is geen berouw zonder zonde, zeg ik altijd maar.'

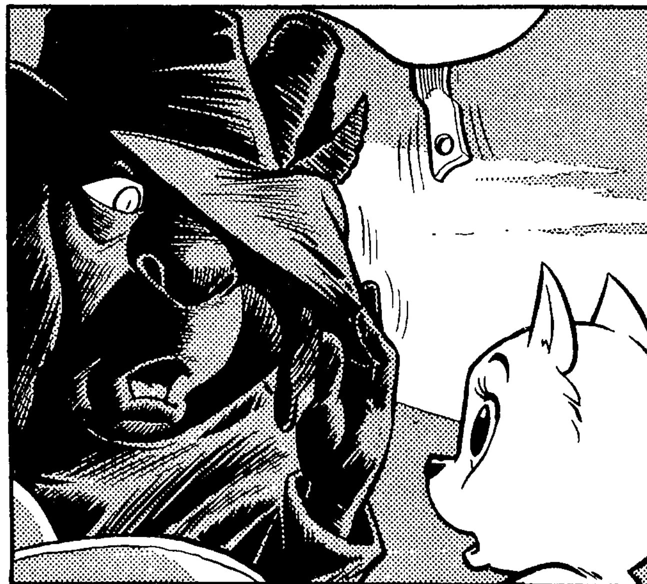

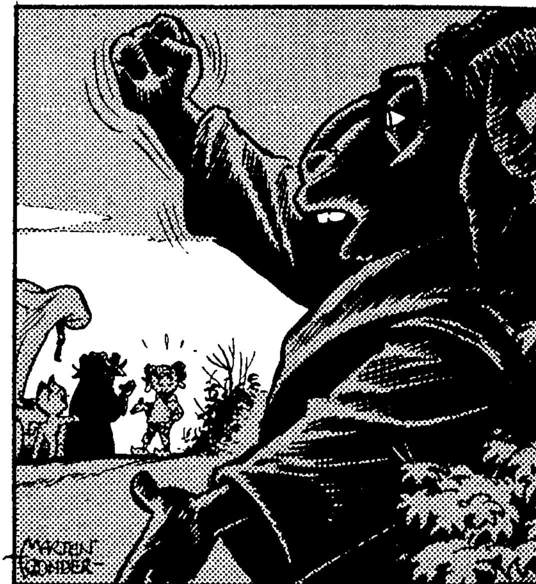

Deze gedachte veroorzaakte een bedrukte stemming in het kleine huisje op de heide. Buiten floot de schrale wind over de vlakte en binnen zat het ouderpaar zuchtend aan de haard; vervuld van zorgen om de zoon, die meer en meer zijn eigen stugge weg ging.
'Hij dwaalt af van de kudde, vader,' sprak de moeder met stille stem. 'Ik voel het.' De oude Amram stond op en strekte de armen naar de nederige zoldering.
'Het zijn de kwade krachten!' zo riep hij uit. 'Immer loert het boze oog. De akker ligt vol stenen, de heidestruiken schrompelen voordat ze voedzaam zijn – en Abel praat te veel.'
'Hij loopt op vrijersvoeten,' prevelde het vrouwtje. 'Dat zegt mijn moederhart.'
'Goed, vrijersvoeten,' hernam de eenvoudige heidebouwer. 'Het is om het even; allemaal bozigheid! En alle kwaad komt van de zwarten, dat is zeker!'
'Denk je echt, dat Abel...' begon zijn vrouw bekommerd.
'De jongen is zwak,' verklaarde de grijsaard. 'Reeds als knaap luisterde hij naar de opstandige praat van Moen. Je weet wel, toen die nog onder ons woonde onder het mom van een witte. En Moen rust niet; hij is de ergste van alle zwarten!'

Intussen had heer Bommel met zorg een voedzaam menu samengesteld. 'Gebonden kippesoep, met truffels en kapoenen,' sprak hij uit de hoogte. 'Het past een heer niet om onopvallend over de weg te gaan. Er moet een einde aan die toestand worden gemaakt. En dat kan niet moeilijk zijn, want ik ken de hoofdschuldige. Het is een zekere Moen.'
De herbergier verbleekte. 'Moen,' mompelde hij. 'Dat is de ergste! Door zijn boze oog is deze uitspanning bouwvallig geraakt.'

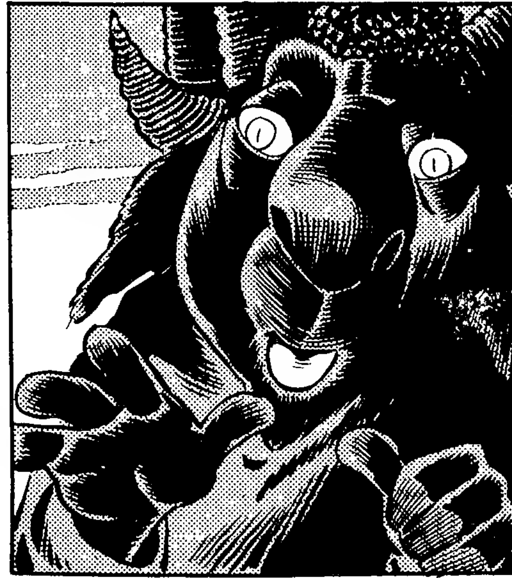
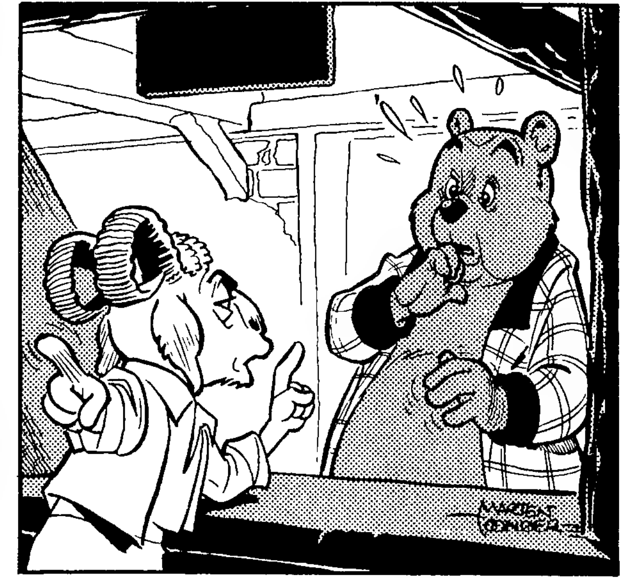

Tom Poes was teruggelopen naar het woud en toen hij de rand bereikte werd zijn aandacht getrokken door een beweging tussen het geboomte. Het was de Oude Schicht, die door Abel en Ola's vader moeizaam naar de vlakte werd geduwd.
'Ga hier weg, ventje,' sprak de laatste, terwijl hij bij het passeren de blik afwendde. 'Er zijn al genoeg ongelukken veroorzaakt.'
Tom Poes bleef staan en trok de wenkbrauwen op.
'Waarom veroorzaken jullie dan ongelukken?' vroeg hij.
'Dat is een vloek, die op ons rust,' verklaarde de ander mismoedig.
'Zo is het maar net,' vulde Abel aan.
'Soms,' hernam de zwarte, 'komt er een aanzienlijk vreemdeling in het dorp. Hij neemt dan zijn intrek in de herberg en gebruikt een krachtig maal. Dat kan gebeuren, nietwaar? Maar als ik dan ga kijken en me met de voedzame geuren wil verkwikken, gebeurt er altijd iets ergs. Het is heel droevig. Maar ach, ik kan het niet helpen, dat ik het boze oog heb.'
Abel schudde dromerig het hoofd.
'Toch zijn Ola's ogen mooi,' prevelde hij.
'Ja, ja!' riep haar vader uit. 'Maar de schuld drukt zwaar en wordt vanzelf steeds groter!'
Op die woorden bogen de takken van het kreupelhout uit elkaar om Moen weer door te laten.
'Welke schuld?' riep hij, de vuist opheffend. 'Jij hebt toch geen schuld aan het geknoei van zo'n dikke vreemdeling? Laat de sukkel beter leren autorijden – en schei toch uit met je geblaat!'

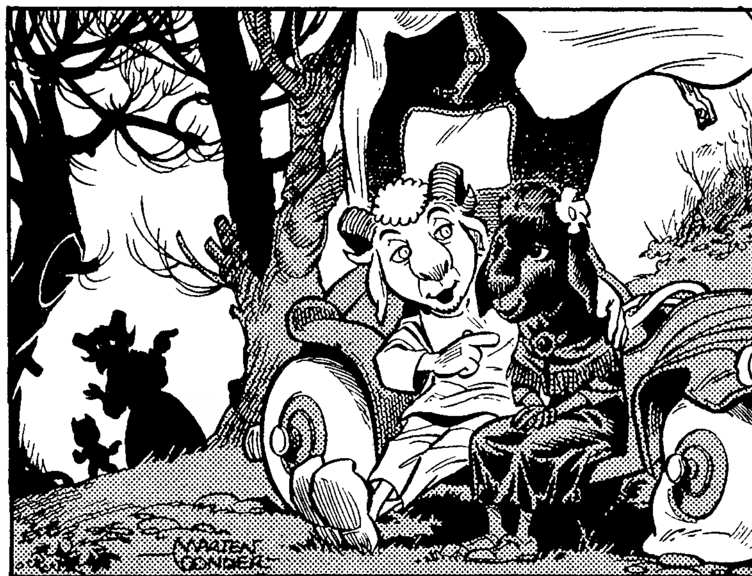

‘Daar heb je hem weer,’ mompelde Ola’s vader vreesachtig. ‘Blijf jij hier, Abel; ik moet hem sussen.’
De jongeling knikte kort en boog zich in de motorkap van de Oude Schicht om enkele kreukels glad te strijken. De ander repte zich intussen naar Moen, die hem met vlammende ogen opwachtte.
‘Pas toch op!’ hoorde Tom Poes hem zeggen. ‘Wees toch voorzichtig als er witten bij zijn. Wij zijn zwart, dus moeten we nederig...’
‘De kleur doet er niet toe!’ riep Moen met zware stem. ‘Ik ben zelf wit geweest – maar ze hebben me zwart gemaakt; de witten uit het dorp waar ik vroeger woonde. Mijn huis hebben ze verbrand en mij hebben ze weggejaagd omdat ik ze de waarheid zei. Maar ik ben niet bang, oude! Ze zullen hun trekken thuis krijgen!’
‘Ach, ach, wat vreselijk!’ klaagde Ola’s vader. ‘Spreek toch niet zo. Je zult ons allemaal in het ongeluk storten!’

‘Die Moen zal ons allemaal in het ongeluk storten,’ zei de waard tot heer Bommel. ‘Hij zit vol bozigheid!’
‘Dat is waar,’ gaf heer Ollie bitter toe. ‘Hij heeft me aangekeken!’
‘Hij staat voor niets!’ beaamde de herbergier. ‘In onze zachtmoedigheid hebben we hem in leven gelaten. We hebben hem alleen maar zwart gemaakt en zijn huis in brand gestoken. Maar denkt u, dat hij dankbaar is? Nee, vreemdeling! Hij loert op wraak; let op mijn woorden!’

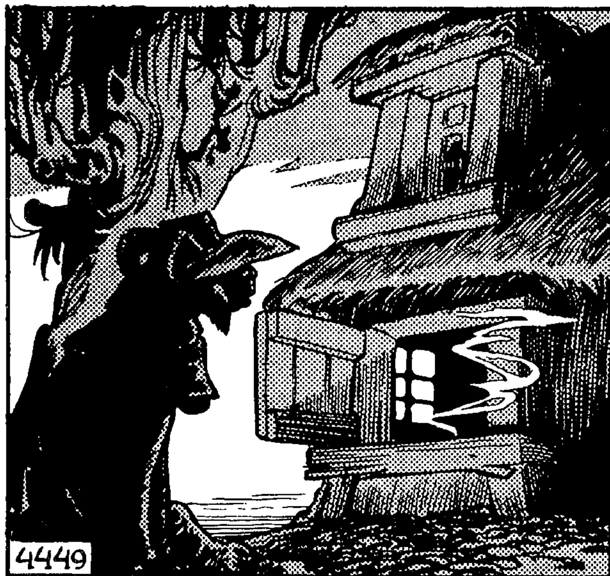

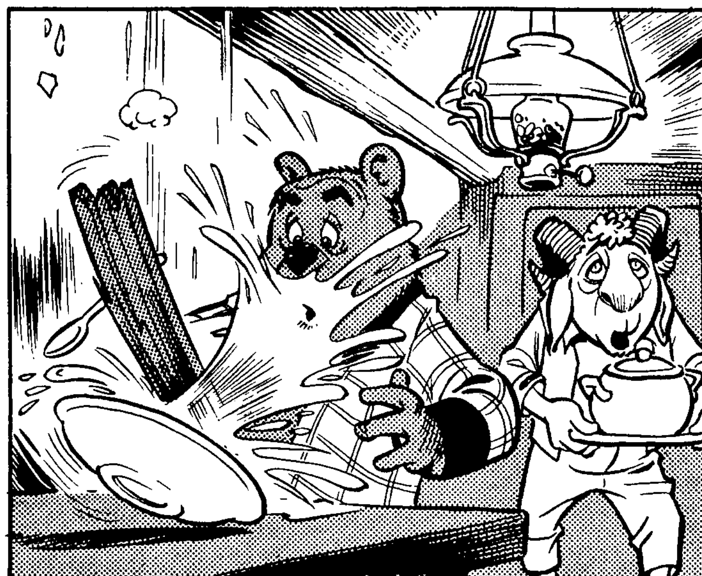

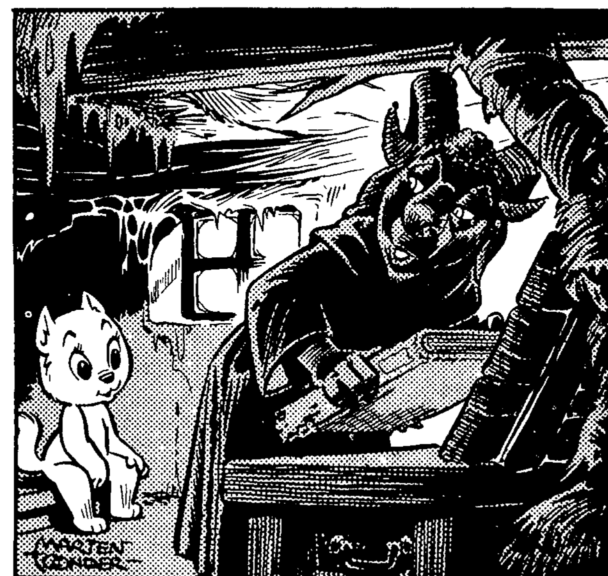

Ola's vader keek Moen bekommerd aan en schudde het hoofd; daarop verdween hij gebogen in het kreupelhout.
'Het boze oog,' zei Moen bitter. 'Jazeker. Daaraan zal deze hele kale heidevlakte te gronde gaan.'
'Geloof jij dan in het boze oog?' vroeg Tom Poes.
De ander keek hem verrast aan.
'Jij soms niet, ventje?' vroeg hij.
'Ik weet het niet,' zei Tom Poes. 'Wat ik er van heb meegemaakt kan ook toeval zijn. Ik wil er eerst wat meer van weten – en omdat jijzelf een witte bent geweest, kan je me er wel wat van vertellen, denk ik.'
'Voor een witte ben je nogal pienter,' hernam Moen. 'Kom maar eens mee.'
Hij wendde zich om en richtte zijn schreden naar het woud. 'Er is héél wat te zeggen over dat onderwerp,' sprak hij. 'Het boze oog bestaat, maar alleen voor degenen die er aan geloven. Zie je die Abel daar? Hij zit met Ola op dat wagentje, in plaats van het te herstellen. Die jongen vindt het oog bijvoorbeeld mooi; daarom komen er geen ongelukken van. Maar de witten zullen hem zwart maken als ze het ontdekken. Ik maak me zorgen over die zaak!'

'Ik maak me toch zulke zorgen over Abel,' zei zijn moeder zuchtend. 'Waar blijft die jongen toch?'
'Hij herstelt de auto van die vreemde reiziger,' mompelde de oude Amram. 'Maar hij weet toch, dat om deze tijd de soep op tafel staat? Ik zal aan de vreemdeling gaan vragen waar Abel eigenlijk aan het werk is.'

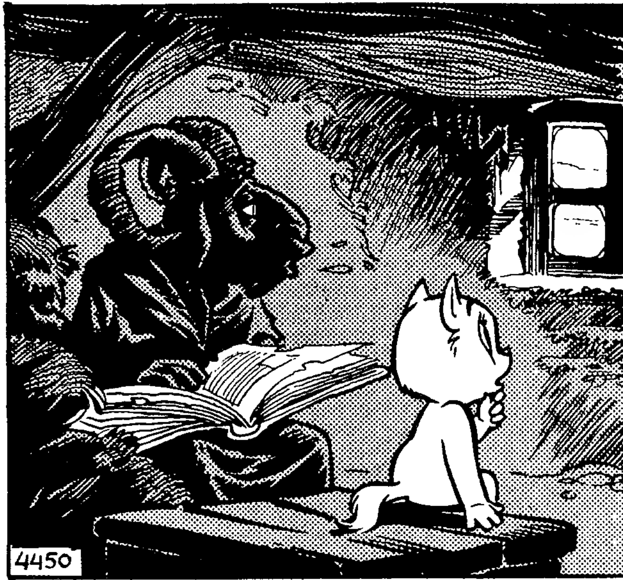

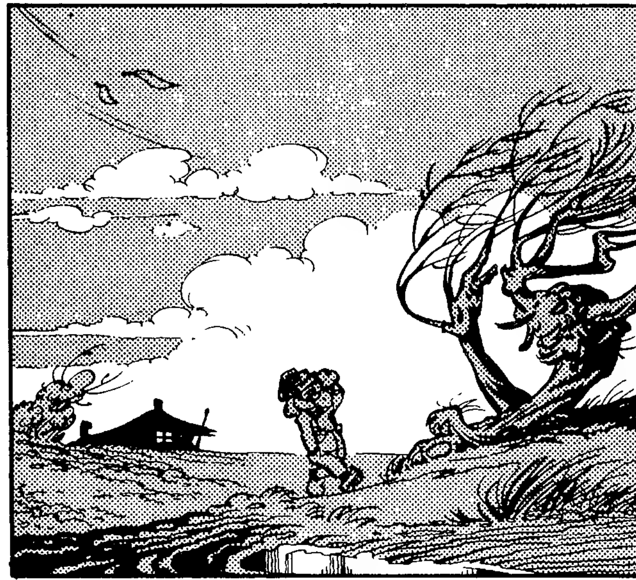

Het leven van een zwarte is armelijk en zijn maaltijd bestaat meestal uit een dunne pap van gemalen boomschors. Het valt dan ook te begrijpen, dat de geuren die uit de uitspanning opstegen een welkome aanvulling op zo'n karig menu vormden.
'Het vlees is zwak!' prevelde Ola's vader, terwijl hij omzichtig van achter een boom naar het openstaande venster loerde. 'Ik moest dit niet doen, want er komt altijd ellende van. Maar ach, die geur is sterker dan het verstand, vooral nu die vreemdeling daar logeert.'
Zo sprekende ademde hij diep de rijke lucht in, terwijl hij de ogen sloot; uit angst om iemand met zijn boze oog te treffen. Helaas; uit de wormstekige zoldering van de herberg maakte zich een stuk hout los, dat met een kletsende slag in heer Ollie's kippesoep viel. Dat was een teleurstelling voor de hongerige reiziger.
'De bediening is hier slecht!' klaagde hij. 'Men kan niet slapen of eten zonder dat het gebouw bij stukjes en beetjes naar beneden komt. U mocht wel eens een timmerman ontbieden, heer waard!'
'Het is natuurlijk het boze oog weer!' jammerde de herbergier, die met de terrine nadersnelde om het gemorste aan te vullen. Heer Bommel verbleekte.
'Natuurlijk!' prevelde hij. 'Maar dat zal nu niet lang meer duren! Mijn plannen staan vast!'

Inmiddels had Moen Tom Poes naar zijn lage plaggenhut gebracht en daar haalde hij een groot, zwartgeblakerd boek uit een kist.
'Het is het enige dat ik heb kunnen redden, toen mijn huis in brand werd gestoken,' sprak hij. 'Er staat een hoofdstukje in, dat verklaart wat de oorzaak van het boze oog is. Maar jammer genoeg begrijp ik dat gedeelte niet helemaal.'

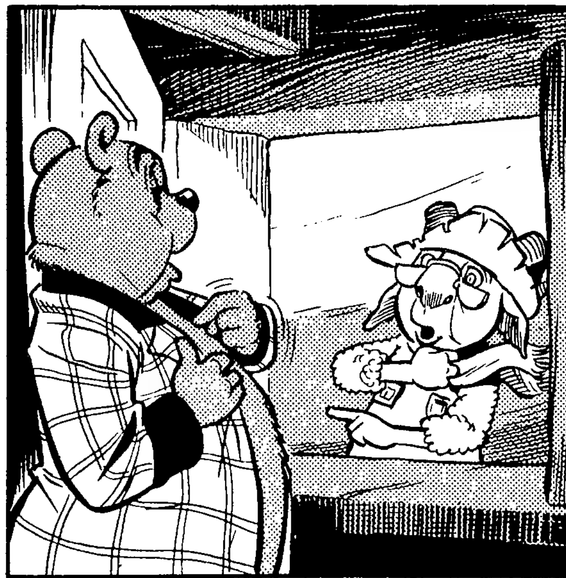
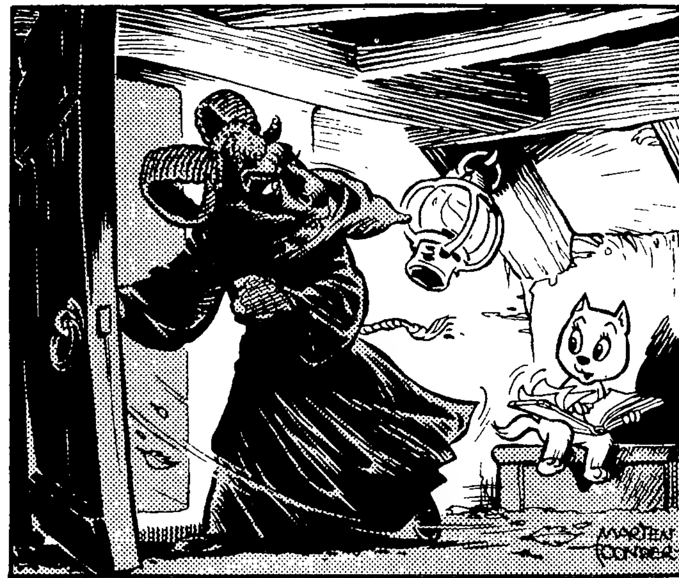

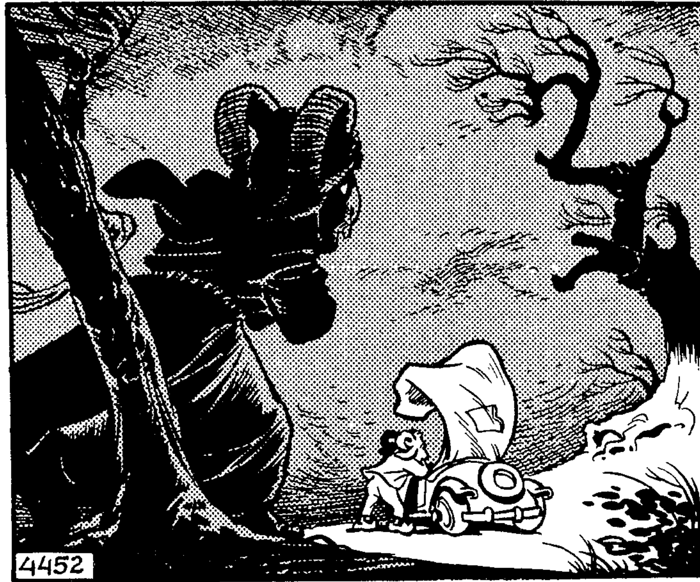

Hij ging zitten en staarde somber door het kleine raampje naar de vale schemering. Buiten wakkerde de wind aan, donkere wolken met zich voerend en gierend door de bomen van het woud.
'Er komt storm,' sprak hij.
'Wat geeft dat?' vroeg Tom Poes, een beetje ongeduldig. 'We hebben het nu niet over het weer, maar over het boze oog.'
'Dat is hetzelfde,' hernam de ander met een vreugdeloos lachje. 'Storm geeft ongelukken en het oog krijgt de schuld.'
'Hm,' mompelde Tom Poes. 'Je bent al even bang als de rest. Zo komen we er niet. Ik wil weten waardoor het boze oog veroorzaakt wordt en niet waarvan het de schuld krijgt.'
'Je bent nog jong,' zei Moen zuchtend. 'Schuld is belangrijker dan oorzaken. En zeker voor de schaapskoppen van Ooikooi. Er komt ellende, dat voel ik.'

De oude Amram had zijn hoed opgezet en zich naar het dorp begeven.
'Die Abel toch,' prevelde hij. 'Hij ging de wagen van de vreemdeling repareren, zei hij. Waar is die auto? Hulpvaardigheid is gepast. Maar er steekt storm op en niemand kan van de rechtschapene verwachten, dat hij bij nacht en ontij doende is met een ijdel voertuig. Dat zal de vreemdeling toch ook begrijpen. Ach, als Abel zich maar niet afgeeft met de zwarte kunsten!'
Zo mompelend kreeg hij de herberg in het zicht. De waard was net bezig de luiken te sluiten en heer Ollie was achter een verlicht venster zichtbaar, met voldoening deze bezigheid gadeslaande.

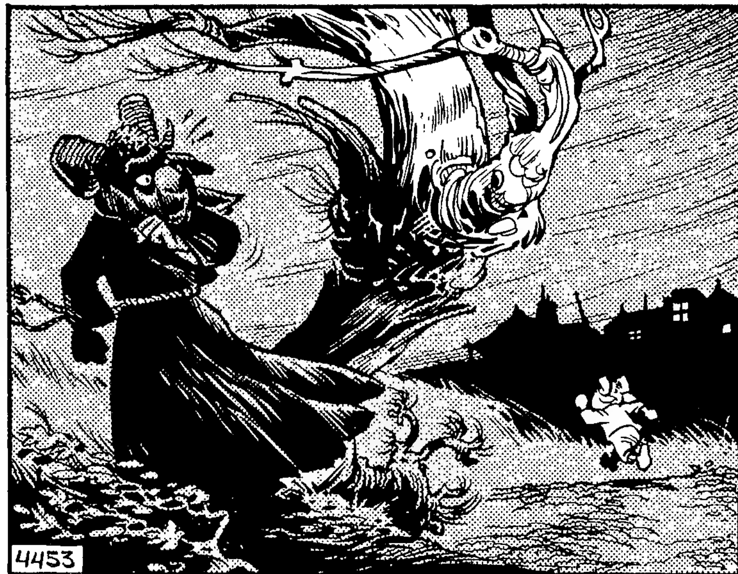
De grijsaard begaf zich daar naar toe en klopte tegen het glas. 'Ik zou willen weten waar Abel is,' sprak hij, toen heer Bommel in de stormvlagen naar buiten leunde. 'Hij had thuis moeten komen nu de avond valt en de grote wind over de vlakte strijkt.'
'Juist,' zei heer Ollie. 'Uw zoon is in het bos, heer Amram! Want dáár is het, dat mijn Oude Schicht door het boze oog getroffen werd!'
'In het bos?' riep de oude smartelijk uit. 'Is Abel dan toch...'
'Abel,' hernam heer Bommel op sombere toon, 'heult met de zwarten! Het is goed, dat Tom Poes er niet is om mij in de rede te vallen; want dit moest maar eens gezegd worden.'
De oude heideplagger trok de wenkbrauwen samen.
'Ja,' zuchtte hij, 'ik was er al bang voor. Mijn zoon doet vreemd de laatste tijd en hij heeft zwemmerige ogen! Is er dan niemand, die het kwaad kan tegenhouden?'
'Zeker!' sprak heer Bommel fier. 'Ik. Door een voedzaam maal zit ik hier krachten op te doen om me aan het hoofd van de kudde te stellen. Verzamel de gemeente, vriend Amram, en leid haar hierheen.'
De grijsaard knikte stom en verdween in de huilende wind, die ook om Moens plaggenhut gierde.
'Waar ga je naar toe?' vroeg Tom Poes, toen zijn gastheer opstond en de deur opende.
'Er dreigt gevaar,' zei Moen. 'Lees rustig het hoofdstuk in dat boek; ik moet er op uit om het kwaad tegen te houden.'
Met deze woorden verdween hij met wapperende kleren in de duisternis.

De wind werd steeds sterker. Hij joeg met een bulderend geluid over de heide en gierde door de bomen, zodat de laatste bladeren van de takken gerukt werden.
Temidden van dit geweld was Abel bezig met het herstel van de Oude Schicht. De jongeling had zich met zijn bezigheden verlaat door de ontmoeting met Ola – en nu werkte hij gejaagd voort om de verloren tijd in te halen.
Moen, die zich met fladderende kleding over het bospad repte, zag hem bezig en bleef staan.
'Wat doe je hier?' riep hij boven een windvlaag uit. 'Weet je niet, dat het al avond is?'
'Ik heb mijn plicht vergeten,' zei Abel schuldig. 'Het is ongepast om het werk in de steek te laten. Zodoende.'
'Ga naar het dorp waar je thuis hoort!' riep Moen met zware stem. 'Je ouders zullen naar je zoeken, sukkel! De soep staat al lang op tafel en dit voertuig kan wel tot morgen wachten.'
Abel liet zijn gereedschap zakken en keek twijfelend naar de auto.
'Ik moet hem toch weer in zijn fatsoen brengen,' mompelde hij koppig. 'En de plicht gaat voor de soep; zo is het maar net!'
Moen richtte zich dreigend op en hief een arm omhoog.
'Ga weg!' schreeuwde hij. 'Jij zult het kwaad over de zwarten brengen!'
Op dat moment sloeg de bliksem in een oude boom die daar stond – en terwijl de donder knalde viel de stam over heer Bommels motorkap.

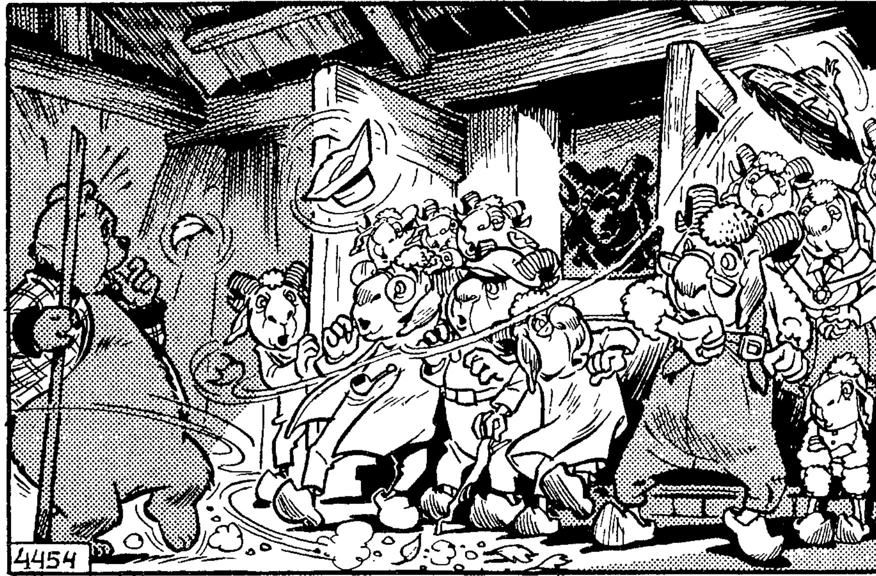

Abel stond een ogenblik als door de donder getroffen en de blik waarmee hij naar Moen keek was vertroebeld door angst.
'Het b–boze oog!' stamelde hij met bevende lippen – en daarop wendde hij zich om en draafde weg.
'Zo gaat het,' prevelde Moen verbitterd. 'Ook deze twijfelaar voelt zwarte krachten als de bliksem in een boom slaat. Heb ik hem daarvoor toegestaan met ons te verkeren? Ach, alles gaat verkeerd in deze stormnacht! Abel zal het kwaad over ons brengen!'
Met deze woorden trok hij grimmig zijn pij om zich heen en begon met grote stappen de vluchtende jongeling te volgen.

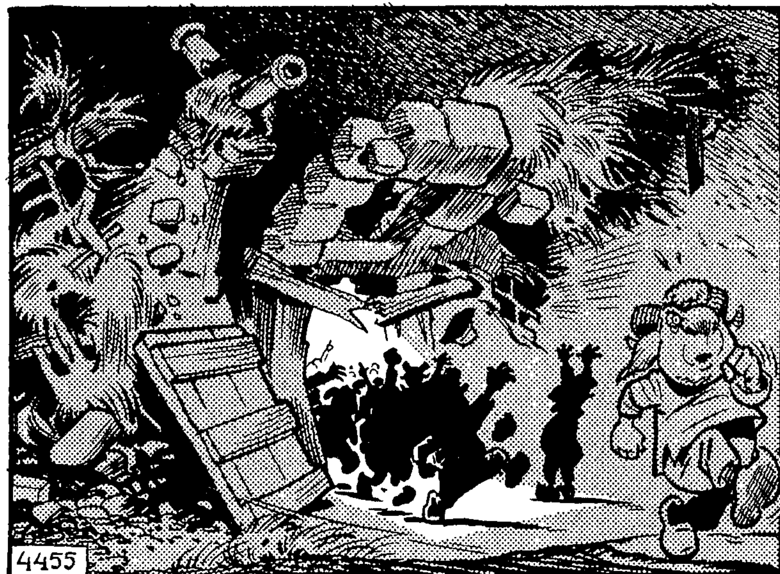
Deze had inmiddels zijn schreden naar de herberg gewend waar het licht en het geluid van stemmen op de aanwezigheid van een menigte duidden. Het was een gedeelte van de kudde, die daar door Amram verzameld was om naar de woorden van heer Bommel te luisteren.
'De toestand vraagt om een koel oog en een helder verstand!' zo riep deze uit. 'Onder mijn leiding zullen we eensgezind de bossen intrekken om een einde te maken aan de kunsten, als iemand begrijpt wat ik bedoel! We moeten de zoon van Amram redden uit de klauwen van Moen; want anders zal hij het kwaad over de witten brengen!'
Op dat moment werd de deur geopend en in een gierende windvlaag trad Abel binnen.

Stof en gebladerte wolkten om de gestalte van de spreker en stoorden zijn voordracht – doch ook de aandacht van het gehoor werd ernstig afgeleid.
‘Mijn zoon!’ riep Amram boven het gegier van de wind uit.
‘Het verdwaalde schaap keert terug tot de kudde,’ blaatte de oudste inwoner, die naast hem stond.
Hij werd echter overstemd door het gerinkel van glaswerk. toen een venster door de onverwachte luchtdruk in scherven woei.
‘Het tocht hier!’ jammerde heer Ollie. ‘Doe de deur dicht!’
‘Zo is het!’ riep de waard op de achtergrond. ‘Een open huis trekt het kwade oog aan. Denk toch aan mijn herberg!’

Op dit moment werd de raamsponning met grote kracht opengestoten en daar stond Moen met fonkelende ogen achter de opening. Een vreemde beklemming maakte zich van de vergadering meester en er daalde een stilte die slechts verbroken werd door het gehuil van de elementen.
‘Lafaards!’ riep de zwarte met grote stem daar bovenuit. ‘Het is jullie eigen kromschapenheid, die de ellende aanroept – en niet het boze oog. Laat Abel met rust, anders zal alle onheil op je eigen hoofden neerkomen!’
Hij was nog niet uitgesproken of er klonk een akelig knappend geluid door de gelagkamer. Het was duidelijk, dat er ergens in de dakspanten iets ergs gebeurde.

Nu, dat was zo; de wind had zich nu geheel meester gemaakt van de oude herberg.

Het eens zo rechtschapen gebouw was vermolmd tot in de spanten – en nu de storm vrij toegang had door het open venster, kon het zich niet langer staande houden.

Krakend braken de balken boven de vergadering ineen – en terwijl de rietbedekking in de duistere nacht verwoei, spoedde de kudde zich in doodsangst naar buiten.

'Waar is Moen?' vroeg heer Bommel, zich hijgend uit het gedrang losmakend.

'Verdwenen,' zei de oude Amram op doffe toon. 'En waar is Abel? De deugniet heeft het kwaad over ons gebracht.'

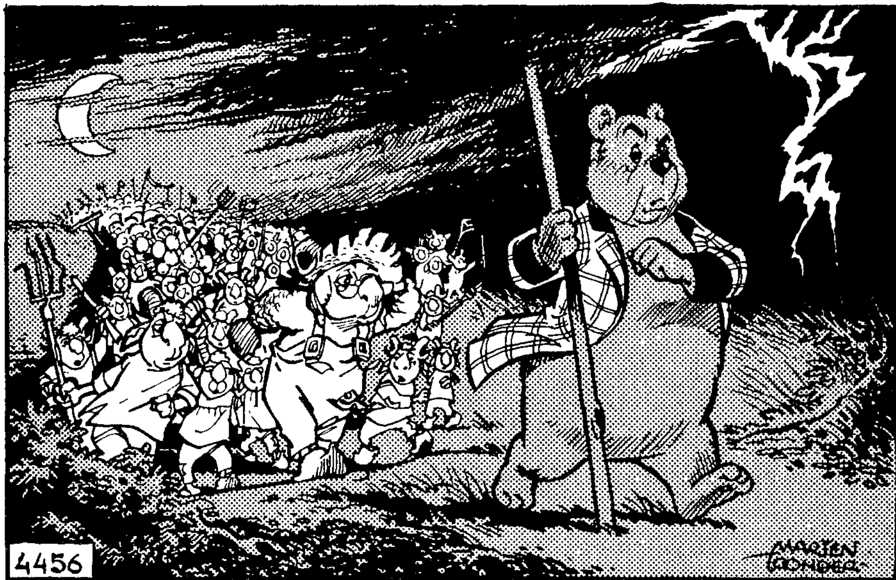
'Het was Moen,' riep heer Ollie uit. 'Ik heb hem persoonlijk zien staan. Maar nu is het uit. We gaan het kwaad met wortel en tak uitroeien, vriend Amram! Houd de gemeente bij elkaar!'

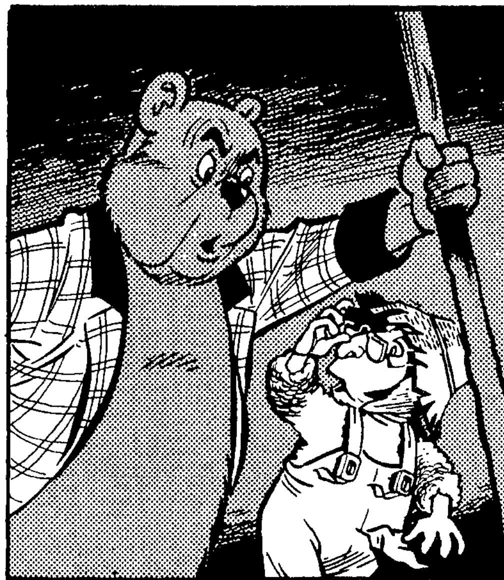
'Het was Abel,' herhaalde de grijsaard handenwringend. 'Hij heeft zich afgegeven met de boze krachten en nu moet hij ook worden zwartgemaakt. Want al ben ik ook zijn vader, rechtschapenheid moet er zijn!'

Met deze woorden verdween hij gebroken in de nacht om de bevolking van Ooikooi opnieuw te verzamelen.

Intussen was Abel in grote nood naar het duistere woud gerend.

'Er gaat iets ergs gebeuren,' hijgde hij onder het voortgaan. 'Dat is de straf voor mijn misdragingen. Ik moet Ola gaan waarschuwen en zo is het maar net. Want ik heb het kwaad over haar gebracht.'

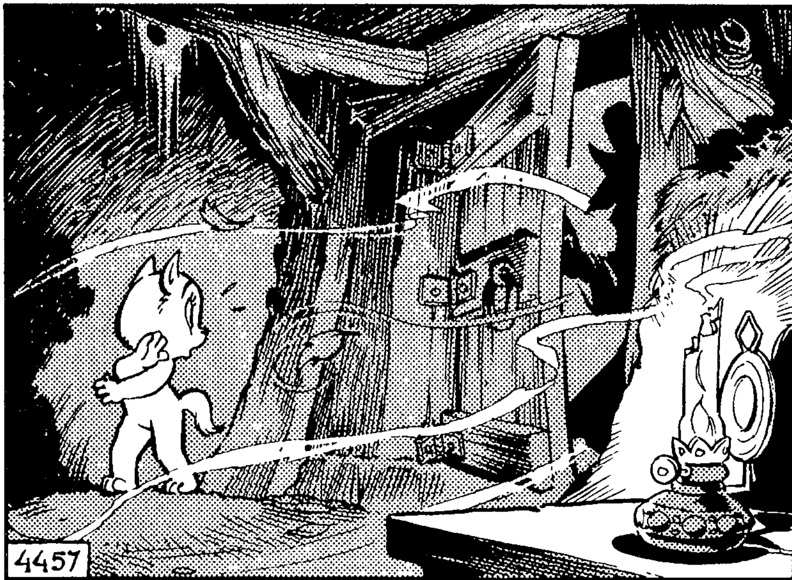

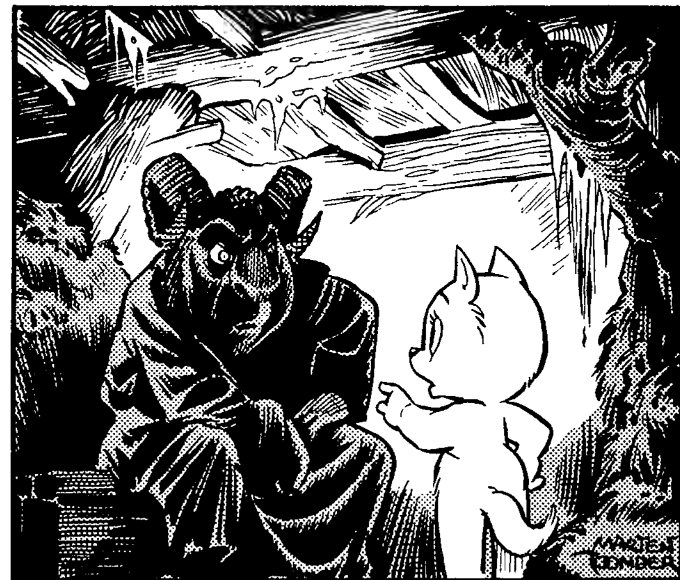

Enige tijd later kon men op de vlakte van Lammermoer een grote beweging waarnemen. Het was de bevolking van Ooikooi, die onder leiding van heer Bommel uitrukte, gewapend met heidevorken en stokken, en hoewel de storm het gaan bemoeilijkte was de stemming vastberaden.
'We moeten het bos omsingelen!' riep de leider uit. 'Geen zwarte mag ons ontkomen!'
'Weg met de bozen en hun kunsten!' beaamde Amram, die naast hem ging. 'Het recht moet zijn loop hebben, al kost het me mijn zoon! U hebt gelijk, vreemdeling.'
'Natuurlijk,' gaf heer Ollie toe. 'U kunt me vol vertrouwen volgen. Vast aaneengesloten zullen we het bos zuiveren!'
'U zei toch omsingelen!?' vroeg de grijsaard.
'Dat was bij wijze van spreken,' hernam heer Bommel wat geprikkeld. 'Breng me niet in de war, vriend Amram. Vast aaneengesloten, bedoel ik. Eendracht maakt macht, als u begrijpt wat ik bedoel. Tegenover ons allen is het boze oog machteloos!'

Intussen zat Tom Poes nog steeds in de hut van Moen. Hij had al die tijd in het dikke boek zitten lezen en nu sloeg hij het peinzend dicht.
'Zo,' prevelde hij. 'Het boze oog wordt veroorzaakt door de zwarte tong! En pas als de zwarte tong gespoeld wordt met een aftreksel van puimkruid is het machteloos. Dat staat hier; maar ik begrijp niet, hoe je goede ogen kan krijgen, wanneer je je mond spoelt.'

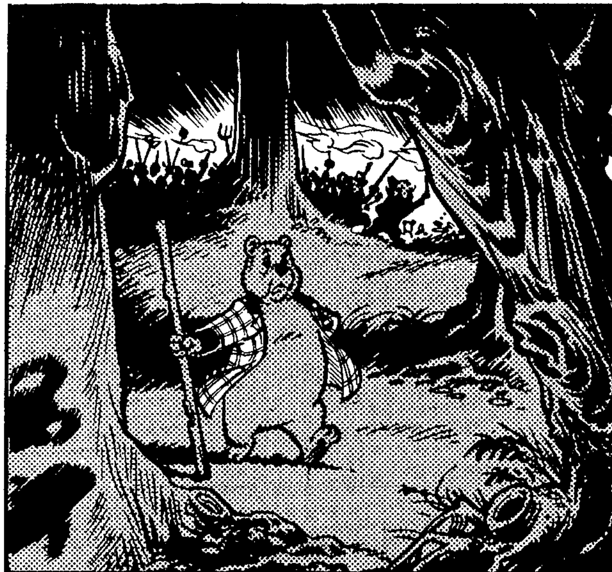

Hij begon dubbend het vertrekje op en neer te lopen, maar hij was nog niet ver gevorderd met zijn gedachten toen de deur geopend werd en Moen binnentrad.
De zwarte zag er verwilderd uit en zijn stem klonk schor toen hij riep: ‘Er dreigt gevaar! De witten zijn in aantocht!’
‘Hm,’ zei Tom Poes. ‘Dan moeten we opschieten. Ik heb het hoofdstuk gelezen, maar ik begrijp het niet helemaal.’
‘Ach wat, hoofdstuk!’ riep Moen verbitterd uit. ‘We moeten nu iets doen!’
‘Als we niet begrijpen wat er gedaan moet worden, kunnen we niets beginnen,’ hernam Tom Poes kalmerend. ‘In dit boek staat, dat de zwarte tong gespoeld moet worden met een soort aftreksel.’
‘Schei toch uit,’ mompelde de ander. ‘Daar staat nog een hele ton met dat vocht – en ik heb alle zwarten ermee laten spoelen totdat ze groen zagen. Maar het heeft niets geholpen. Het is onzin! Trouwens, we moeten iets doen, voordat de witten hier zijn. Iedereen moet gewaarschuwd worden en we moeten wapens hebben om ons te verdedigen!’
‘Wapens helpen niet,’ zei Tom Poes. ‘Ik heb een beter plan. Maar eerst moet je me nog iets vertellen. Welke kleur heeft de tong van een zwarte?’
‘Rood natuurlijk!’ riep Moen, driftig wordend. ‘Maar schei nu uit met dat gezeur. Als je een plan hebt kunnen we beter aan het werk gaan!’

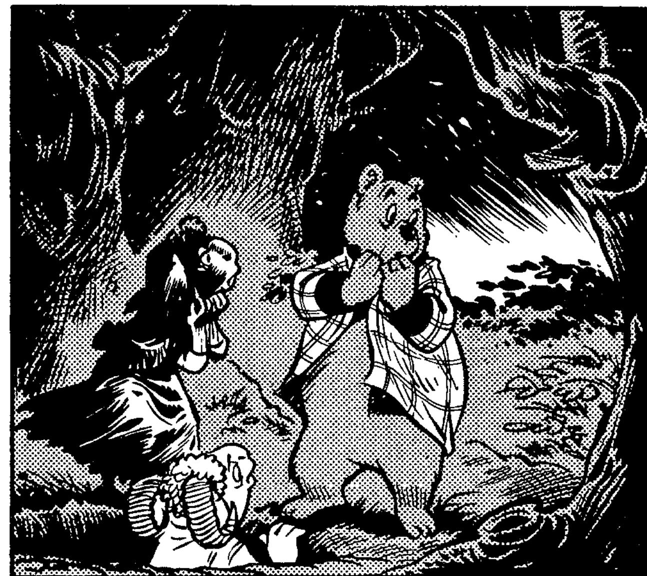

Abel was ademloos bij de takkenhut gekomen waar de familie van Ola woonde.
'De witten komen!' riep hij reeds van verre. 'Jullie moeten vluchten. Pas op!'
De deur van het nederige huisje barstte open en het beangste gezin dromde naar buiten.
'De witten komen!' riep de vader, zich de zwarte hoek over de oren trekkend. 'Ach, onze schuld drukt zwaar en wordt steeds groter!'
Zijn woorden verwoeien in de wind toen hij zich met zijn vrouw en zoon wegrepte tussen het geboomte. Ola bleef echter achter.
'Wat ben je moedig, Abel!' zei ze. 'Het is heel dapper om ons te komen waarschuwen, want als de witten je hier zien zal je worden zwartgemaakt.'
'Ik vind je aardig,' zei de jongeling. 'Zodoende. En zwartmaken zullen ze me toch. Kom mee, Ola, deze kant op!'
Hij trok haar haastig mee naar een plaats waar de stammen dicht bijeen stonden. Daar was het veiliger, meende hij, doch het geval wilde dat heer Bommel juist langs deze plek zijn kudde het bos binnenleidde. De menigte was enigszins opgehouden door het ontsteken van fakkels en het scheppen van moed, zodat de leider ver vooraan eenzaam voortschreed.
Toen dit tot hem doordrong hield heer Bommel de pas in en keek verward om.
'Eendracht m–maakt m–macht!' riep hij. 'B–bij elkaar bl–blijven. Hier loert het k–kwaad...'
Op dat moment botste hij tegen de vluchtende figuren van Abel en Ola, die juist een boom rondden.

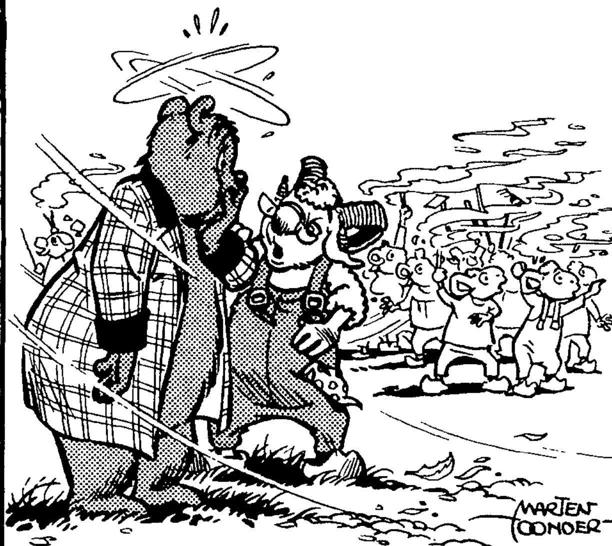

Eén ogenblik meende hij, dat de boze krachten hadden toegeslagen en hij sloot de ogen om zich op het ergste voor te bereiden.
'Wij zijn er bij,' prevelde een stem aan zijn voeten. 'Dit is de verschrikkelijke vreemdeling zelf!'
'Zo is het maar net,' zei een andere stem. 'Ik heb het kwaad over je gebracht.'
Heer Ollie wierp een glazige blik omlaag en nu ontwaarde hij twee gezichten, die hem angstig aankeken. Het waren Abel en Ola, die bij de botsing in een kuil waren gestort en daarin machteloos hun onzeker lot afwachtten.
'N–neem me n–niet kwalijk!' stamelde heer Bommel. 'Ik keek niet uit waar ik liep. Eh... het spijt me, als u begrijpt wat ik bedoel. Hebt u zich bezeerd?'
Zo sprekende boog hij zich over het gat en begon Ola er zorgzaam uit te trekken. Doch nu drong het geluid van de naderende kudde tot hem door en wapperend fakkellicht wierp een vaal schijnsel op de boomstammen.
'Weg met de zwarten!' hoorde men roepen en toen heer Bommel omkeek zag hij het dreigend gezwaai van heidevorken en knuppels.
Een grote verwarring maakte zich nu meester van de wrekende heer.
'Ach, hoe vreselijk!' mompelde hij. 'Daar komen de witten om jullie kwaad te doen. Wat ben ik begonnen?'

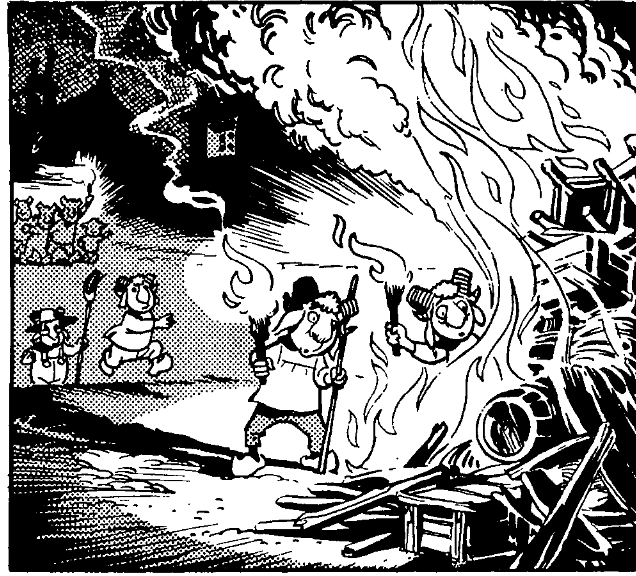

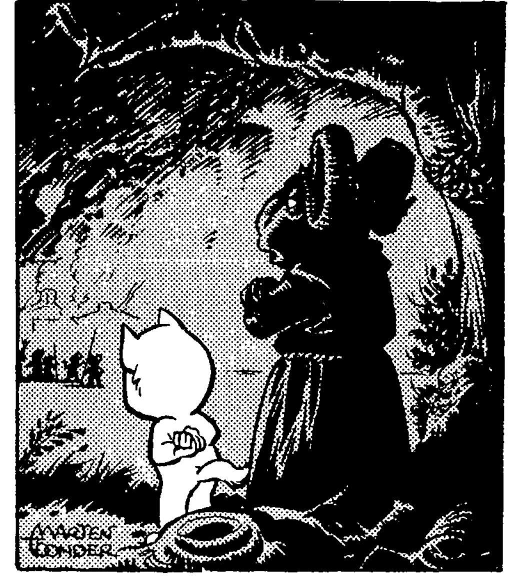

Ola en Abel wierpen angstige blikken op de verschrikkelijke vreemdeling, die voor hen stond. Tot hun verbazing wendde deze zich echter plotseling om en rende met uitgestrekte armen naar de dreigende menigte.
'Hier is niemand,' hoorden ze hem roepen. 'We zijn verkeerd, we moeten de andere kant op!'
De menigte hielt halt, doch de oude Amram maakte zich los uit het gewoel en trad op de leider toe.
'Weet u het zeker?' vroeg hij. 'Dat hier niemand is, bedoel ik? Hier dichtbij moet het huis van een familie zwarten zijn!'
'Er is niets te zien,' hield heer Bommel zenuwachtig vol. 'Alleen maar bomen en blaadjes en zo. We... eh... we kunnen beter naar rechts gaan, vriend Amram. Of naar links! '

De grijsaard wierp een onderzoekende blik op de eens zo vastbesloten heer.
'We mogen niet aarzelen,' sprak hij berispend. 'De rechtschapene moet het kwaad met zekere hand uitroeien. Ik stel voor om het bos in brand te steken. De storm zal ons helpen en het louterende vuur zal het woud zekerlijk plat branden. Dan is het gedaan met deze poel van verderf.'
Heer Ollie luisterde met grote beklemming naar deze woorden. Voordat hij echter een passend antwoord had kunnen vinden ontstond er beweging in de kudde. Als één man wendde zij zich om en staarde in de verte, waar een felle gloed de hemel rood begon te kleuren.
'Brand!' riep iemand. 'Het dorp staat in brand!'

Heidevorken en schoffels werden terzijde geworpen en onder blatend geroep begon de menigte terug te rennen. Het was duidelijk, dat iedere gedachte aan wraak verdwenen was, nu het dorp in lichtelaaie stond, en al spoedig lag het bos van de zwarten dan ook weer eenzaam in de stormnacht.

In Ooikooi wachtte de dorpelingen echter een verrassing. De huizen stonden nederig en onbeschadigd overeind; maar op het plein lag een grote stapel houtwerk en rietbossen te branden. De heidebouwers keken er schaapachtig naar.

'Het is gewoon maar een fikkie,' zei er een.

'Kwajongenswerk,' meende een ander.

'Hier zitten de zwarten achter!' hijgde een derde, naderhollend. Doch de eerste schudde het hoofd.

'Wanneer het boze oog had toegeslagen,' sprak hij, 'dan zouden onze huizen getroffen zijn. En niet de wormstekige balken van de herberg, die toch al in elkaar is gezakt.'

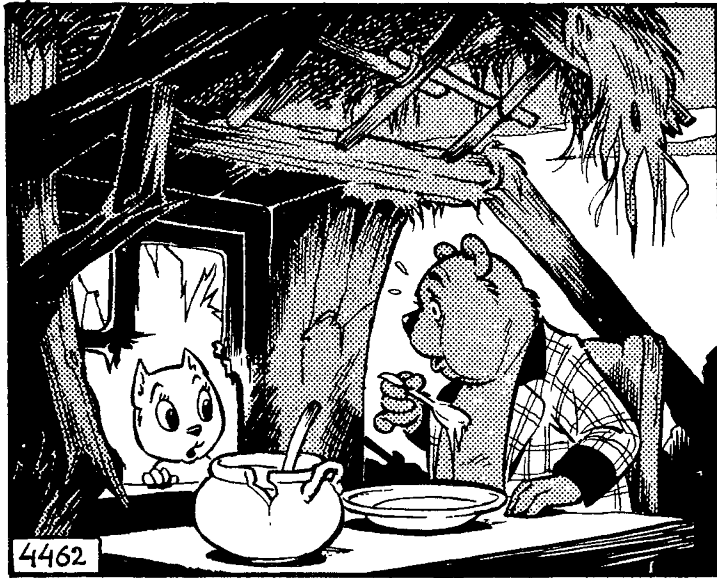
'Het is een list om ons uit het woud te lokken,' riep de oude Amram scherp. 'We moeten teruggaan en het bos platbranden!'

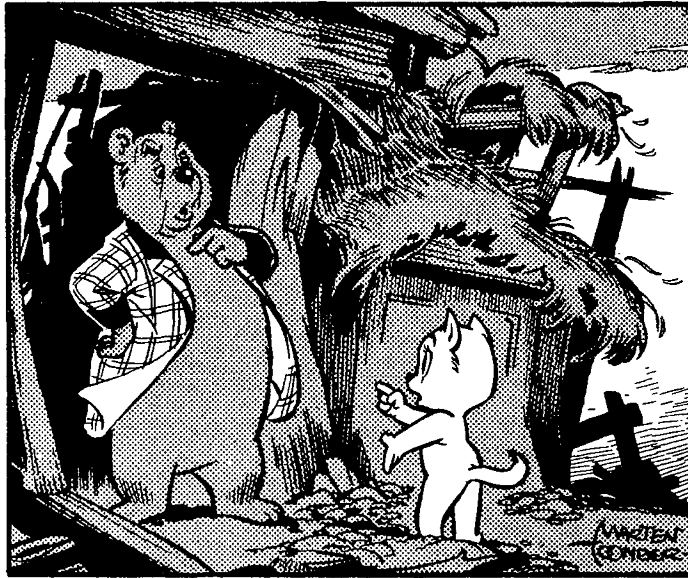
Maar daar voelde niemand meer iets voor.

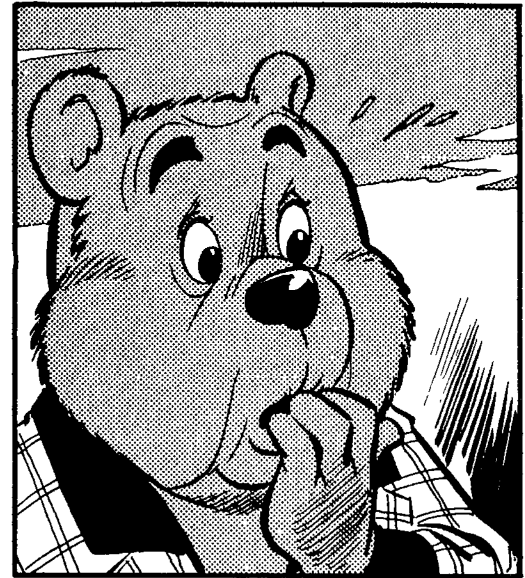
'Het is genoeg voor vannacht,' sprak men. 'Morgen is er weer een dag.'

Tom Poes, die met Moen op een veilige afstand toekeek, zag dat de menigte zich begon te verspreiden en hij ademde verlicht op.

'Dat was een goed plan, jonge Poes,' zei Moen goedkeurend. 'Het gevaar is voorlopig afgewend.'

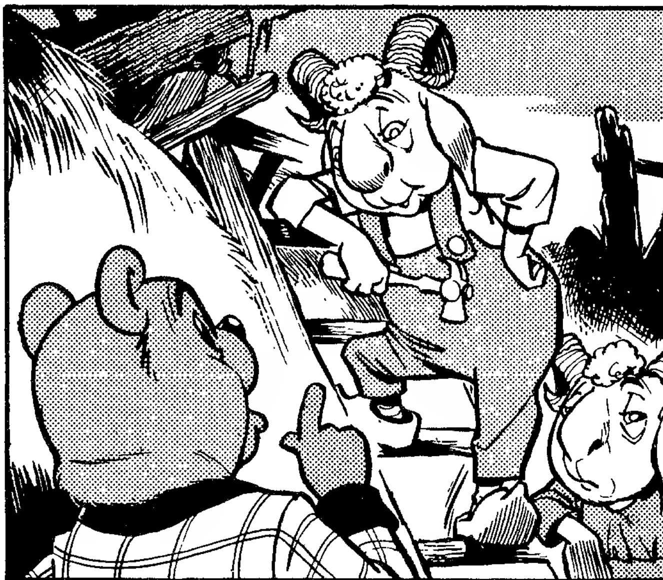

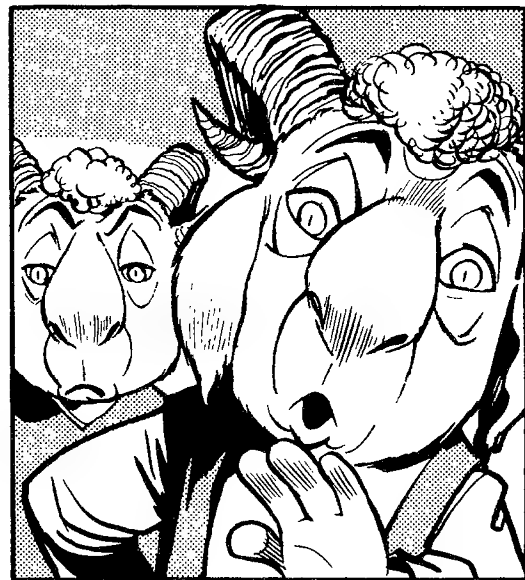

De storm nam daarna snel in hevigheid af – en toen de morgen aanbrak blies er nog slechts een schrale wind over de vlakte. Heer Bommel zat na een doorwaakte nacht in de enige hoek van de herberg die overeind was blijven staan.
Boven zijn hoofd woeien plukken rietbedekking in de bries en van tijd tot tijd stortte een stukje houtwerk naar beneden. Maar heer Ollie gaf de schuld daarvan niet langer aan het boze oog.
'Het gebouw was slecht onderhouden,' prevelde hij, terwijl hij vreugdeloos de lauwe pap lepelde die de waard hem had voorgeschoteld. 'Geen wonder dat de zaak vannacht onderste boven is geblazen. Eigenlijk is het onverantwoordelijk, dat men hier onderdak bood aan reizende heren!'
'U hebt gelijk,' zei Tom Poes, zijn hoofd door het venster stekend. 'De herbergier is gierig en als zijn huis in puin valt geeft hij de schuld aan de kwade machten.'
Heer Bommel legde verschrikt zijn lepel neer.
'W–waar kom jij vandaan?' vroeg hij. 'En wat bedoel je precies, jonge vriend?'
'Ik kom van Moen,' zei Tom Poes. 'Daar heb ik vannacht iets over het boze oog gelezen.'
'O,' hernam heer Ollie. Hij stond op en begaf zich naar de drempel terwijl hij wat vreesachtig rondkeek.
'Dat is toevallig,' vervolgde hij op gedempte toon. 'Ik heb me vannacht ook afgevraagd of het juist is om het boze oog de schuld van alles te geven. De zwarten, bedoel ik. Ik bedoel; Wie heeft de schuld?'
'De zwarte tong,' zei Tom Poes. 'Het boze oog ontstaat door de zwarte tong.'
Heer Bommel betrok nog meer.
'O,' prevelde hij. 'Heb ik... eh... denk je, dat ik een zwarte tong heb, Tom Poes?'

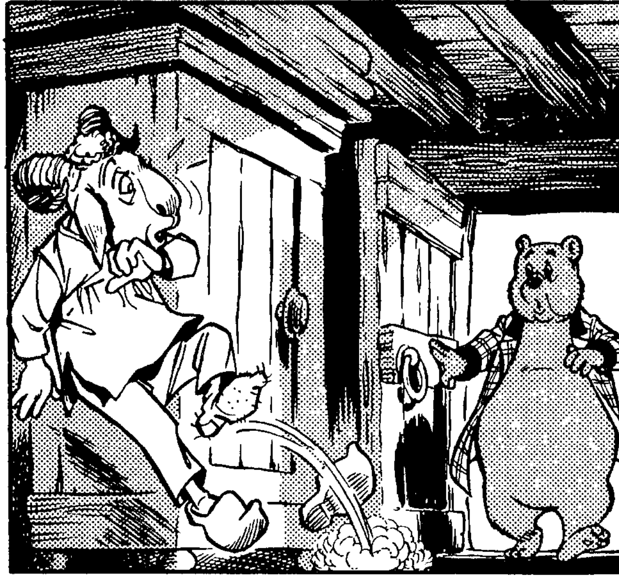

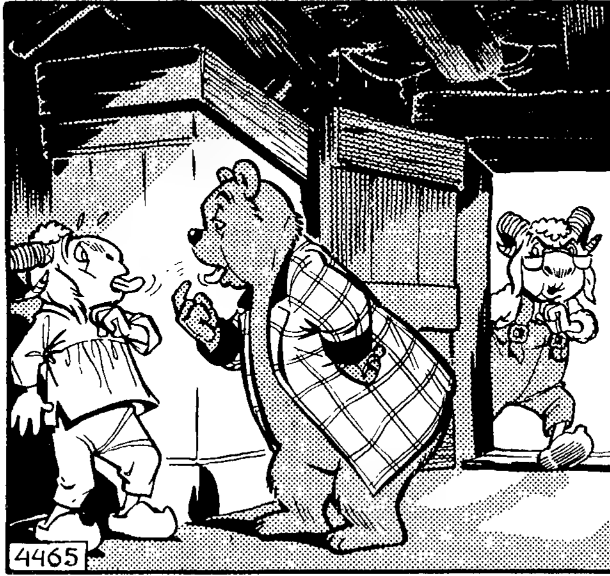

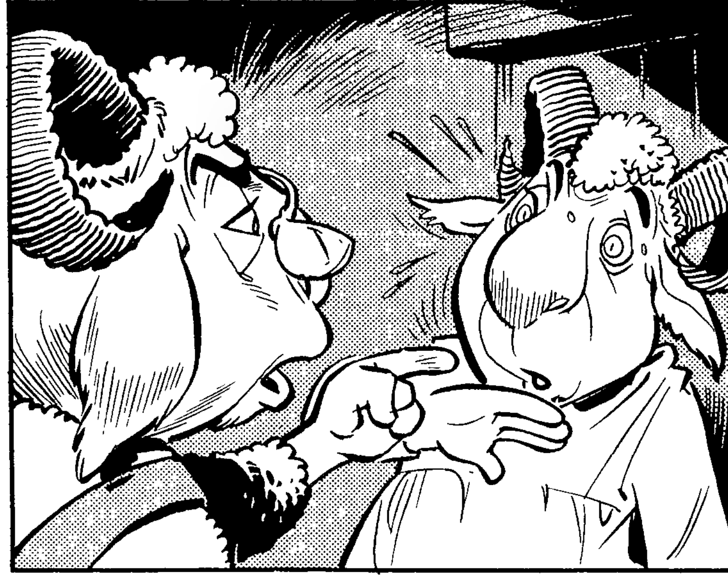
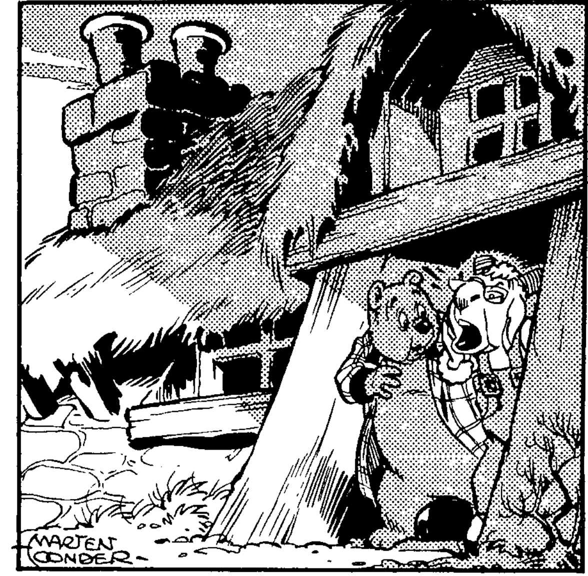
'Nee,' zei Tom Poes. 'De uwe is rood. Maar het vreemde is, dat de zwarten ook een rode tong hebben. Daarom begrijp ik het niet.'
Heer Ollie dacht een ogenblik na. Er verscheen langzaam een lichtje in zijn omwalde ogen en het was duidelijk, dat hij getroffen werd door een diepe gedachte.
Toen wendde hij zich om en liep naar een groepje dorpelingen toe, dat bezig was met de opbouw van de herberg.
'Een ogenblikje, goede lieden,' sprak hij.
De heidetelers lieten hun gereedschap zinken en staarden hem aan.
'Gaan we weer achter het boze oog aan?' vroeg een van hen.
'Het is nu mooi licht,' zei een ander hoopvol. 'De zwarten zijn nu gemakkelijker te vinden dan vannacht.'
'Voorwaarts!' riep de herbergier op de achtergrond. 'Ze hebben mijn schamel pand verwoest. Ze moeten boeten voor hun kunsten!'
'Een ogenblikje,' hernam heer Bommel. 'Ik heb nagedacht over het boze oog – en ik weet nu hoe het veroorzaakt wordt.'
'Hoe dan?' vroegen de omstanders gespannen.
'Dat zal ik direct zeggen,' zei heer Ollie. 'Jullie moeten eerst even je tongen uitsteken.'
De heidebouwers betrokken.
'Tong uitsteken?' herhaalden ze ontdaan en één van hen sprak gemelijk: 'Dat zal niet gaan, vreemdeling! Van die stadse zedeloosheden zijn we hier niet gediend.'

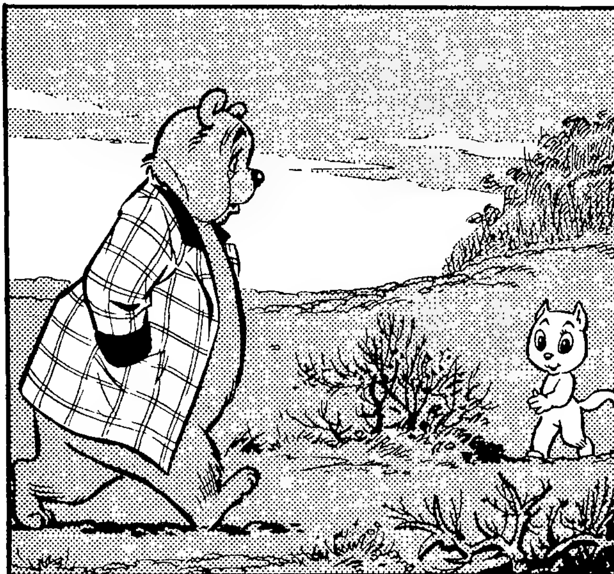
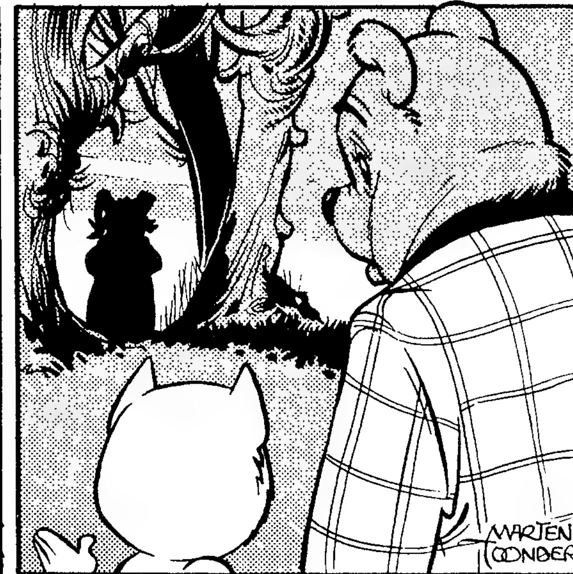

De oude heideteler Amram zat achter zijn eenvoudige woning en roerde in een tobbe zwartsel, die voor zijn zoon Abel bestemd was. De grijsaard was zeer kundig in dit werk; zwartstof die door hem was aangelengd, was onuitwisbaar en degene die er mee besmet was kon zich nooit meer geheel schoonwassen.
Doch deze keer had hij geen vreugde aan zijn handwerk. In plaats van het lustige lied dat anders vanachter de zwartseltobbe opsteeg werd er nu menige zucht gehoord. Geen wonder! De gedachten van de eenvoudige heidebouwer waren bij zijn enige zoon, die de duistere weg gekozen had.
Het is geen wonder, dat hij heer Bommel, die aan de andere kant zijn woning naderde, niet opmerkte; daarvoor was zijn stemming te triest. De bezoeker trad dan ook ongezien de kamer binnen en keek om zich heen. Tot zijn verrassing zag hij nog juist hoe een schichtige figuur zich met een sprong achter een kast onzichtbaar trachtte te maken.
Het was Abel, die omzichtig naar het ouderlijk huis was teruggeslopen om enig lijfgoed te halen en om afscheid te nemen van zijn bejaarde moeder, voordat hij zich voorgoed in de donkere wouden terugtrok.
Heer Ollie echter meende, dat de jongeling bedremmeld was door zijn onverwachte komst en daarom zei hij niet onvriendelijk: ‘Schrik niet, jonge vriend. Ik wilde je alleen vragen om even je tong uit te steken.’

'Stil toch!' siste Abel, dodelijk geschrokken. 'Pa mag niet weten, dat ik hier ben. Hij zit achter; zodoende!'
'Juist,' zei heer Ollie. 'Nu, je hoeft geen angst meer te hebben, hoor. Ik ben bezig de waarheid aan het licht te brengen – en daarom moet je even je tong laten zien.'
De jongeling gehoorzaamde om snel van de onderzoeker af te komen, maar het was reeds te laat.
Want terwijl heer Bommel verbaasd: 'Roze,' mompelde, trad de oude Amram dreigend binnen.
'Wie praat daar in mijn kamer?' vroeg hij.
'Vader!' riep Abel in grote schrik.
'Mijn zoon,' sprak de grijsaard – en er klonk een trilling in zijn stem. Doch toen vermande hij zich.
'Ik heb geen zoon meer,' hernam hij met dunne mond. 'Je bent een afgedwaalde. Maar deze rechtschapen vreemdeling heeft je ontdekt – en nu zal je zekerlijk worden zwartgemaakt!'
'Vader!' kreet de jongeling. Doch de bejaarde heidebouwer begaf zich met vaste tred naar de deuropening en stelde zich voor de drempel op. Daarna haalde hij diep adem, en stiet de blatende kreet uit, die de Ooikooiers van oudsher gebruiken wanneer ze een zwarte betrappen bij zijn kunsten.
Het was een akelig geluid, waarvan de jonge Abel in tranen uitbarstte. Maar heer Ollie had meer aandacht voor iets anders.
'De oude heeft een zwarte tong!' mompelde hij tevreden.

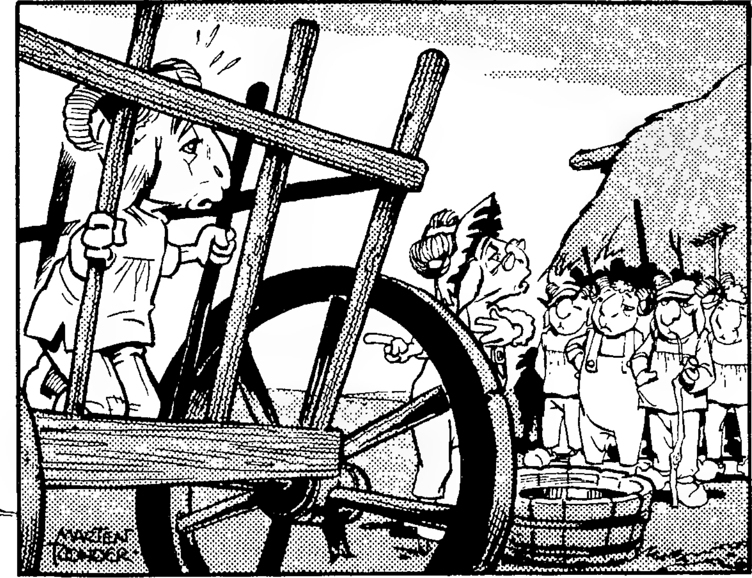

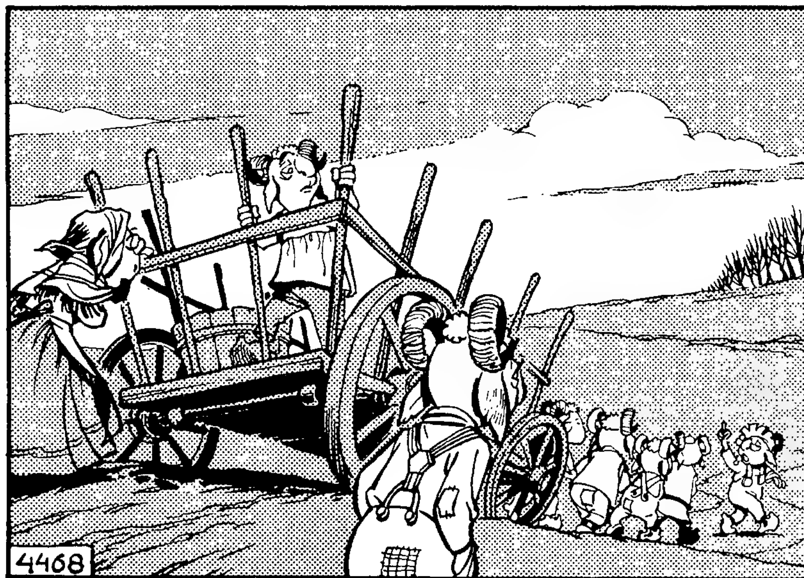
De alarmkreet van Amram drong tot diep in het dorp door en veroorzaakte veel beweging.
‘Daar roept een rechtschapene!’ spraken de inwoners, en na deze eenvoudige woorden wierpen ze werk of gereedschap terzijde om zich naar de hut op de vlakte te haasten. Want als het om het bestraffen van een zwarte ging deed men nooit tevergeefs een beroep op de kudde.
‘Het is Abel!’ riep de vader reeds van verre met gebroken stem. ‘De vreemdeling heeft hem gevangen en nu moet hij worden zwartgemaakt!’
Heer Ollie keek ontdaan naar de toesnellende menigte.
‘Wat verschrikkelijk,’ prevelde hij. ‘Ach, wat hier gaat gebeuren is voor een heer niet te verdragen. En dan te bedenken, dat ik er zelf bijna aan had meegedaan...’
Zo sprekende haastte hij zich de vlakte op, waar hij al spoedig Tom Poes ontmoette.
‘Het klopt, jonge vriend,’ zei hij terneergeslagen. ‘Die zwarte tong, bedoel ik. Amram staat daar met een open mond te blaten en alle Ooikooiers die er aankomen schreeuwen, en ze hebben allemaal zwarte tongen! De witten hebben de schuld aan het boze oog, dat is nu wel duidelijk. Want Abel is de enige, die een roze tong heeft. Het is allemaal heel vreselijk voor iemand van mijn stand; want ik heb de leiding genomen van een slechte zaak. Wat moet ik nu beginnen?’

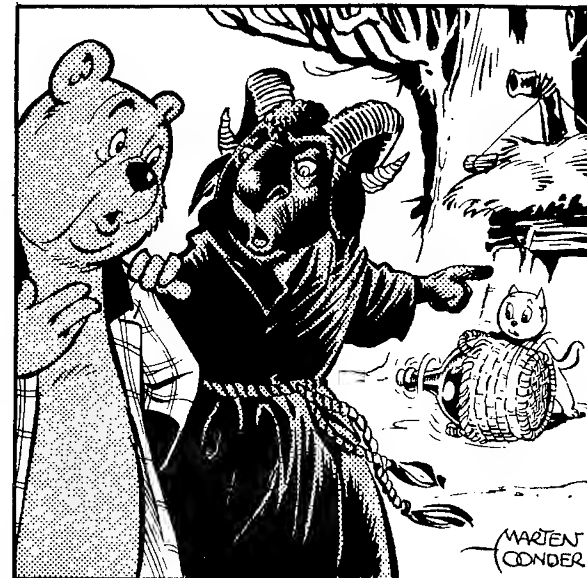

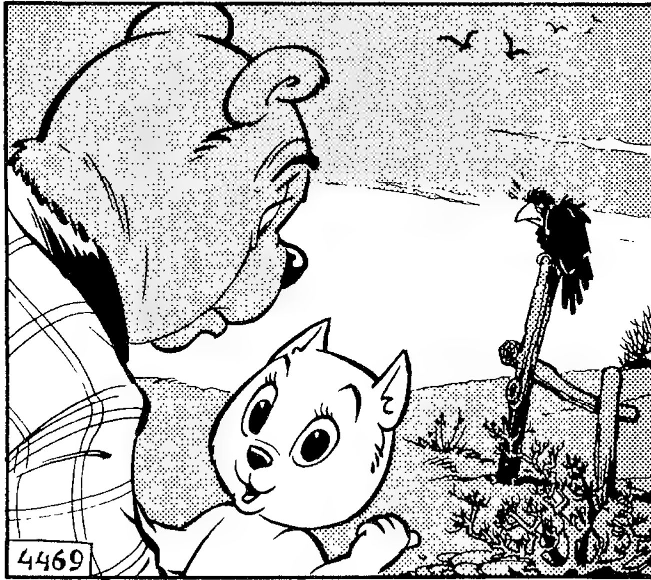
Op dat moment werd hij Moen gewaar, die onrustig over de heide zwierf, omdat ook hij de zwartselkreet van Amram had gehoord.
'Het herinnert mij aan mijn eigen droevig lot,' verklaarde deze somber.
'Ja, dat zal wel,' mompelde heer Ollie. 'Wat gaat er nu gebeuren? Gaan ze Abel kwaad doen?'
'Ze gaan hem in een wagen door het dorp rijden,' hernam Moen op bittere toon. 'Daarna gaan ze in de herberg dopdroesem drinken en dan maken ze hem zwart. Zo gaan die dingen; ik heb dit allemaal zelf meegemaakt.'
'Dopdroesem?' vroeg Tom Poes. 'Ha, waar is het puimkruid, dat je tegen de zwarte tong hebt gemaakt, Moen?'
'In mijn hut,' zei Moen. 'Kom maar mee.'
'Hoe kunnen jullie nu over drank spreken, terwijl er zulke erge dingen gebeuren?' vroeg heer Bommel met bleke lippen. 'Er moet iets worden gedaan! Ik moet iets doen, bedoel ik. We moeten...eh... ik moet die zwarttongen tegenhouden.'
'Juist,' zei Moen. 'Maar we zullen je helpen, want anders komt er niets van terecht. Schiet op, vreemdeling; er is geen tijd te verliezen.'
Nu, dat was zo. Want terwijl het groepje zich door het woud repte werd de ongelukkige Abel op een open heidekar gezet.
'De rechtschapene moet rechtvaardig zijn,' riep zijn vader, die de zwartseltobbe naar de wagen trok. 'Wie zich afgeeft met zwarten is zwart!'

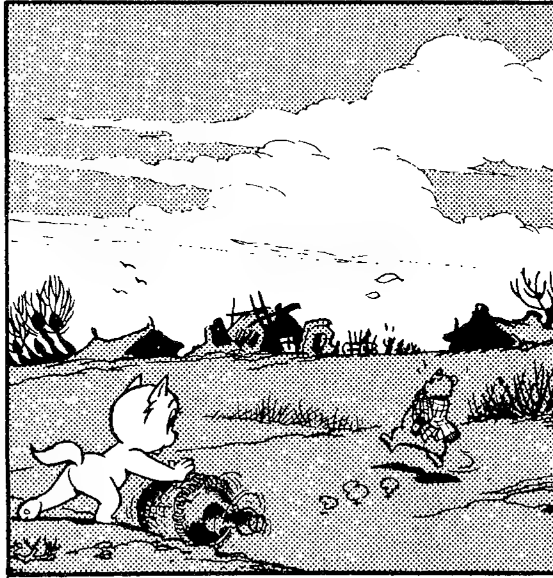

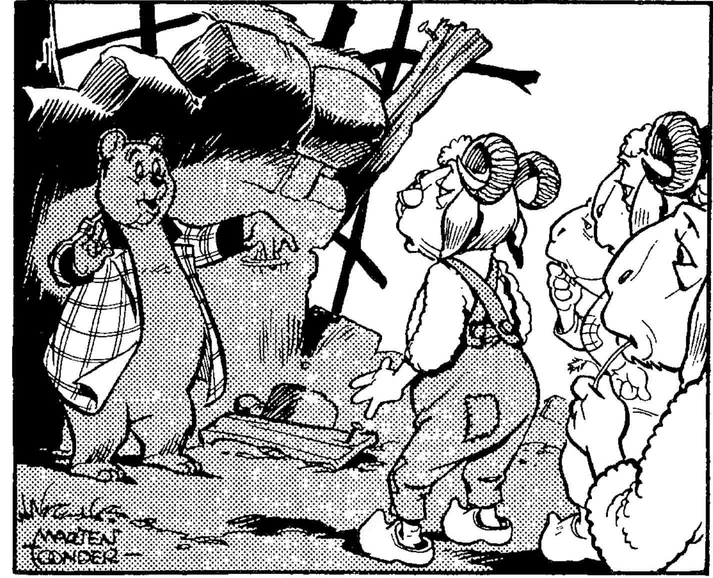

Zo sprekende hees hij het fust naast Abel op de wagen, en daarop namen de dorpelingen het touw ter hand, dat aan de vooras was bevestigd.
‘Voorwaarts!’ riep Amram, zich aan het hoofd van de stoet plaatsend. ‘We gaan een voorbeeld stellen, ook al is het de zoon van een rechtschapene.’
De wagen zette zich schommelend in beweging. En terwijl de trekkers de grijsaard om zijn rechtvaardigheid prezen, volgde de moeder wenend de stoet.
‘Jongen toch,’ snikte zij, ‘waarom was je zo dwars? Wat zocht je toch in dat verworpen bos?’
‘Ola,’ sprak Abel stil voor zich heen. ‘Zodoende.’

Inmiddels rolde de waard snel een vat dopdroesem in de schaduw van de ruïne.
‘Gelukkig heeft de storm de drank gespaard,’ prevelde hij tevreden. ‘Het is prettig wanneer men iets kan verdienen aan een rechtschapen zaak – en hoe licht had het boze oog mij ook uit deze nering kunnen stoten!’
Nu was de herbergier niet de enige, die met drank in de weer was. Tom Poes had de mandfles gevonden waarin Moen zijn mondspoeling bewaarde, en die rolde hij nu vlug naar buiten.
‘Het is vreemd,’ zei de eigenaar. ‘Ik heb nooit begrepen, wie er eigenlijk zwarte tongen hadden, maar u hebt dat wel. U bent verstandiger dan ik dacht, vreemdeling!’
Heer Bommel klaarde wat op. ‘Wij Bommels...’ begon hij. Doch toen zweeg hij beschaamd. ‘Ach wat,’ prevelde hij. ‘Mijn eigen tong was zwart, als u begrijpt wat ik bedoel.’

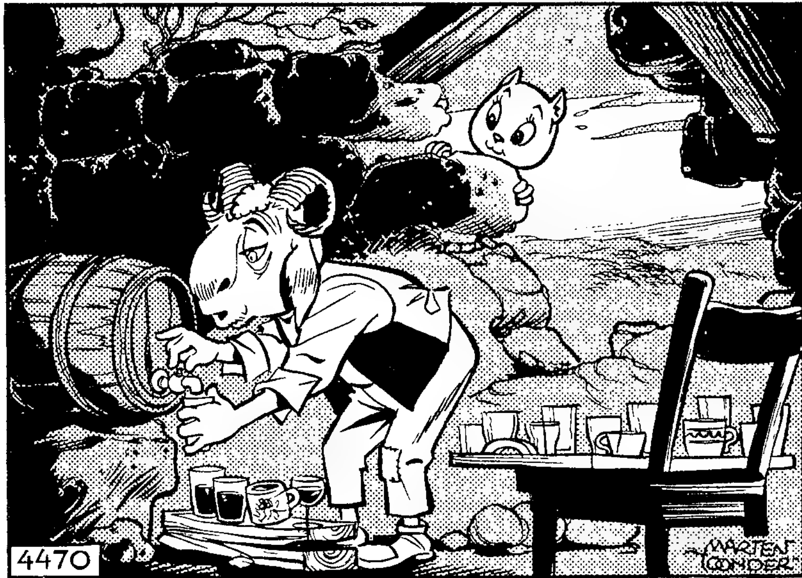

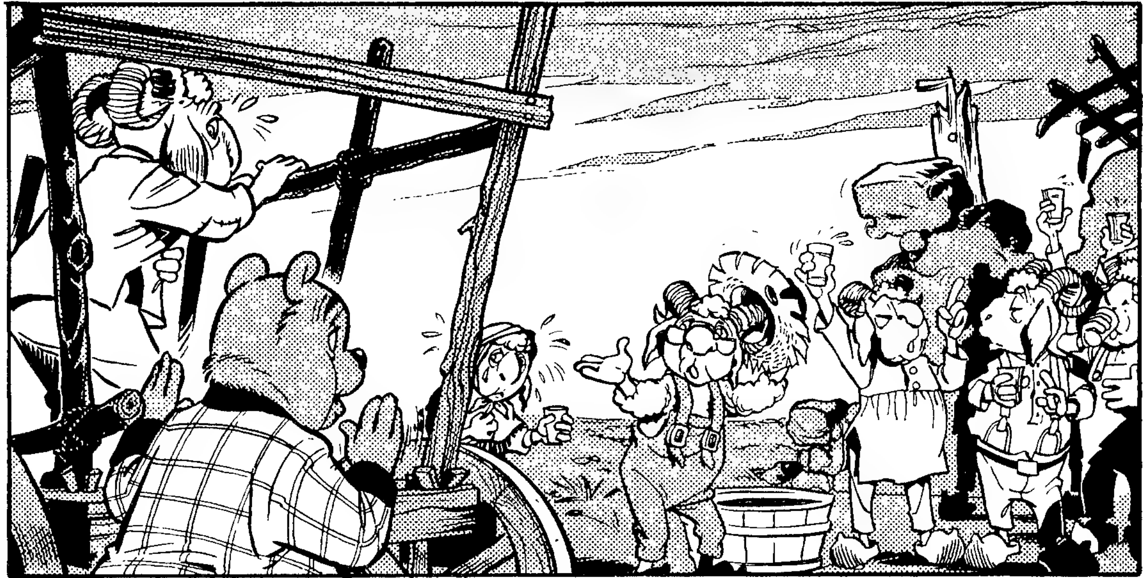

Daarop begaf hij zich snel achter Tom Poes aan, die bezig was de fles het bos uit te rollen.
‘Wat ben je van plan?’ vroeg hij. ‘Wat wil je met die mondspoeling?’
‘Daar is het nu de tijd voor,’ zei Tom Poes kort.
Hij was aan de bosrand gekomen en keek bezorgd over de vlakte van Lammermoer. De schrale wind voerde het geluid van opgewonden stemmen met zich mee en in de verte, waar de ruïne van de herberg stond, was Abels wagen zichtbaar.
‘Nu gaan ze dopdroesem drinken,’ vervolgde hij.
‘Ja, ja,’ beaamde heer Ollie. ‘En daarna maken ze hem zwart. Ik weet het. Het is een vreselijke toestand!’
‘Daarom moet u de leiding weer nemen,’ hernam Tom Poes. ‘Ga naar het dorp, heer Bommel, en laat ze nòg een keer met die wagen rondrijden. Als afschrikwekkend voorbeeld, zegt u maar.’

Heer Ollie keek vreemd op. Maar nadat hij enige tijd in diep nadenken zijn blik op de mandfles had laten rusten, daagde er begrip in zijn ogen.
‘Aha, een list!’ prevelde hij, ‘laat dit aan mij over, jonge vriend; het komt in orde.’
Na deze woorden snelde hij de heuvel af, stak de heide over en bereikte in korte tijd de herberg.
Daar maakten de dorpelingen zich juist gereed om Abel uit de wagen te tillen, doch de onverwachte komst van de vreemdeling stak hier een stokje voor.
‘Halt!’ riep heer Bommel. ‘Wat is dat? Deze deugniet moet minstens nog eens worden rondgereden, vrienden! Als list... eh, als afschrikwekkend voorbeeld, als iemand begrijpt wat ik bedoel.’

Na enig beraad besloot de kudde met algemene stemmen om aan dit verzoek te voldoen. Men greep opnieuw de touwen, en onder leiding van heer Bommel werd de wagen opnieuw door het dorp getrokken. De wielen piepten, de wind huilde en de oude moeder weende.

Het was een allerakeligst schouwspel en wanneer heer Ollie een minder krachtig karakter had gehad, zou hij stellig zijn weggelopen. Maar hij hield moedig vol, en daardoor kreeg Tom Poes de gelegenheid om de inhoud van zijn mandfles ongezien in het vat van de herbergier te storten.

Zodoende vermengde de dopdroesem zich met het aftreksel van puimkruid en dat gaf een merkwaardige drank!

‘Wat schuimt die dop vandaag!’ prevelde de waard, toen hij de eerste glazen vol tapte. ‘Gisting, wed ik. Maar dat verhoogt de rechtschapen waakzaamheid, zeg ik altijd maar.’

De dorpelingen hadden hun tocht inmiddels beëindigd. Ze hielpen Amram met het ontladen van de zwartseltobbe en daarop betraden ze met vastberaden gezichten de resten van de herberg.

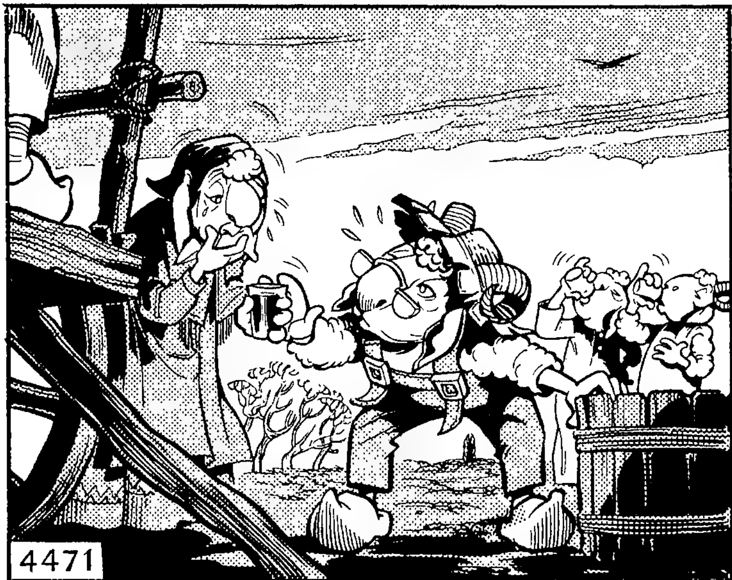
‘Hier is de drank, heren,’ sprak de herbergier. ‘Tast toe, er is genoeg.’

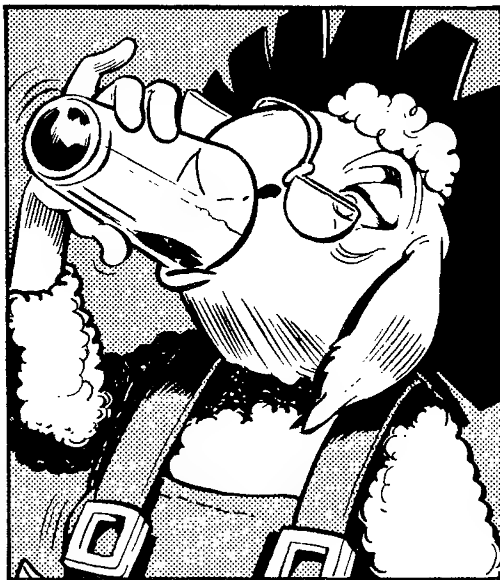
‘We drinken niet voor ons plezier,’ vermaande de dorpsoudste.

‘Plezier trekt kwade krachten aan,’ zei zijn buurman somber.

‘We drinken om krachten op te doen,’ mompelde de oude Amram met dunne mond. ‘De taak van de wrekende is zwaar, vooral wanneer zijn eigen zoon de afvallige is.’

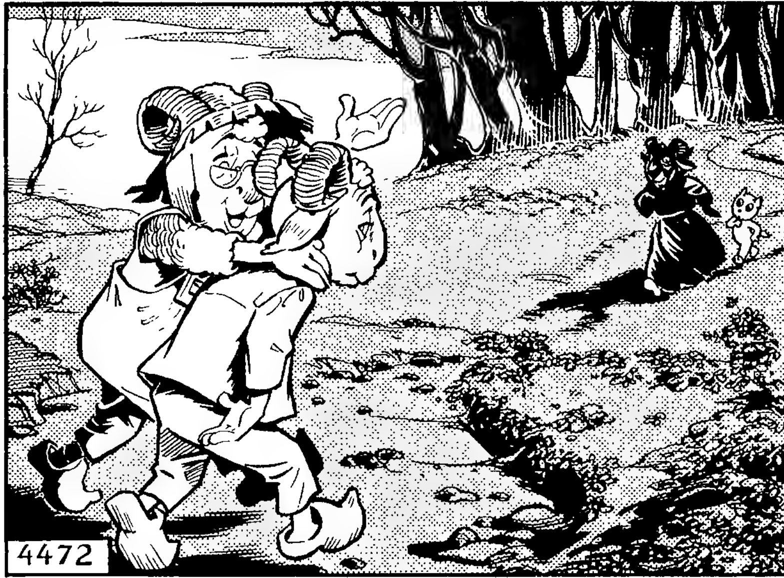
‘Houd je maar goed,’ fluisterde heer Bommel, die naast Abel was gaan staan. ‘Hier zit een list achter. Wacht maar tot ze gedronken hebben.’

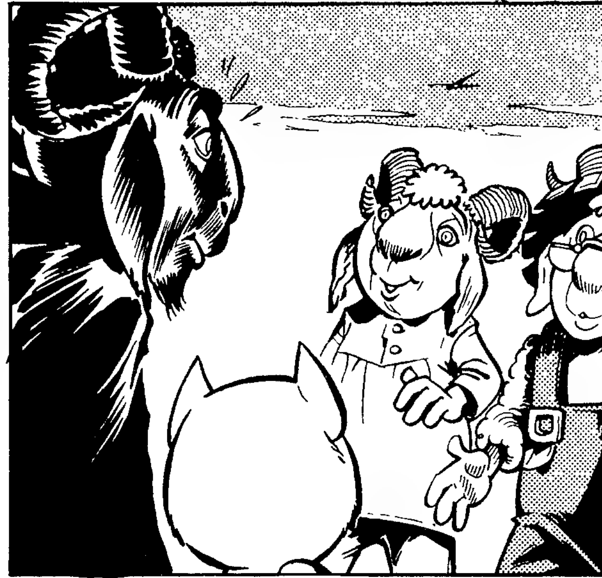

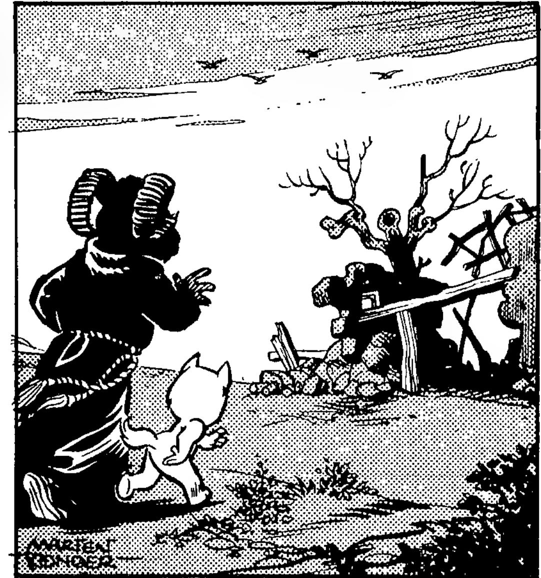

'De drank is bitter,' zei Abel mat. 'Dat zal het voor mij niet mooier maken, en zo is het maar net!'
Hij keek bedrukt naar zijn vader, die de tobbe hijgend naderbij trok onder het werpen van smartelijke, doch rechtvaardige blikken.
'Het doet mij meer verdriet dan jou,' sprak de oude. 'Maar ik ken mijn plicht! Je zult het boze oog krijgen, Abel! Je zult een vluchteling worden voor het aangezicht van de onberouwelijken. Geef me een glas droesem, moeder!'
'Ach vader, moet dit nu?' riep de moeder wenend uit. 'Abeltje heeft het zó niet bedoeld, dat weet ik zeker!'
'Zwijg vrouw,' hernam Amram. 'Wie met zwarten omgaat zal zelf zwart worden.'

Hij zette het glas aan de schrale lippen en volgde het voorbeeld van zijn drinkende dorpsgenoten. Gedurende enige tijd was er niets anders hoorbaar dan het gieren van de wind en het geklok van drank.
Heer Ollie, die gespannen toekeek, merkte op dat de drinkers al slikkend van kleur verschoten. Ze ledigden hun glazen; keken bevangen van Abel naar diens vader, schuifelden met hun voeten en begonnen toen stilletjes af te trekken, onder het mompelen van een korte groet.
'Hé, broeders; wacht!' riep Amram. Doch zijn stem klonk gebarsten en zijn bleke ogen hadden een schaapachtige uitdrukking gekregen.

Onthutst ledigde hij het glas tot op de bodem. Toen schudde hij het hoofd en wendde zich tot zijn zoon, die verbaasd toekeek.

‘Kom er af, Abel,’ sprak hij met stille stem. ‘We gaan naar huis.’

Met die woorden wendde hij heer Bommel de rug toe en begon te lopen.

‘Maar de zwartseltobbe dan?’ vroeg de jongeling, terwijl hij bedremmeld van de wagen klom om zijn vader te volgen.

‘Ik wil er niets meer van horen,’ hernam de oude. ‘Praten over zwart en zwartsel roept kwade krachten op, dat is zeker. Voor de deugdzame is iedereen gelijk.’

‘Zo is het maar net,’ mompelde Abel. Hij vond het echter moeilijk om deze plotselinge verandering te begrijpen en daarom vervolgde hij voorzichtig: ‘En Ola?’

‘Ola is een aardig meisje,’ zei Amram. ‘Niet helemaal een Ooikooise natuurlijk; maar ze kan nog veel leren.’

Op dat moment ontmoette het tweetal Tom Poes, die met Moen onderweg was naar de herberg.

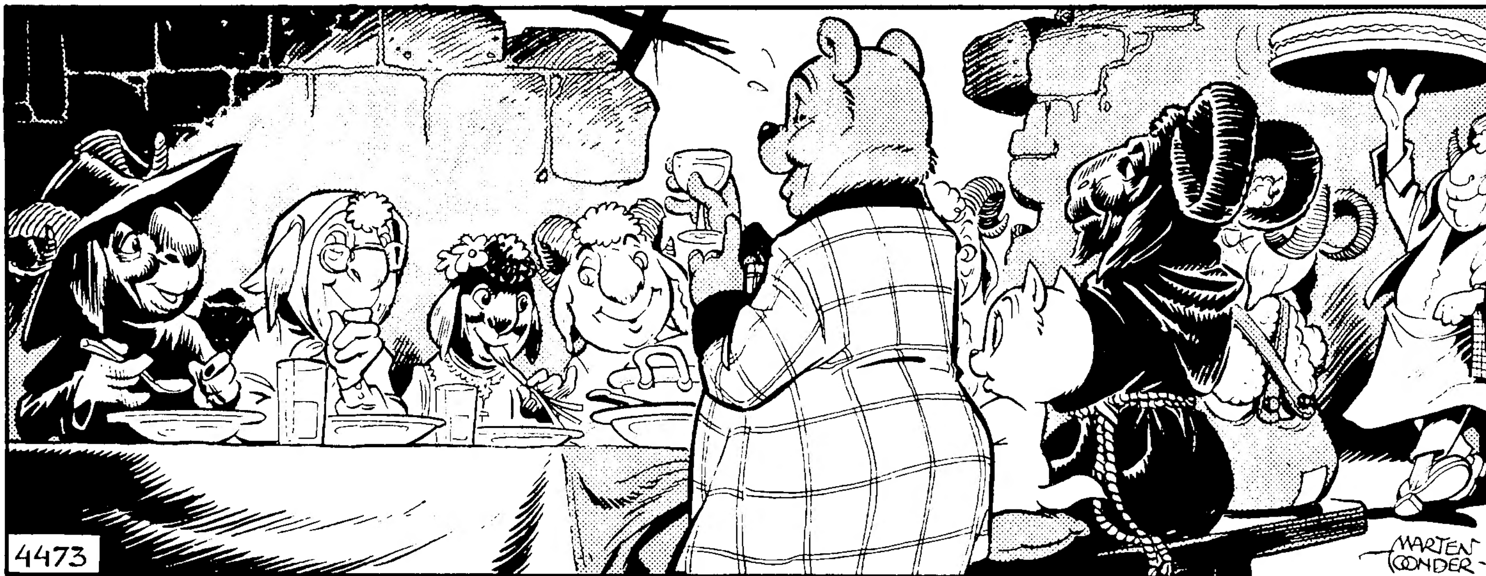
‘Ik kijk je aan,’ sprak Moen, de pas inhoudend. ‘Met twee boze ogen.’

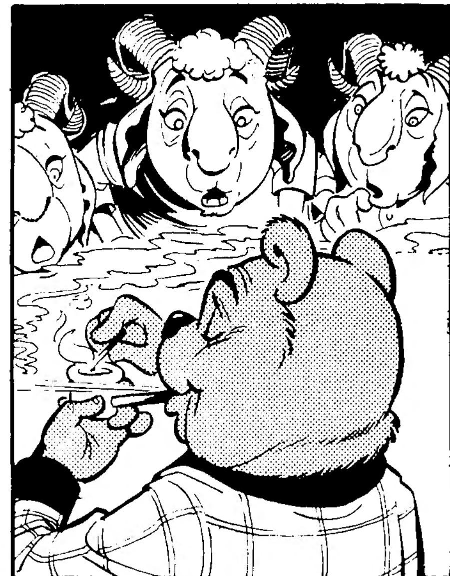
‘Daar heb je alle reden toe,’ zei Amram. ‘Maar ik zal je helpen met het opbouwen van je huis, buurman. Misschien zal je je boosheid dan gaan vergeten!’

Hij groette opgeruimd en vervolgde met zijn zoon de wandeling naar huis, waarheen de moeder hen reeds was voorgegaan.

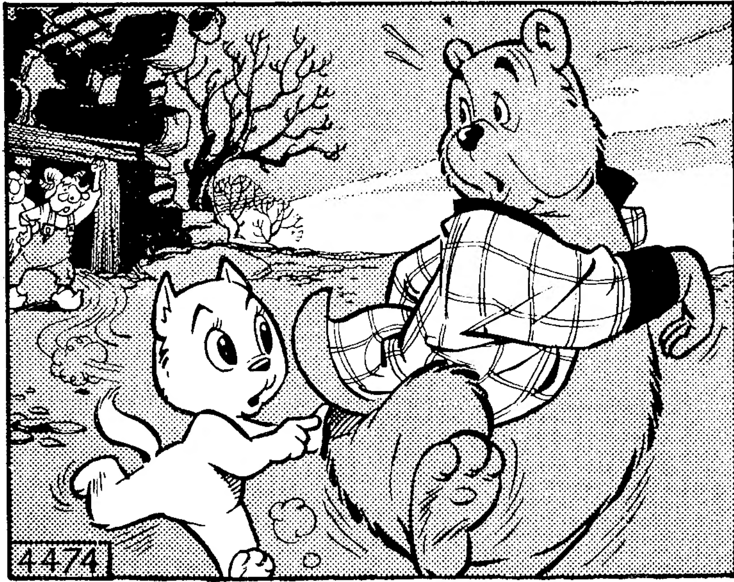
‘Dat is sterk,’ zei Tom Poes. ‘Het lijkt wel alsof hij alles over het boze oog vergeten is.’

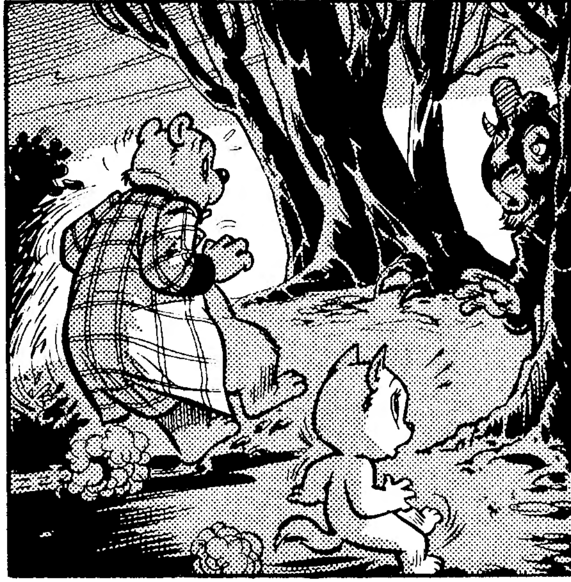
‘Zo lijkt het,’ gaf Moen toe. ‘Zijn zwarte tong is schoongespoeld; maar IK ben het boze oog niet vergeten, jonge Poes. Wanneer men eenmaal is zwartgemaakt, vergeet men niet zo gemakkelijk.’

Die avond gaf heer Bommel een feestmaal in de herberg om de goede afloop te vieren.
'Het moet nog wennen,' sprak Ola's vader bedremmeld. 'De schuld drukt zwaar.'
'Wie praat hier over schuld?' vroeg Moen, die tegenover hem zat. 'Schuld trekt kwade krachten aan!'
'Zo is het maar net,' gaf de oude Amram toe. 'De rechtvaardige moet nederig en zonder schuld zijn stille weg gaan, want het boze loert.'
'Laten we nu niet langer over kwade krachten spreken,' zei heer Bommel. 'Die bestaan niet.'
Er viel een stilte.
'Bestaan die niet?' vroeg de oude heideteler tenslotte geschokt.
'Welnee,' hernam heer Ollie glimlachend. 'De oorzaak van alle ellende in deze buurt waren jullie eigen zwarte tongen. Maar door een list heb ik... ik bedoel, we hebben puimkruid door jullie drank gemengd en daardoor...'
Hij zweeg, want het viel hem op dat de stilte wat drukkend werd. Daarom stopte hij haastig zijn pijp en stak de brand erin.
'Een rechtschapen heer,' hernam hij, al trekkend, 'hoeft niet nederig over de weg te gaan... pff... Als hij maar zorgt, dat zijn tong schoon is... als iemand begrijpt wat ik bedoel... pfff...'
'Tabak!' riep Abels moeder op schrille toon. 'Het roken van tabak trekt kwade krachten aan!'
'Zo is 't maar net,' bevestigde Amram grimmig. 'En het zijn de vreemdelingen, die schuldige smook en nieuwerwetsigheid in onze mooie, oude gebruiken brengen.'
'Vreemdelingen hebben dikwijls het boze oog,' gromde de waard op de achtergrond. 'Kijk maar wat er met mijn uitspanning gebeurd is!'

Er ontstond een gespannen stemming in de overblijfselen van de herberg.
'Het boze loert altijd,' blaatte de oude Amram. 'Vreemden komen met hun schuld en hun kunsten in deze treffelijke streken en zij lokken de rechtschapene van het rechte pad af!'
Heer Bommel stond verontwaardigd op. Hij wilde iets zeggen, maar Tom Poes trok hem snel naar buiten. De avond viel reeds en de kille wind blies nog steeds klagend over de vlakte van Lammermoer.
'Hierheen!' riep een stem. Het was Moen, die hen gevolgd was.
'Daar staat je auto!' sprak de zwarte. 'Je motorkap is nog steeds gerimpeld, maar hij kan rijden. Verdwijn nu maar vlug.'
'Dit is meer dan een Bommel verdragen kan,' klaagde heer Ollie. 'Door ons is de strijd tussen de zwarten en de witten bijgelegd en nu word ik van mijn eigen feestmaal weggejaagd.'
'Zo is het leven,' zei Moen berustend. 'Men zal altijd iemand zoeken om zwart te maken. Puimkruid helpt maar voor een korte tijd, en wanneer de tong weer duister wordt brengt hij onheil over hem die anders is. Ik voor mij heb liever, dat men zich tegen vreemdelingen keert dan tegen dorpsgenoten. Want vreemden kunnen altijd teruggaan naar hun eigen huis, maar een verstoten dorpsgenoot moet het bos in en krijgt het boze oog. Ga naar huis, dat is het beste.'
Heer Bommel gehoorzaamde sprakeloos. Na veel moeite slaagde hij er in de Oude Schicht op gang te krijgen en toen reed hij treurig gestemd naar de horizon.
In het dorp Ooikooi heeft men hem niet meer teruggezien.

MARTEN TOONDER

HET BOZE OOG

1996
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Eerste druk 1996
Het boze oog (MA 96, 4421-4474) verscheen eerder als
krantenstrip in 1961 en werd in 1967 opgenomen in de bij
De Bezige Bij verschenen bundel *Als je begrijpt wat ik bedoel.*
Omslag Marten Toonder
Druk Veenman Wageningen
ISBN 90 234 6165 7 CIP
NUGI 300